

RAPORT SUBNAȚIONAL VOLUNTAR

2023

Localizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă din cadrul Agendei 2030 a ONU la nivelul municipiilor și comunelor din România

Asociația Comunelor din România

Asociația Municipiilor din România

Raport subnațional voluntar 2023

Localizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă din cadrul Agendei 2030 a ONU la nivelul municipiilor și comunelor din România

București
2023

Acest raport a fost realizat de Asociația Municipiilor din România ([AMR](#)) și Asociația Comunelor din România ([ACoR](#)) cu sprijinul Organizației Mondiale a Orașelor și Autorităților Locale (United Cities and Local Governments, [UCLG](#)) și Rețeaua Asociațiilor de Autorități Locale din Sud-estul Europei (Network of Associations of Local Authorities of South-East Europe, [NALAS](#))

Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin exclusiv ACoR și AMR.

Instrucțiuni pentru citare: Stănescu, Iulian, Bilan, Alina. *Raport subnațional voluntar 2023: localizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă din cadrul Agendei 2030 a ONU la nivelul municipiilor și comunelor din România*, București: ACoR & AMR, 2023.

Autorii mulțumesc tuturor acelor care au contribuit la realizarea acestui raport cu observații și comentarii pe manuscris.

Această publicație a fost realizată cu sprijinul financiar al Uniunii Europene. Conținutul acestei publicații intră în responsabilitatea AMR și ACoR și nu reflectă în niciun fel punctele de vedere ale Uniunii Europene.

Cuprins

Lista abrevierilor	5
Cuvânt înainte: ACoR	6
Cuvânt înainte: AMR	7
Sumar executiv	8
1. Introducere	10
1 1. Despre AMR și ACoR	10
1 2. Despre UCLG și NALAS.....	10
1 3. Municipiile și comunele din România	11
1 4. Ce este Raportul Subnațional Voluntar?	12
2. Metodologie	14
2 1. Procesul elaborării Raportului Subnațional Voluntar	14
2 2. Colectarea datelor	16
3. Inegalități de dezvoltare în profil teritorial în România	18
4. Dezvoltarea durabilă în România: politici, documente și rolul municipiilor și comunelor.....	25
4 1. Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României - 2030	25
4 2. Strategiile de dezvoltare la nivel local (comune) și strategiile integrate de dezvoltare urbană (municipii)	26
4 3. Cadru instituțional și aria de responsabilitate a municipiilor și comunelor în contextul localizării obiectivelor de dezvoltare durabilă	28
5. Evaluarea progresului pentru îndeplinirea obiectivelor și țintelor de dezvoltare durabilă	31
5 1. Obiectivele de dezvoltare durabilă: nivel de informare și cunoaștere.....	31
5 2. Obiective de dezvoltare prioritare pentru comune și municipii	35
5 3. Progres și bune practici	39
5 3.1. Obiectivul 1: Fără sărăcie	39
5 3.2. Obiectivul 3: Sănătate și bunăstare.....	42
5 3.3. Obiectivul 4: Educație de calitate.....	45
5 3.4. Obiectivul 5: Egalitate de gen	52
5 3.5. Obiectivul 6: Apă curată și sanitație	55
5 3.6. Obiectivul 7: Energie curată și la prețuri accesibile.....	59
5 3.7. Obiectivul 8: Muncă decentă și creștere economică	64
5 3.8. Obiectivul 9: Industrie, inovație și infrastructură	68
5 3.9. Obiectivul 10: Inegalități reduse	72
5 3.10. Obiectivul 11: Orașe și comunități durabile	75
5 3.11. Obiectivul 12: Consum și producție responsabile.....	87
5 3.12. Obiectivul 13: Acțiune climatică	91
5 3.13. Obiectivul 16: Pace, justiție și instituții eficiente	94
6. Instrumente pentru sprijinul implementării și factori blocați	98
6 1. Impactul pandemiei COVID-19.....	101
7. Concluzii și recomandări	104
7 1. Recomandări	107
Lista tabelor	109
Lista figurilor	110
Referințe	112

Lista abrevierilor

ACoR	Asociația Comunelor din România
ANL	Agenția Națională pentru Locuințe
AMR	Asociația Municipiilor din România
BEI	Banca Europeană de Investiții
BERD	Banca Europeană de Reconstrucție și Dezvoltare
BIRD	Banca Mondială
BNR	Banca Națională a României
CEMR	Consiliul European al Municipalităților și Regiunilor
CoR	Comitetul Regiunilor
COVID-19	Noul coronavirus; sindrom respirator viral cauzat de coronavirusul sindromului respirator acut sever 2 (SARS-CoV-2)
CPLRE	Congresul Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei
DDD	Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă
Eurostat	Institutul European de Statistică
FALR	Federația Autorităților Locale din România
FMI	Fondul Monetar Internațional
HG	Hotărâre de Guvern
INS	Institutul Național de Statistică
NALAS	Rețeaua Asociațiilor de Autorități Locale din Sud-Estul Europei
NS	Nu știu (variantă de răspuns la întrebări din chestionar)
ODD	Obiective de Dezvoltare Durabilă
OECD	Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare
ONG	Organizație non-guvernamentală
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OUG	Ordonanță de urgență a Guvernului
PNRR	Programul Național de Redresare și Reziliență
PNUD	Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
PNI AS	Programul Național de Investiții <i>Anghel Saligny</i>
RO	România
RPL	Recensământul populației și locuințelor
RNV	Raport Național Voluntar
RSV	Raport Subnațional Voluntar (local)
SDL	Strategii de dezvoltare locală
SIDU	Strategiile Integrate de Dezvoltare Urbană
SNDDR	Strategia de Dezvoltare Durabilă a României 2030
UCLG	Organizația Mondială a Orașelor și Autorităților Locale
UE	Uniunea Europeană
UE 28	Statele membre ale Uniunii Europene între 2007-2019

Cuvânt înainte: ACoR

Asociația Comunelor din România (ACoR) are un număr de 2.267 de comune membre (dintr-un număr total de 2.862) din toate județele României, acoperind întreg teritoriul țării și reprezentând astfel, în mod unitar, interesele aleșilor locali și ale funcționarilor publici de la nivelul comunelor din România. Prin urmare, în calitatea sa de promotor al dezvoltării zonelor rurale, ACoR susține dezvoltarea durabilă și echilibrată a membrilor săi, subscriind astfel principiului „nimeni nu va fi lăsat în urmă”, principiu înscris în Agenda 2030 pentru o dezvoltare durabilă. De asemenea, trebuie să reamintesc faptul că una dintre credințele fundamentale ale ACoR rămâne prezervarea valorilor locale, care reprezintă totodată și unul dintre indicatorii alocați ODD.

În îndeplinirea acestor deziderate, luând în considerare impactul pe care îl au comunele în implementarea celor 17 obiective de dezvoltare durabilă ale Agendei 2030 a ONU la nivel local în România, precum și de importanța realizării, în premieră de către țara noastră, a unui raport privind îndeplinirea acestor obiective, în luna februarie 2023, am inițiat cercetarea ce s-a materializat în prezentul raport. Cercetarea a vizat, în egală măsură, rolul comunelor, precum și rolul municipiilor în implementarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă ale Agendei 2030 a ONU la nivel local în România, fiind realizată de către Asociația Comunelor din România în parteneriat cu Asociația Municipiilor din România.

Ca urmare a inițiativei noastre, România devine cel de-al 26-lea stat care va prezenta un Raport referitor la implementarea, la nivel local, a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă ale Organizației Națiunilor Unite în România, raport la elaborarea căruia au contribuit și experți din partea structurilor internaționale implicate (Organizația Mondială a Orașelor și Autorităților Locale Unite - UCLG și Rețeaua Asociațiilor Autorităților Locale din Sud-Est-ul Europei - NALAS), precum și din partea Departamentului pentru Dezvoltare Durabilă din cadrul Guvernului României. În realizarea acestui prim Raport Subnațional Voluntar a fost avută în vedere nevoia de colaborare și monitorizare permanentă a setului de indicatori alocați fiecărui obiectiv, ca instrument util de dezvoltare durabilă.

În acest context, îmi face plăcere să evidențiez colaborarea pe care ACoR o are cu Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă din cadrul Guvernului României și pentru alte subiecte de interes comun care privesc implementarea în bune condiții a unora dintre măsurile cuprinse în Planul Național de Redresare și Reziliență - Componenta 14 Buna Guvernanță, cum ar fi, spre exemplu, „întărirea coordonării la Centrul Guvernului printr-o abordare integrată și coerentă a inițiativelor în domeniul schimbărilor climatice și a dezvoltării durabile”. ACoR acordă tot sprijinul său pentru îndeplinirea acestei măsuri, a cărei țintă constă în formarea unui număr de 2.000 de funcționari publici calificați să îndeplinească funcția de „experți în dezvoltare durabilă” în instituțiile publice de la nivel central și local, până în anul 2025. Comunele membre ale ACoR sunt interesate în sprijinirea implementării Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă ale Organizației Națiunilor Unite în România, iar în cuprinsul acestui raport veți regăsi proiecte de succes la nivel local și exemple de bune practici relevante pentru aria lor de responsabilitate.

Emil Drăghici
Președintele ACoR

Cuvânt înainte: AMR

Îndeplinirea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD) pentru a asigura un viitor incluziv, echitabil, prosper și durabil necesită implicarea tuturor actorilor societății. Autoritățile locale din România joacă un rol vital în îndeplinirea obiectivelor regăsite în Agenda 2030.

Acțiunile municipiilor reliefează constant preocuparea lor pentru dezvoltarea durabilă a localităților, pentru găsirea celor mai bune soluții care să vină în sprijinul cetățenilor și pentru asigurarea unor servicii publice de nivel european.

Ca urmare inițiativei Organizației Mondiale a Orașelor și Autorităților Locale (UCLG) de a înainta Națiunilor Unite un raport anual care însumează vocea și faptele guvernelor locale cu privire la ODD-uri și implementarea acestora și de a sprijini asociațiile guvernelor locale în realizarea evaluărilor subnaționale (Voluntary Subnational Reviews - VSR), Asociația Municipiilor din România (AMR) și Asociația Comunelor din România (ACoR) au fost angajate în dezvoltarea primului raport subnațional voluntar din România. Rezultatele acestui raport contribuie, de asemenea, în elaborarea Raportului Național Voluntar (VNR) realizat la nivelul fiecărei țări, inclusiv România.

Pentru a îndeplini ODD-urile, municipalitățile le integrează în politicile și strategiile de dezvoltare locală și generează parteneriate cu părți interesate, societatea civilă, întreprinderi și mediul academic, astfel încât o abordare integrată să conducă la valorificarea resurselor și la o mai mare expertiză.

Municipalitățile din România își manifestă constant angajamentul față de cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă și cele 169 de ținte. Bunele practici ale municipiilor membre AMR sunt anual evidențiate în domenii precum: educație de calitate și tineret; sănătate și bunăstare; coeziune socială și solidaritate; transport public și mobilitate urbană; economie verde și tranziție justă; investiții și regenerare urbană a spațiilor publice; promovare culturală, turistică și sportivă; eficiență energetică; transformare digitală și reziliență instituțională; guvernare locală participativă; promovarea și susținerea antreprenoriatului și creștere economică. Acționând în aceste direcții, municipiile membre AMR dovedesc înclinarea acțiunilor de la nivel local către îndeplinirea ODD și dezvoltarea comunităților pe termen lung.

Emil Boc
Președinte AMR

Sumar executiv

Raportul Subnațional Voluntar (RSV), ediția 2023, a fost elaborat de asociațiile municipiilor și comunelor din România - AMR și ACoR - pentru a contribui la implementarea Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă a ONU și a Raportului Național Voluntar 2023 (RNV).

Raportul analizează cadrul de politici și instituțional pentru dezvoltarea durabilă în România (SNDDR 2030) și gradul de localizare a acestor strategii. RSV explorează contribuția comunelor și municipiilor la implementarea unui set selectat de ODD-uri (1, 3-7, 9-13, 16) prin inițiative locale. De asemenea, aduce în discuție inegalitățile în profil teritorial din România.

Datele colectate indică faptul că gradul de cunoaștere a ODD-urilor, a strategiilor naționale (SNDDR 2030) sau europene privind dezvoltarea durabilă este încă relativ scăzut în cadrul administrației locale (doar ceva mai mult de jumătate din toți respondenții, reprezentanți ai comunelor sau municipiilor). Conform datelor colectate, există diferențe semnificative în integrarea ODD-urilor în planificarea strategică la nivel local (SDL sau SIDU). O parte semnificativă a comunelor și municipiilor nu au SDL/SIDU în vigoare sau nu cunosc măsura în care acestea fac referire la ODD - aproape două din cinci comune și mai mult de un sfert din municipii; alte 10% declară că ODD nu sunt deloc menționate în SDL/SIDU; pe partea opusă, ODD-urile sunt parte integrantă a SIDU/SDL pentru aproximativ o cincime din municipii și comune. Cauzele sunt cel mai probabil legate de capacitatea administrativă scăzută, inclusiv obstacole birocratice.

Întrucât nevoile de bază ale populației încă nu sunt acoperite în mod satisfăcător, municipiile și comunele acordă prioritate ODD 6, apă și canalizare, urmată de ODD 7, energie curată și accesibilă și ODD 9, dezvoltare și întreținere a drumurilor. ODD 11, orașe durabile, principala arie de responsabilitate a municipiilor și comunelor, se află doar pe locul 4. Prin urmare, chiar dacă au fost identificate bune practici pentru aproape toate ODD-urile, un număr mai ridicat de proiecte este legat de ODD-urile 6, 7, 9, precum și de ODD-ul 4 (modernizarea școlilor), colectarea și managementul deșeurilor (ODD 11.6), precum și de asistența socială (ODD 1). Proiectele legate de tranziția ecologică - SDG 12, consum și producție responsabil, și SDG 13, schimbări climatice - prezintă un nivel mai scăzut de prioritizare.

Strategiile de dezvoltare urbană sau locală sunt concepute în conformitate cu cerințele ghidurilor instrumentelor de finanțare (naționale sau europene) dar nu sunt întotdeauna bine aliniate cu ODD-urile și problemele de mediu. Este importantă creșterea numărului de municipii și comune care adoptă strategii și planuri integrate de dezvoltare urbană și locală aliniate la ODD-urile, precum și atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la acestea. În același timp, inegalitățile în profil teritorial s-au redus foarte puțin în ultimul deceniu. Realizarea unor sinergii mai bune între dezvoltarea durabilă și reducerea inegalităților în profil teritorial rămâne o provocare pentru România. În cele din urmă, lipsa datelor agregate la nivel local face dificilă planificarea și evaluarea progresului la nivel de municipii și comune.

În recomandările sale, RSV solicită acțiuni comune ale AMR și ACoR și ale Departamentului național pentru Dezvoltare Durabilă (DDD) pentru o mai bună popularizare a SNDDR 2030 și a

ODD din cadrul Agendei 2030. Acesta propune acțiuni urgente pentru a consolida capacitatea administrativă și financiară a unităților administrativ-teritoriale pentru a integra ODD-urile în planurile locale - inclusiv ODD 11 și obiectivele de mediu - și pentru a contribui la reducerea inegalităților în profil teritorial. AMR și ACoR ar trebui să fie implicate substanțial în diferitele faze de consultare publică și de elaborare a programelor naționale de investiții sau a documentelor strategice ce țin de relația cu Comisia Europeană (acordul de parteneriat, programe operaționale pentru fondurile europene).

1. Introducere

1 1. Despre AMR și ACoR

Asociația Municipiilor din România (AMR) este o structură asociativă a autorităților administrației publice locale din municipiile din România și a fost înființată în anul 1990, constituită în vederea promovării și protejării intereselor comune ale autorităților administrației publice locale, pentru soluționarea și gestionarea nevoilor publice în numele și pentru interesul colectivităților locale. În prezent, AMR include toate cele 103 municipii din România, precum și cele 6 sectoare ale Municipiului București, însumând 109 membri. Conform rezultatelor provizorii ale recensământului populației și locuințelor (RPL) din 2021/2022, populația municipiilor totalizează aproximativ 8,08 milioane de persoane, echivalentul a 42,42% din populația totală a României.¹ AMR este membru fondator al Federației Autorităților Locale din România (FALR) și este reprezentată în Comitetul Regiunilor (CoR), Consiliul European al Municipalităților și Regiunilor (CEMR) și Congresul Puterilor Locale și Regionale al Consiliului European (CPLRE). AMR este membru al Asociației Orașelor și Regiunilor Europene pentru Cultură „Les Rencontres” și al Asociației Agențiilor pentru Democrație Locală (ALDA).

Asociația Comunelor din România (ACoR) a fost înființată în anul 1997, ca o asociație de autorități ale administrației publice locale, având drept membri comunele din România. ACoR desfășoară activitate de utilitate publică în interesul general al colectivităților locale din România, având recunoașterea în acest sens prin HG nr. 156/2008. În prezent, sunt 2.267 de comune membre ale ACoR din cele 2.862 comune existente la nivel național. ACoR urmărește reprezentarea unitară a intereselor membrilor în relația cu instituțiile centrale și cu cele de la nivel european sau internațional. Din anul 2001, ACoR este membră a Federației Autorităților Locale din România (FALR). Începând cu 2006, ACoR este membră cu drepturi depline în Consiliul Comunelor și Regiunilor din Europa (CCRE/CEMR), din 2009 al Rețelei Asociațiilor Autorităților Locale din Sud-Estul Europei (NALAS), iar din anul 2012 al Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (CALRRM). Conform rezultatelor provizorii ale RPL 2021/2021, populația comunelor însuma circa 9,11 milioane de persoane, echivalentul a 47,8% din populația totală a României.²

1 2. Despre UCLG și NALAS

Organizația Mondială a Orașelor și Autorităților Locale (United Cities and Local Governments, UCLG) este o rețea globală de orașe și autorități locale, regionale și metropolitane, precum și a asociațiilor. Înființată în 2004, este cea mai mare organizație a autorităților sub-naționale din lume, cu peste 240.000 de membri din 140 de state membre ONU. UCLG se percepe pe sine ca fiind vocea unită și avocatul mondial al autonomiei locale de tip democratic și reprezintă de facto peste jumătate din populația lumii din șapte regiuni ale mapamondului: Africa, Asia-Pacific, Eurasia, Europa, Orientul Mijlociu și Îndepărtat, America Latină și America de Nord.³

---

¹ {NIS, 2022 #25}

² {NIS, 2022 #25}

³ <https://www.uclg.org/en/organisation/about>

Rețeaua Asociațiilor de Autorități Locale din Sud-estul Europei (Network of Associations of Local Authorities of South-East Europe, NALAS) este o rețea de 13 asociații care reprezintă aproximativ 9.000 de autorități locale din Europa de Sud-Est, alese direct de cei 80 de milioane de cetățeni ai regiunii. Rețeaua a fost creată în 2001. Începând cu 2005, NALAS a devenit o asociație înregistrată oficial cu sediul în Strasbourg (Franța). NALAS a fost înființat cu sprijinul Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei.⁴

1 3. Municipiile și comunele din România

Conform Constituției României, art. 3 alin. (3), „teritoriul României este organizat, sub aspect administrativ, în comune, orașe și județe. În condițiile legii, unele orașe sunt declarate municipii.” Acestea sunt denumite de lege unități administrativ-teritoriale (UAT). Administrația publică din unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile descentralizării, autonomiei locale și deconcentrării serviciilor publice.⁵ Autoritățile administrației publice, prin care se realizează autonomia locală în comune și în orașe, sunt consiliile locale alese și primarii aleși. Consiliile locale și primarii funcționează ca autorități administrative autonome și rezolvă treburile publice din comune și din orașe. Consiliul județean este autoritatea administrației publice pentru coordonarea activității consiliilor comunale și orașenești, în vederea realizării serviciilor publice de interes județean.

Potrivit Codului administrativ (OUG 57/2019) autoritățile administrației publice locale au autonomie locală administrativă și financiară, care privește organizarea, funcționarea, competența și atribuțiile autorităților administrației publice locale, precum și gestionarea resurselor care, potrivit legii, aparțin comunei, orașului, municipiului sau județului, după caz. Autonomia locală garantează autorităților administrației publice locale dreptul ca, în limitele legii, să aibă inițiative în toate domeniile, cu excepția celor date în mod expres în competența altor autorități publice.

Conform Codului administrativ, *comuna* este unitatea administrativ-teritorială de bază care cuprinde populația rurală unită prin comunitate de interese și tradiții, alcătuită din unul sau mai multe sate, în funcție de condițiile economice, social-culturale, geografice și demografice. Prin organizarea comunei se asigură dezvoltarea economică, social-culturală și gospodărească a localităților rurale. Comunele pot avea în componența lor mai multe localități rurale denumite sate, care nu au personalitate juridică. În România comunele se disting de așezările urbane pe baza a trei criterii cumulative: (1) densitatea scăzută a populației, (2) specificul ocupațional (predominant agricol) și (3) relații social-culturale specifice (obiceiuri, tradiții, preponderența relațiilor interpersonale).

Orașul este unitatea administrativ-teritorială de bază declarată ca atare prin lege, pe baza îndeplinirii criteriilor prevăzute de legislația privind amenajarea teritoriului național. Orașul este alcătuit din zone rezidențiale, zone industriale și de afaceri, cu multiple dotări edilitare cu funcții administrative, industriale, comerciale, politice, sociale și culturale destinate deservirii unei populații dintr-o zonă geografică mai întinsă decât limitele administrative ale acestuia, de regulă situate împrejur. Orașele sunt unități administrativ-teritoriale constituite din cel puțin o

---

⁴ <http://www.nalas.eu/about-us/>

⁵ Potrivit art. 120 -122 din Constituția României, republicată

localitate urbană și pot avea în componența lor și localități rurale, ultimele denumite sate aparținătoare.

Municipiul este unitatea administrativ-teritorială declarată ca atare prin lege, pe baza îndeplinirii criteriilor prevăzute de lege. Municipiul este alcătuit din zone rezidențiale, zone industriale și de afaceri, cu multiple dotări edilitare cu funcții administrative, industriale, economice, politice, sociale, culturale și științifice destinate deservirii unei populații dintr-o zonă geografică mai întinsă decât limitele administrative ale acestuia, de regulă situate într-un areal mai mare decât al orașului. În municipii se pot crea subdiviziuni administrativ-teritoriale ale căror delimitare și organizare se fac potrivit legii. Municipiul București - capitala României - este organizat în 6 subdiviziuni administrativ-teritoriale, denumite sectoare.

Județul este unitatea administrativ-teritorială alcătuită din comune, orașe și, după caz, municipii în funcție de condițiile geografice, economice, sociale, etnice și de legăturile culturale și tradiționale ale populației, declarată ca atare prin lege. Cu o singură excepție, toate județele includ cel puțin un municipiu.

În prezent, teritoriul României este organizat în 103 municipii (între care și municipiul București cu cele și 6 subdiviziuni administrativ teritoriale), 216 orașe, 2.862 comune și 41 de județe.⁶ Ținând cont de faptul că RSV își propune să analizeze localizarea ODD la nivelul comunelor și municipiilor din România trebuie precizat că aceste UAT au doar anumite competențe stabilite de Codul Administrativ în domeniile acoperite de cele 17 ODD-uri.

România este un stat unitar în care nu există regiuni ca unități administrativ-teritoriale. În schimb, există opt regiuni de dezvoltare. Fiecare regiune de dezvoltare grupează mai multe județe, cu excepția regiunii de dezvoltare București-Ilfov, care include capitala și un județ care până în 1990 a funcționat ca subdiviziune a acesteia. Funcția regiunilor de dezvoltare este cea de a constitui cadrul instituțional în domeniul politicilor regionale ale UE, îndeosebi în ceea ce privește accesarea fondurilor structurale și de coeziune. Regiunile de dezvoltare nu sunt unități administrativ-teritoriale, nu au personalitate juridică și funcționează potrivit Legii nr. 315/2004 privind dezvoltarea regională în România. În fiecare regiune de dezvoltare funcționează câte o agenție pentru dezvoltare regională - ADR, organism neguvernamental, nonprofit, de utilitate publică, cu personalitate juridică, care funcționează în domeniul dezvoltării regionale, cu rol de autoritate de management a fondurilor UE.

1 4. Ce este Raportul Subnațional Voluntar?

Un pas esențial în atingerea țintelor prevăzute în Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă a ONU este raportarea oricărui progres, precum și identificarea oricăror bariere întâlnite. Raportările subnaționale voluntare (RSV) reprezintă un instrument pe care autoritățile regionale și locale îl pot utiliza pentru a raporta realizările lor generale, precum și orice obstacole, oportunități și provocări pe care le întâmpină în eforturile lor de a implementa ODD-urile la nivel subnațional în țările lor. RSV-urile reprezintă o inițiativă lansată de UCLG în 2020. Până la sfârșitul anului 2022 au fost realizate RSV-uri de către autorități regionale și locale din 14 țări care reprezintă un total de 165.000 de autorități locale. În anul 2022, autoritățile

---

⁶ Conform Legii 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului Republicii Socialiste România, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

regionale și locale din 10 țări au elaborat RSV-uri. Acestea constituie un aport important pentru Rapoartele Naționale Voluntare (RNV) și au menirea de a contribui la consolidarea localizării ODD-urilor și la creșterea asumării de către autoritățile regionale și locale a Agendei 2030 și a celorlalte angajamente globale. Impactul RSV-urilor s-a dovedit a fi esențial; în fiecare țară în care s-a realizat un astfel de raport guvernele naționale au introdus sau integrat referințe din RSV în RNV.

Prezentul Raport subnațional voluntar este primul astfel de raport realizat la nivelul României prin efortul conjugat al AMR și ACoR, care au un puternic angajament pentru realizarea ODD-urilor în România, menit să sprijine demersurile Guvernului României în elaborarea Raportului Național Voluntar (RNV) pentru anul 2023.

RSV analizează eforturile autorităților locale din România de a alinia ODD-urile cu planurile de dezvoltare locală și prezintă o evaluare a măsurii în care mediile instituționale permit localizarea ODD-urilor – care include evaluarea mijloacelor de implementare disponibile pentru a sprijini aceste procese de localizare. Astfel, RSV este menit să întărească dialogul dintre comunele și municipiile din România, asociațiile acestora, Guvernul României și instituțiile internaționale.

2. Metodologie

AMR și ACoR au inițiat primul Raport subnațional voluntar (RSV) din România privind Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD) din cadrul Agendei 2030 a ONU. În elaborarea raportului și a metodologiei de lucru asociată acestuia, AMR și ACoR au beneficiat de sprijin din partea specialiștilor UCLG și NALAS, inclusiv prin participarea la workshop-uri internaționale în care au avut loc schimburi utile de experiență și informații cu specialiști implicați în realizarea rapoartelor subnaționale voluntare din alte țări. De asemenea, a avut loc un dialog constructiv cu echipa de elaborare a Raportului național voluntar (RNV), ediția 2023, din cadrul Departamentului pentru Dezvoltare Durabilă al Guvernului României.

Raportul are la bază o metodologie structurată pe trei componente, conform *Ghidului UCLG privind elaborarea RSV*:⁷

1. cercetare cantitativă: anchetă sociologică pe bază de chestionar;
2. cercetare calitativă: bune practici sau proiecte de succes;
3. analiză secundară de date statistice și de recensământ.

2 1. Procesul elaborării Raportului Subnațional Voluntar

Raportul a fost realizat în perioada ianuarie-mai 2023. Elaborarea calendarului de lucru și a metodologiei a avut loc în ianuarie 2023.

Realizarea unei cercetări cantitative sub forma unei anchete sociologice pe bază de chestionar a permis colectarea și analiza primară de date calitative și cantitative la nivelul comunelor și municipiilor din România privind două categorii tematice majore, (1) *obiectivele de dezvoltare durabilă* și (2) *cadru de politici și favorizant*, cu următoarele obiective specifice de cercetare:

- identificarea contribuției comunelor și municipiilor la implementarea unora dintre obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) (1, 3-7, 9-13, 16), relevante pentru aria de responsabilitate a administrațiilor publice locale; totodată, acest obiectiv specific permite identificarea măsurii în care administrațiile publice locale, municipii și comune, au realizat proiecte subsumate ODD ale ONU, indiferent de gradul de cunoaștere al acestora ori de formalizare la nivelul strategiilor de dezvoltare la nivel local;
- percepții, opinii și reprezentări sociale ale reprezentanților comunelor și municipiilor privind cele mai importante obiective de dezvoltare la nivel local; aceasta a permis realizarea unei ierarhii a ODD din perspectiva nevoilor de dezvoltare ale comunelor și municipiilor;
- percepții, opinii și reprezentări sociale ale reprezentanților comunelor și municipiilor privind cadrul de politici și favorizant al ODD la nivel local; elaborarea itemilor de chestionar din această categorie tematică a avut la bază un document de orientare în elaborarea rapoartelor subnaționale voluntare (locale) realizat de Departamentul pentru probleme economice și sociale al ONU⁸, precum și itemii utilizați pe baza acestui

---

⁷ United Cities and Local Governments, *Guidelines for Voluntary Subnational Reviews* (Barcelona: UCLG, 2021).

⁸ ONU: Departamentul pentru probleme economice și sociale, *Global Guiding Elements for Voluntary Local Reviews (VLRs) of SDG implementation*, https://sdgs.un.org/sites/default/files/2020-10/GlobalGuidingElementsforVLRs_FINAL.pdf

document în RSV din Norvegia⁹ și au vizat următoarele: măsura în care primarii și angajații primăriilor de municipii și comune sunt informați despre existența ODD și SNDDR 2030; măsura în care ODD sunt integrate formal în SIDU/SDL; măsura în care administrațiile publice locale urmăresc realizarea ODD-urilor, chiar dacă nu cunosc conținutul lor; participarea la evenimentele organizate de Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă și la alte evenimente privind ODD din cadrul Agendei 2030 a ONU; existența unei proceduri de monitorizare a progresului în atingerea țintelor SNDDR;

- percepții, opinii și reprezentări sociale ale reprezentanților autorităților publice locale (primării de municipii și comune) privind mijloacele de implementare și factorii blocați în implementarea proiectelor de dezvoltare la nivel local;
- percepții, opinii și reprezentări sociale ale reprezentanților primăriilor de municipii și comune privind impactul pandemiei COVID-19 și măsurile de răspuns la nivel local.

Chestionarul a fost pretestat în ianuarie 2023. Varianta rezultată a cuprins 107 de întrebări, din care două deschise, prin care au fost culese atât date calitative, cât și cantitative (factice). Datele din ancheta sociologică privind îndeplinirea ODD-urilor selectate ca relevante pentru aria de responsabilitate a municipiilor și comunelor prezintă doar un caracter general informativ, respectiv dacă UAT au desfășurat sau nu au desfășurat proiecte asociate obiectivelor de dezvoltare, fără alte detalii. Date statistice privind gradul de îndeplinire al ODD-urilor la nivelul României sunt disponibile în RNV. Unele dintre întrebări au fost adresate fie numai municipiilor, fie numai comunelor. Universul cercetării cantitative a constat în totalitatea unităților administrativ-teritoriale de tip municipii (109, inclusiv sectoarele municipiului București) și comune (2.862). Având în vedere caracterul atipic al respondenților - persoane juridice, mai precis reprezentanți ai unităților administrativ-teritoriale, comune sau municipii - și numărul relativ redus al acestora, eșantionarea a cuprins populația totală. Ca urmare, au fost trimise invitații de participare la studiu la toate municipiile afiliate AMR (109) și toate comunele afiliate ACoR (2.267). Metoda de culegere a constat în auto-completare asistată de calculator. Durata de timp de completare a chestionarului a fost de circa 10 minute.

Scopul prezentării de bune practici este de a ilustra contribuția municipiilor și comunelor la îndeplinirea ODD, mai ales în situațiile în care nu există date statistice sau administrative agregate la nivel local privind gradul de îndeplinire al indicatorilor și țintelor asociate ODD. Informații despre bune practici sau proiecte de succes la nivel local sunt culese în mod curent de către AMR și ACoR ca bază pentru schimburi de informații între reprezentanții administrațiilor publice locale și în scopul acordării de premii pentru performanțele realizate. Alegerea cazurilor pentru prezentul raport a necesitat o selecție deloc facilă dintre numeroasele proiecte de succes. Pentru a acoperi ODD selectate pentru RSV, respectiv cele relevante pentru aria de responsabilitate a municipiilor și comunelor, a fost necesară culegerea suplimentată de bune practici pe baza unui instrument, respectiv o fișă de bună practici.

Analiza secundară de date a căutat să acopere latura cantitativă a îndeplinirii ODD la nivel local într-o manieră complementară față de RNV. Ca atare, pentru a evita paralelismele cu sistemul de indicatori naționali asociați țintelor și obiectivelor de dezvoltare durabilă dezvoltat de DDD împreună cu INS, am căutat să folosim doar acele date statistice sau de recensământ care ne

---

⁹ Anne Romsaas (coord). *Voluntary Subnational Review - Norway. Implementation of the UN's Sustainable Development Goals in Norwegian Local and Regional Government* (KS (Asociația Norvegiană a Autorităților Locale și Regionale), 2021)

permit să avem o imagine generală asupra inegalităților de dezvoltare în profil teritorial sau pe medii de rezidență - comunele reprezintă cvasi-totalitatea mediului rural, municipiile reprezintă majoritatea covârșitoare a mediului urban din România - și asupra ordinului de mărime al unor probleme sociale aferente unora dintre ODD.

2 2. Colectarea datelor

Intervalul de culegere a datelor a fost cuprins între februarie-martie 2023. Eșantionul rezultat a totalizat 609 respondenți, din care 70 de municipii și 539 de comune. Rata de răspuns a fost de 64,2% pentru municipii (70 din 109 afiliate AMR) și de 23,7% pentru comune (539 din cele 2.267 afiliate ACoR). Raportat la populația țintă, eșantionul cuprinde 64,2% din municipii și 18,8% din totalul comunelor. Subliniem că rata de răspuns este una foarte ridicată în cazul municipiilor, iar în cazul comunelor este peste cea întâlnită în sondajele sau anchetele sociologice pe populația adultă rezidentă.

Tabel 1. Diferența în structura relativă a eșantionului față de structura relativă a populației municipiilor (%)

provincie*	categoriile de municipii după numărul de locuitori						total
	>300.000	>200.000	100-200.000	50-100.000	20-50.000	<20.000	
1 Transilvania	1,9	1,4	1,3	1,6	0,9	-0,4	6,7
2 Banat	1,8	0,0	0,9	0,4	0,4	0,0	3,5
3 Muntenia	0,0	0,0	3,8	-0,0	-0,7	0,0	3,1
4 Moldova	0,0	3,0	-1,0	0,3	-0,4	0,0	1,9
5 Dobrogea	0,0	-3,2	0,0	0,4	-0,2	0,0	-2,9
6 Oltenia	0,0	-3,0	0,0	0,2	-0,4	-0,7	-3,9
7 București-Ilfov	0,3	-6,2	-2,4	0,0	0,0	0,0	-8,3
total	4,0	-8,0	2,5	3,0	-0,4	-1,1	

Deși subeșantionul pe municipii prezintă o rată generală foarte ridicată de răspuns, aceasta a variat pe tipuri de municipii după provincie istorică și mărime (**Tabel 1**). Rata mai redusă de răspuns pentru Municipiul București, capitala României, precum și pentru provinciile istorice Dobrogea și Oltenia, îndeosebi municipiile mari, a produs o oarecare subreprezentare a acestor zone, precum și a categoriei mai largi a municipiilor între 200.000 și 300.000 de locuitori. În schimb, rata ridicată de răspuns din provinciile istorice Transilvania, Banat și Muntenia a condus la o oarecare suprareprezentare a acestor zone. În cazul comunelor, eșantionul obținut suprareprezintă comunele de dimensiuni medii (între 3-5.000 de locuitori) și, într-o mai mică măsură, pe cele între 5-10.000 de locuitori. Comunele mici și cele foarte mari sunt, în schimb, subreprezentate. La nivel geografic sunt bine reprezentate toate provinciile, cu excepția parțială a Olteniei (**Tabel 2**). Asemeni municipiilor, suprareprezentarea și subreprezentarea au drept cauză rata mai ridicată sau mai scăzută de răspuns la unele categorii de comune decât la altele. În linii mari, cele două subeșantioane prezintă un volum satisfăcător în cazul municipiilor și destul de bun în cazul comunelor. Acoperirea geografică și pe categorii de mărime este satisfăcătoare în cazul municipiilor și destul de bună în cazul comunelor. Diferențele față de structura relativă a populațiilor de municipii și, respectiv, comune sunt minore și nu produc deformări majore ale subeșantioanelor. Datele obținute prin ancheta sociologică au fost analizate prin statistici descriptive, care oferă o bază suficient de solidă pentru observații cu caracter general.

Tabel 2. Diferența în structura relativă a eșantionului față de structura relativă a populației comunelor (%)

provincie*	categoriile de comune după numărul de locuitori					total
	<1.500	1.501-3.000	3.001-5.000	5.001-10.000	>10.001	
1 Transilvania	-1,0	-0,4	0,5	2,0	-0,1	1,1
2 Banat	-0,2	-0,3	0,7	-0,2	-0,8	-0,8
3 Muntenia	-0,2	-1,3	2,8	-0,6	-0,8	-0,1
4 Moldova	-0,1	0,1	0,7	1,5	-0,4	1,9
5 Dobrogea	0,2	0,2	0,5	0,8	0,4	2,0
6 Oltenia	-0,6	-0,8	-0,8	-0,4	-0,1	-2,7
7 București-Ilfov	0,0	-0,1	0,0	-0,8	-0,5	-1,3
total	-1,9	-2,5	4,4	2,3	-2,3	

Am căutat ca selecția proiectelor de succes să fie cât mai variată geografic și pe tipuri de localități, astfel încât să fie prezente în raport și unitățile administrativ-teritoriale mai mici sau mai îndepărtate de marile aglomerări urbane, a căror voce apare mai rar în studii ori rapoarte de interes public. Culegerea de date având drept sursă informațiile culese în mod curent de AMR și ACoR a avut loc în lunile februarie-martie, iar cea având drept sursă fișa de bune practici s-a desfășurat în aprilie 2023. Pentru cazurile în care numărul de beneficiari ai proiectelor de dezvoltare a fost specificat, acesta a fost inclus în prezentarea bunelor practici. Au fost selectate pentru raport doar acele proiecte de dezvoltare care pot fi încadrate unor ODD și ținte din cadrul acestora și - aspect esențial - circumscrise ariei de responsabilitate a municipiilor și comunelor, așa cum aceasta rezultă din cadrul legislativ, în special codul administrativ și legea finanțelor publice locale. Subliniem că au fost selectate atât unele dintre țintele ODD localizate la nivel național, stabilite prin SNDDR, cât și unele dintre țintele ODD din Agenda ONU, despre am considerat că sunt totuși înalt relevante pentru activitatea municipiilor și comunelor, deși nu au fost incluse în setul național de ținte.¹⁰ Țintele asociate fiecărui ODD pot fi diferite la nivel național față de țintele din Agenda 2030 deoarece statele membre ONU care și-a exprimat adevărată adeziunea la Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a ONU în 2015, pot să localizeze țintele aferente ODD în funcție de nivelul lor de dezvoltare. Mai simplu spus, țintele asociate ODD-urilor localizate în Elveția sau Norvegia, țări din fruntea clasamentului PNUD privind indicele dezvoltării umane, vor fi diferite față de țintele asociate ODD-urilor localizate în Yemen sau Guineea, țări de la coada clasamentului PNUD privind indicele dezvoltării umane. Referința RO sau ONU pusă înaintea codului numeric al țintei va face trimitere la o țintă din setul ODD localizat la nivel național sau, la o țintă din setul ODD din cadrul Agendei 2030.

Selecția de bune practici subliniază și angajamentul pentru dezvoltare durabilă și activitățile ce țin de Agenda 2030, care este prezent la toate nivelurile din statul român, inclusiv la nivelul administrațiilor publice locale reprezentate de municipii și comune. Totodată, cazurile de bună practică pun în lumină flexibilitatea și potențialul de identificare de soluții și de inovare la nivelul administrațiilor publice locale, ținând cont de nevoile și resursele proprii, financiare și umane.

¹⁰ Țintele asociate ODD localizate la nivel național sunt disponibile pe site-ul *România Durabilă* la adresa <http://agregator.romania-durabila.gov.ro/indicatori.html>, secțiune indicatori naționali; țintele asociate ODD din cadrul Agendei 2030 privind Dezvoltarea Durabilă a ONU sunt disponibile la adresa <https://sdgs.un.org/goals>, secțiunea *Targets and indicators* de la fiecare ODD.

3. Inegalități de dezvoltare în profil teritorial în România

Nu lășăm pe nimeni în urmă reprezintă una dintre valorile universale pe care a fost elaborată Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă a ONU și constituie „promisiunea centrală, transformativă”¹¹ a acesteia. Așadar, analiza proceselor de dezvoltare durabilă la nivel local nu poate fi separată de tabloul disparităților ori inegalităților de dezvoltare în profil teritorial. După cum vom vedea în această secțiune, acest fapt este înalt relevant pentru România.

România este unul dintre statele membre al Uniunii Europene (UE) cu cel mai ridicat nivel al inegalităților economice și sociale. De asemenea, este de subliniat faptul că nivelul ridicat al inegalităților de venit se menține relativ constant în pofida creșterii economice măsurată prin dinamica PIB. De la aderarea la UE în 2007, România s-a plasat constant pe unul dintre primele două locuri dintre statele membre la indicatorul privind ponderea populației în risc de sărăcie, în jurul a 22-24% (**Figura 1**).¹² Nivelul ridicat al sărăciei din România este un rezultat al tranziției către economia de piață din perioada anilor 1990 și prima parte a anilor 2000¹³, precum și al decalajelor istorice de dezvoltare față de Europa Occidentală.¹⁴ În privința standardului de viață, progresele economice sunt observabile prin scăderea ponderii populației cu risc de sărăcie sau excluziune socială (indicatorul AROPE, **Figura 1**). Această scădere nu are la bază scăderea inegalităților de venit, ci, în primul rând, reducerea depriverii materiale prin îmbunătățirea globală a standardului de viață al populației (creșterea veniturilor în termeni reali, îmbunătățirea dotării gospodăriilor cu bunuri și acoperirea mai multor nevoi).

Caracterul constant al inegalităților de venit este subliniat și de alți indicatori. România se plasează între statele membre UE cu nivel cel mai ridicat al indicelui inegalității veniturilor (raportul între quintila superioară și cea inferioară, S80/S20). În 2021, valoarea indicelui inegalității veniturilor era de 7,14 (**Figura 1**). România ocupa locul secund în UE la acest indicator, la o diferență marcantă față de media UE-20 de 3,83.¹⁵ În privința coeficientului Gini de inegalitate a veniturilor¹⁶, este de subliniat atât nivelul ridicat al acestuia (**Figura 1**), cât și nivelul redus și eficiența modestă al politicilor de redistribuire pe verticală (prin impozitare, transferuri sociale, subvenții) din România, reflectat prin faptul că „nivelul coeficientului Gini se reduce în România cu numai 33% (...), unul dintre cele mai scăzute niveluri din UE”.¹⁷

¹¹ UN SDG. *Leave No One Behind*, <https://unsdg.un.org/2030-agenda/universal-values/leave-no-one-behind>

¹² Eurostat. *At-risk-of-poverty rate by poverty threshold, age and sex - EU-SILC and ECHP surveys*. 2023, cod date online: ilc_li02

¹³ Asupra tranziției, strategiei acesteia și a rezultatelor sale globale a se vedea în Cătălin Zamfir, *O analiză critică a tranziției. Ce va fi "după"?* (Iași: Polirom, 2004), Cătălin Zamfir, "Spre o nouă teorie a tranziției," în *România la răscruce: opțiuni pentru viitor*, Iulian Stănescu și Cătălin Zamfir (coord.), (București: Pro Universitaria, 2015), pp. 15-44, Vladimir Pasti, *Noul capitalism românesc* (Iași: Polirom, 2006) și Florin Georgescu, *Capitalul în România*, vol. I-III (București: Editura Academiei Române, 2018).

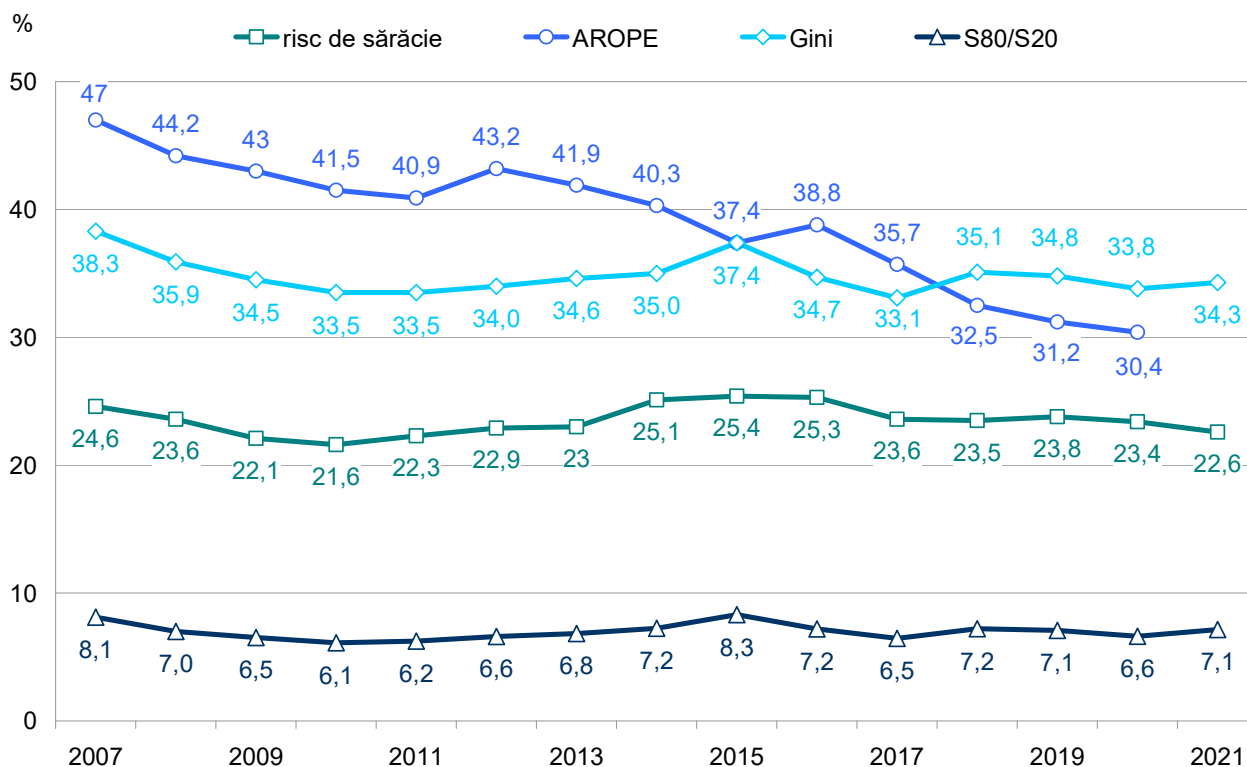
¹⁴ Cătălin Zamfir, *Istoria socială a României*, ed II. (București: Editura Academiei Române, 2019)

¹⁵ Eurostat. *Income quintile share ratio S80/S20 for disposable income by sex and age group - EU-SILC survey*. 2023, cod date online: ilc_di11

¹⁶ Eurostat. *Gini coefficient of equivalised disposable income - EU-SILC survey*. 2023, cod date online: ilc_di12

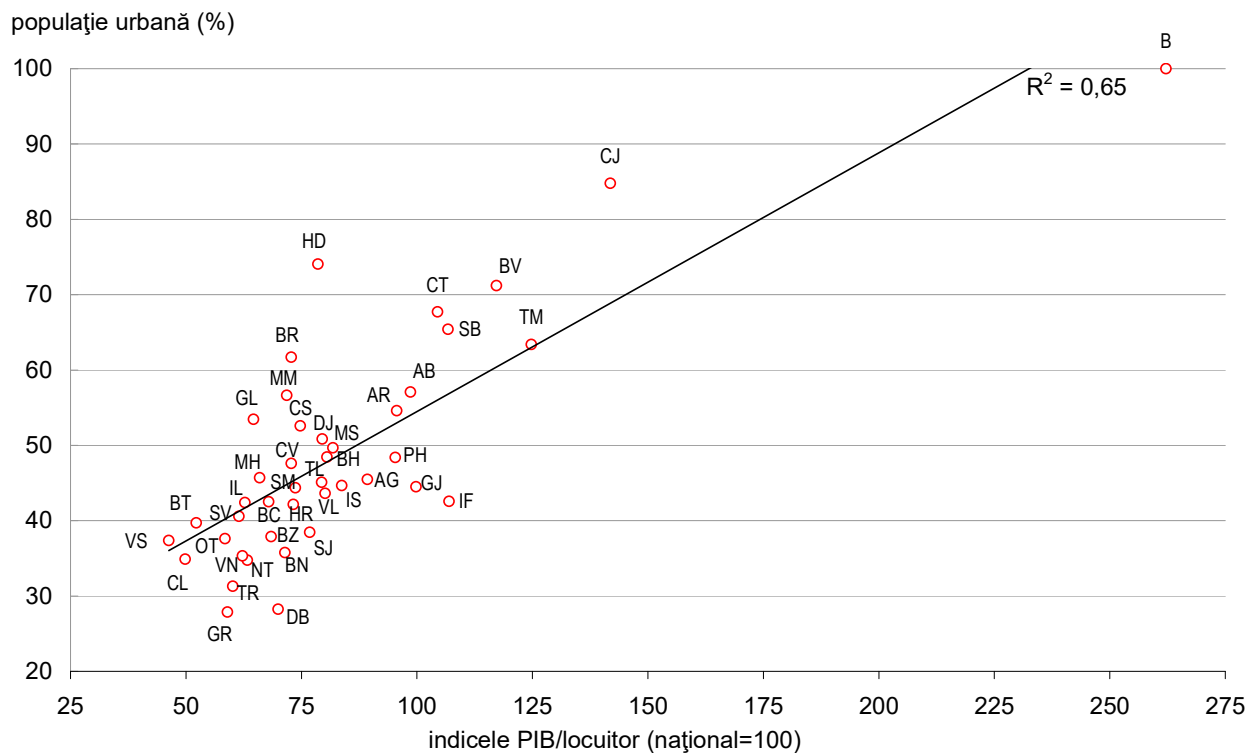
¹⁷ Florin Georgescu, *Capitalism și capitaliști fără capital în România*, vol. I-II (București: Editura Academiei Române, 2021), p. 537.

Figura 1. Ponderea populației în risc de sărăcie, în risc de sărăcie sau excluziune socială (AROPE), indicele inegalității veniturilor și indicele Gini, 2007-2021

Sursa: Eurostat [ilc_li02] pentru riscul de sărăcie, [ilc_peps01] pentru AROPE, [ilc_di11] pentru S80/S20 și [ilc_li02] pentru Gini

Figura 2. Indicele PIB/locuitor și ponderea populației urbane la nivelul județelor (2020)

Sursa: prelucrări ale autorilor după INS-baza Tempo, matrice CON103C, CON103I, POP106A

Inegalitățile pe verticală sunt completate de cele în profil teritorial. Datele privind PIB, ca indicator global al economiei, indică disparități majore la nivel județean (nivelul cel mai de jos de agregare la care există date disponibile). Se observă o corelație puternică (**Figura 2**) între indicele PIB/locuitor (nivelul național = 100) și nivelul de urbanizare al județelor (coeficientul de corelație $r=0,80$, coeficientul de determinare $R^2=0,65$). De asemenea, diferența între județele puternic urbanizate, îndeosebi capitala (municipiul București), și restul țării este foarte mare. Dinamica disparităților economice în profil teritorial este surprinsă prin intermediul indicatorilor privind dispersia PIB/locuitor la nivel județean în intervalul 1995-2020¹⁸ (**Figura 3**). Asemenea inegalităților de venit, se observă creșterea disparităților sau inegalităților economice în profil teritorial în perioada tranziției spre capitalism din anii 1990 și prima parte a anilor 2000, urmată de o stabilizare nivelului inegalităților începând cu mijlocul anilor 2000 și o reducere marginală în a doua parte a anilor 2010.

Indicele compozit al dezvoltării durabile, calculat la nivel de unitate administrativ-teritorială de către Centrul de Cercetare pentru Dezvoltare Durabilă al Universității din Cluj¹⁹ pornind de la 90 de indicatori realizați pe baza datelor de recensământ (2011), statistice și administrative, prezintă o variație la nivelul județelor similară cu cea a indicelui PIB/locuitor (**Figura 4**). Actualizarea indicelui compozit cu datele recensământului 2021/2022 va permite surprinderea progreselor realizate în ceea ce privește condițiile de viață ale populației, în special, racordarea locuințelor din mediul rural la apă curentă, canalizare și gaze naturale.

Inegalitățile în profil teritorial în ceea ce privește veniturile salariale sunt, în linii mari, similare cu cele privind PIB/locuitor (**Figura 5**). Diferențele între zonele sau județele puternic urbanizate (București-Ilfov, Cluj, Timiș și Sibiu), pe de o parte, și majoritatea covârșitoare județelor, pe de altă parte este marcantă. Una dintre sursele majore ale acestei inegalități constă în localizarea cu predilecție în aceste zone a activității economice a companiilor mari (corporații), de regulă cu capital străin, cu grad ridicat de tehnologie, cunoaștere și complexitate, de natură să genereze valoare adăugată brută ridicată, aptă, la rândul său, să susțină salarii mai mari și profituri consistente.²⁰ Cu alte cuvinte, inegalitățile în profil teritorial privind activității economice și veniturile salariale au la bază gradul de polarizare sau concentrare a stocului de capital propriu al întreprinderilor din economia reală.²¹

Riscul de sărăcie variază în profil teritorial și pe medii de rezidență. „Sărăcia este un fenomen preponderent rural. Între 75-78% din persoanele în risc de sărăcie din România provin din

---

¹⁸ Raportul valoare maximă/valoare minimă (unitatea administrativ-teritorială cu cel mai ridicat nivel al PIB/locuitor versus unitatea administrativ-teritorială cu cel mai redus nivel PIB/locuitor), raportul între cvintila superioară S80 și cea inferioară S20 (20% dintre județele cu cel mai ridicat PIB pe locuitor versus 20% dintre județe cu cel mai redus nivel al PIB/locuitor), între decila superioară D1 și cea inferioară D10 (10% dintre județele cu cel mai ridicat PIB pe locuitor versus 10% dintre județe cu cel mai redus nivel al PIB/locuitor), precum și abaterea standard a valorilor indicelui PIB/locuitor.

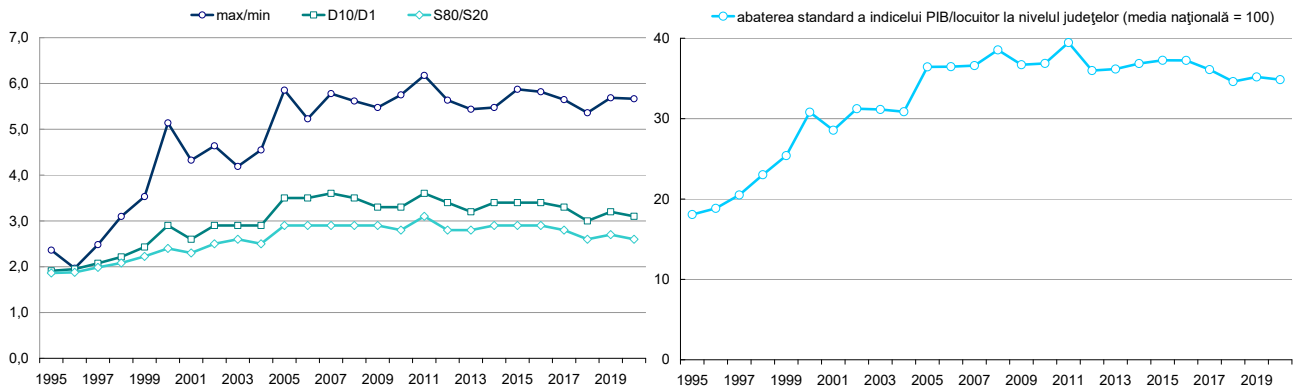
¹⁹ Centrul de Cercetare pentru Dezvoltare Durabilă. *Romania SDG*. 2023, <http://ccdd.centre.ubbcluj.ro/ro/sdg-index/>

²⁰ Florin Georgescu, *Capitalul în România postcomunistă*, vol. I-III (București: Editura Academiei Române, 2018), pp. 84-97.

²¹ Florin Georgescu, *Capitalism și capitaliști fără capital în România*, vol. I-II (București: Editura Academiei Române, 2021), pp. 166-188.

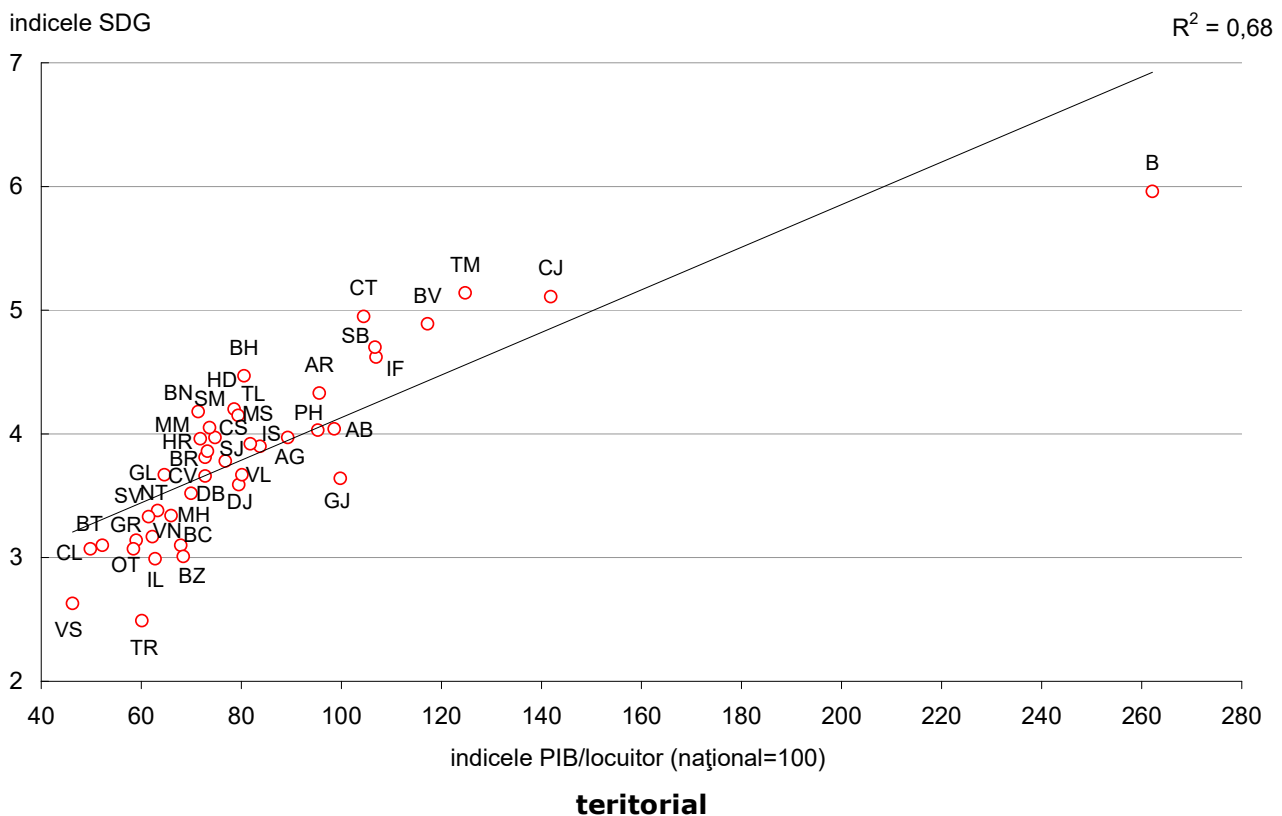
mediul rural".²² Din populația rurală, care reprezintă între 46-48% din populația totală²³, ceva mai mult de o treime trăiește în risc de sărăcie.²⁴ Reținem că ambele proporții au rămas relativ constante de la aderarea la UE în anul 2007.

Figura 3. Indicatori privind dispersia PIB/locuitor la nivelul județelor 1995-2020

Sursa: prelucrări ale autorilor după INS-baza Tempo, matrice CON103C, CON103I

Figura 4. Indicele PIB/locuitor și indicele dezvoltării durabile (SDG) în profil teritorial

Sursa: prelucrări ale autorilor după INS-baza Tempo, matrice CON103I, POP106A,

²² Iulian Stănescu, "România rurală în noul capitalism: marile probleme ale dezvoltării," în *România rurală în noul capitalism: 1990-2020*, Iulian Stănescu și Flavius Mihalache (coord.), (București: Pro Universitaria, 2022), pp. 42-43.

²³ Ponderea populației rurale a fost de 46,2% la recensământul populației și locuințelor din 2011 și de 47,8% la recensământul populației și locuințelor din 2021 (date provizorii).

²⁴ Horia Mihai, "Sărăcia și excluziunea socială," Iulian Stănescu și Flavius Mihalache (coord.), (București: Pro Universitaria, 2022), p. 220.

La nivelul regiunilor de dezvoltare, se constată disparități care țin atât de nivelul de urbanizare al acestora, cât și de poziționarea geografică (**Tabel 3**). Regiunile de dezvoltare mai apropiate de granița vestică și cele mai apropiate de capitală prezintă rate mai scăzute de risc de sărăcie și deprivare materială.

Pe baza micro-datelor recensământului din 2011 - nivelul de agregare a constat în sectoarele de recensământ, adică la nivel de sub-localitate - au fost realizate atlase ale zonelor marginalizate rurale²⁵ și urbane²⁶. Potrivit datelor acestor analize, 6,2% din populația rurală și 3,2% din populația urbană locuiesc în zone marginalizate.²⁷

Tabel 3. Riscul de sărăcie și riscul de sărăcie sau excluziune socială (AROE) la nivel regional

regiune	populație rurală (%)	AROE (%)			risc de sărăcie (%)		
	2020	2018	2019	2020	2019	2020	2021
România	46,2	32,5	31,2	30,4	23,8	23,4	22,6
Sud-Muntenia	60,4	36,3	36,5	32,6	26	23,4	23
Nord-Est	58,0	44,7	47,1	41,4	41,1	35,6	35,6
Sud-Vest Oltenia	53,6	42,2	38,9	38,7	31,6	32,7	30,5
Nord-Vest	47,5	22,3	19,3	18,5	14,7	15,5	14,1
Sud-Est	46,8	40,3	40,1	43,2	31,1	32,6	30,5
Centru	42,7	24,4	24,4	27,2	21,2	21,9	20,2
Vest	39,3	22,1	21,9	25,0	14,7	20	20,7
București-Ilfov	11,4	21,4	14,0	12,6	2,9	2,4	2,9

Surse: prelucrări ale autorilor după INS-baza Tempo, matrice POP106A, SAR102D, SAR114B

Datele subiective culese prin ancheta sociologică pe bază de chestionar (**Figura 6**) prezintă o dinamică ușor diferită de cea a datelor obiective privind inegalitățile în profil teritorial (**Figura 3**). La nivelul reprezentanților comunelor și municipiilor, opinia cea mai des întâlnită este că inegalitățile au crescut, urmată la scurtă distanță de opinia că au rămas la fel. Cel mai probabil, aceasta reflectă diferența între realitatea statistică și cea resimțită la nivel local. Aceasta din urmă este puternic influențată de presiunea pe standardul de viață al populației în condițiile inflației crescute, potențată de liberalizarea prețurilor la energie, resimțită în UE începând cu 2021, inclusiv în România.²⁸

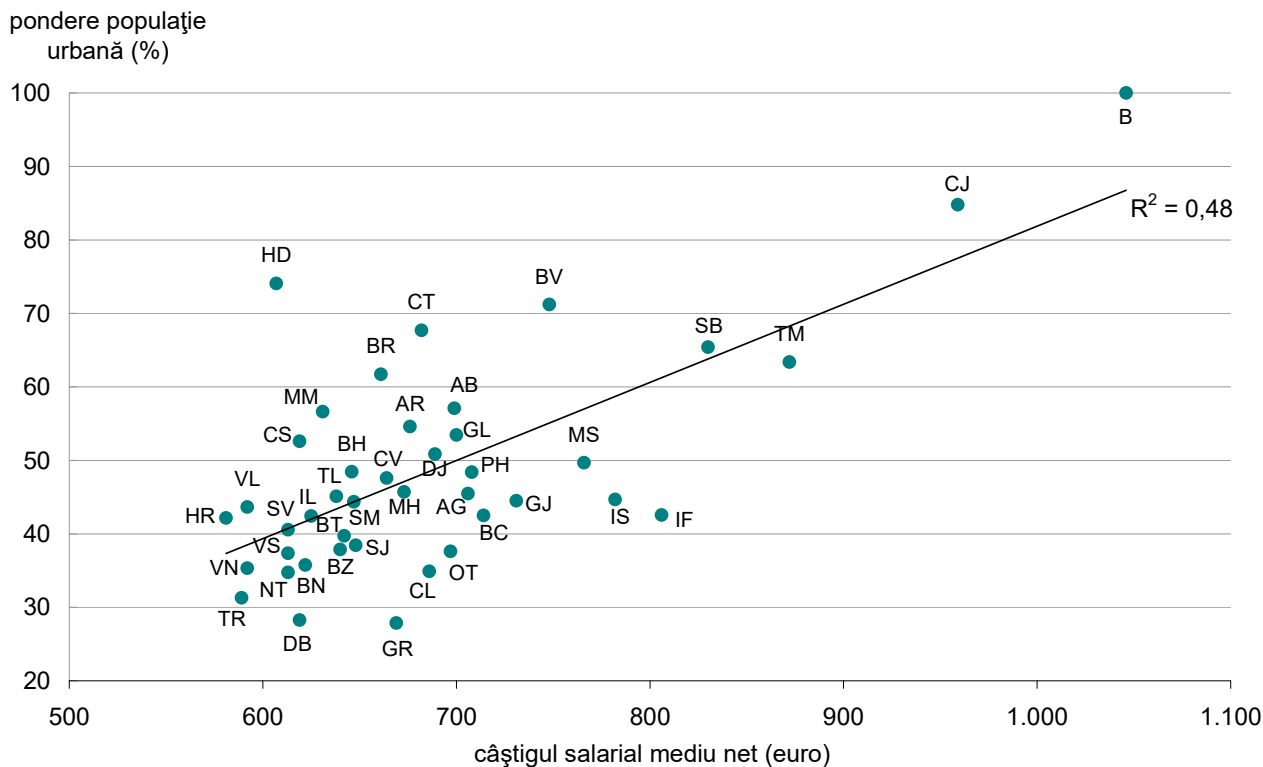
²⁵ Emil Teșliuc, Vlad Grigoraș și Manuela Sofia Stănculescu (coord). *Atlasul Zonelor Rurale Marginalizate și al Dezvoltării Umane Locale din România* (București: Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Banca Mondială, 2016). Zonele marginalizate rurale sunt definite de autori drept „zone compacte intravilane (sectoare de recensământ) în care locuiesc persoane cu un capital uman disproporțional de scăzut, cu puține locuri de muncă declarate și cu condiții improprii de locuit, comparativ cu locuitorii din alte zone rurale” (pp. 18-19).

²⁶ Rob Swinkels (coord). *Atlasul zonelor urbane marginalizate din România* (București: Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, 2015).

²⁷ Teșliuc et. al. (coord.), *op. cit.*, p. 277.

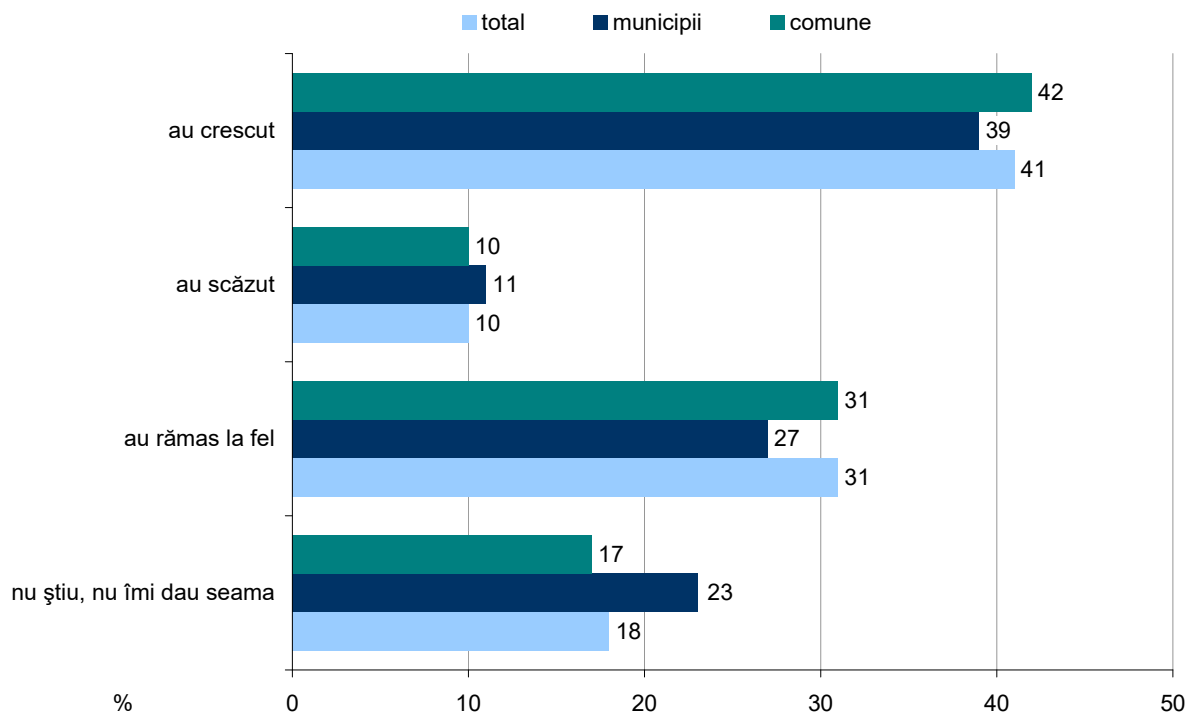
²⁸ Rata anuală a inflației în România a fost de 5,05% în 2021 și de 14,49% în 2022, cf. Buletinului lunar 3/2023 al BNR.

Figura 5. Câștigul salarial mediu net lunar (euro) în profil teritorial, 2022

Sursa: prelucrări ale autorilor după INS-baza Tempo, matrice POP106A, buletine statistice lunare ale județelor 1-12/2022

Figura 6. După dvs. inegalitățile în profil teritorial (dintre diferitele zone, provincii, medii de rezidență ori tipuri de UAT) din România ultimilor ani au crescut, au scăzut sau au rămas la fel?

Maghiarii și romii reprezintă cele mai importante minorități etnice din România (**Tabel 4**). Maghiarii, care sunt în ușoară descreștere ca pondere în populație, prezintă o situație socio-economică foarte similară cu cea a românilor. Structura ocupațională și cea după nivel de educație a etnicilor maghiari este comparabilă cu cea a românilor. Cea mai mare parte a populației maghiare este concentrată în unele județe din Transilvania, între care găsim județul Cluj, pe locul 2 din România la indicele PIB/locuitor, dar și județele Harghita și Covasna, preponderent rurale și aflate în zone mediu-inferioare în ceea ce privește PIB/locuitor și salariu mediu net.

Tabel 4. Populația României după etnie la recensămintele populației (%)

	1992	2002	2011
români	89,5	89,5	88,9
maghiari	7,1	6,6	6,5
romi/țigani	1,8	2,5	3,3
germani	0,5	0,3	0,2
alții	1,6	1,1	1,1

Surse: RPL 1992, {NIS, 2003 #23}2002, {NIS, 2013 #24}2011

Populația de etnie romă este în creștere ca pondere în populație, atât ca urmare a sporului natural, cât mai ales a creșterii auto-identificării la recensământ. Populația de romi din România este preponderent rurală (63%) și tânără (44% între 0-11 ani), conform recensământului din 2011. Structura ocupațională și cea după nivel de educație a populației de etnie romă este diferită de cea a celorlalte etnii și indică magnitudinea problemelor socio-economice cu care se confruntă cei mai mulți dintre romi.²⁹ Ca urmare a situației socio-economice precare, a riscului de sărăcie și excluziune socială, populația de etnie romă este considerată ca făcând parte dintre grupurile vulnerabile. Deși raportările statistice oficiale privind indicatorii de incluziune socială, între care AROPE și riscul de sărăcie, nu includ și date după etnie, numeroase cercetări sociologice au pus în lumină numeroasele probleme sociale care afectează minoritatea romă, între care amintim sărăcia, nivelul scăzut de educație și de ocupare, condițiile precare de locuire, accesul redus la sănătate, excluziunea socială și chiar discriminarea.³⁰

²⁹ Ionuț Anghel, "Evoluția situației socioeconomice a minorității rome din mediul rural," în *România rurală în noul capitalism: 1990-2020*, Iulian Stănescu și Flavius Mihalache (coord.), (București: Pro Universitaria, 2022), pp. 248-257.

³⁰ Elena Zamfir și Cătălin Zamfir (coord). *Țigani între ignorare și îngrijorare* (București: Alternative, 1993), Cătălin Zamfir și Marian Preda (coord). *Romii în România* (București: Expert, 2002).

4. Dezvoltarea durabilă în România: politici, documente și rolul municipiilor și comunelor

Secțiunea cuprinde o prezentare generală a cadrului și documentelor de politici publice privind dezvoltarea durabilă în România la nivel central, precum și la nivelul municipiilor și comunelor. Partea finală oferă o prezentare generală privind aria de responsabilitate a autorităților publice locale, îndeosebi a municipiilor și comunelor. Nivelul de descentralizare financiară din România este ilustrat prin prisma ponderii bugetelor locale în bugetul general consolidat, categorie care cuprinde totalitatea veniturilor și cheltuielilor publice din România.

Prima strategie națională de dezvoltare durabilă a României a fost adoptată în 1999 cu asistența Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD)³¹. În anul 2001, România a fost prima țară care a ratificat Protocolul de la Kyoto.³² Odată cu începerea negocierilor pentru aderarea la UE în 1999, dezvoltarea durabilă a devenit parte intrinsecă a structurii legale și instituționale din România. Tratatul de aderare al României la UE din 2005 și alte documente programatice adoptate în perioada de preaderare prevăd angajamente ale României de a implementa și promova principiile dezvoltării durabile. Conform Tratatului, *acquis-ul comunitar* generează obligații pentru România în materie de dezvoltare durabilă. După aderare, Strategia națională pentru dezvoltare durabilă a fost revizuită și actualizată.³³ România, în calitate de stat membru al ONU și UE, și-a exprimat adevărată angajare la cele 17 ODD ale Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a ONU în 2015. În acest context, România a adoptat o nouă Strategie de Dezvoltare Durabilă a României (SNDDR) 2030, care stabilește cadrul național pentru susținerea Agendei 2030 și implementarea setului de 17 ODD.³⁴

4 1. Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României - 2030

Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României - 2030 (SNDDR) prezintă conceptul de dezvoltare durabilă, conform documentelor programatice ale ONU, UE și ale României, și stabilește țintele naționale pentru fiecare dintre cele 17 ODD, respectiv Orizont 2020 pentru măsurile preconizate și Ținte 2030 pentru eşalonarea rațională a eforturilor destinate atingerii acestui scop. Elaborată sub egida Departamentului pentru Dezvoltare Durabilă (DDD), SNDDR prezintă deciziile ce urmează a fi luate pentru a se asigura cadrul operațional pentru implementarea și monitorizarea realizării obiectivelor și țăintelor concrete ale Strategiei. În iunie 2022 a fost adoptat Planul Național de Acțiune pentru implementarea SNDDR 2030³⁵ care propune acțiuni de consolidare și extindere a cadrului de guvernare pentru dezvoltarea durabilă, în scopul promovării principiilor și valorilor strategiei. Planul de acțiune cuprinde operaționalizarea unui pachet de 22 de acțiuni subsumate celor 4 Direcții

---

³¹ HG 877/2018 privind adoptarea Strategiei naționale pentru dezvoltarea durabilă a României 2030.

³² Legea 3/2001 pentru ratificarea Protocolului de la Kyoto la Convenția-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice, adoptat la 11 decembrie 1997.

³³ HG 1.460/2008 pentru aprobarea Strategiei naționale pentru dezvoltare durabilă - Orizonturi 2013-2020-2030.

³⁴ HG 877/2018 privind adoptarea Strategiei naționale pentru dezvoltarea durabilă a României 2030.

³⁵ HG 754/2022 pentru modificarea și completarea HG 877/2018 privind adoptarea Strategiei naționale pentru dezvoltarea durabilă a României 2030.

Prioritare de Acțiune: 3 cu caracter transversal de facilitare a implementării SNDDR 2030 și una cuprinzând acțiuni specifice pentru monitorizarea progresului în atingerea țintelor SNDDR 2030, pe baza indicatorilor naționali de dezvoltare durabilă. Perioada de implementare este până în anul 2030.

4 2. Strategii de dezvoltare la nivel local (comune) și strategiile integrate de dezvoltare urbană (municipii)

Strategiile de dezvoltare locală (SDL) reprezintă un instrument obligatoriu de planificare pe termen mediu care presupun viziuni de dezvoltare realizabile prin îndeplinirea obiectivelor și măsurilor stabilite care au fost adoptate de marea majoritate a comunelor din România în vederea accesării fondurilor aferente programărilor financiare multianuale ale UE 2007-2013³⁶ și 2014-2020. Ca instrumente ale finanțării europene nerambursabile, programele operaționale au stabilit reguli ce au avut drept obiective și facilitarea și consolidarea dezvoltării plasate sub responsabilitatea comunității. Pentru adoptarea Strategiilor de Dezvoltare Locală au fost înființate Grupurile de acțiune locală (GAL) care reunesc diferite părți interesate (în special ONG-uri, persoane fizice și antreprenori) care definesc strategia locală, decid ce proiecte ar putea contribui cel mai bine la atingerea obiectivelor de dezvoltare, pentru ca mai apoi să urmărească îndeaproape implementarea acestora prin procesele de monitorizare și evaluare stabilite, care permit măsurarea rezultatelor.

Strategiile Integrate de Dezvoltare Urbană (SIDU) reprezintă un instrument de planificare care să răspundă nevoilor de dezvoltare locală și să asigure continuitatea pe termen lung a viziunii de dezvoltare. La nivel normativ, strategiile ajută administrațiile locale să ia cunoștință de problemele/aspectele principale ale comunității, să formuleze priorități de viitor și, în special, să identifice investițiile pe care trebuie să le efectueze pentru accesarea finanțării externe și pentru dezvoltare. Majoritatea municipiilor și orașelor din România au adoptat practica elaborării Strategiilor Integrate de Dezvoltare Urbană (SIDU), valorificând rolul acestor strategii în planificarea locală. Inițial, acest instrument a fost introdus drept condiție pentru accesarea anumitor fonduri UE de către unele orașe.³⁷ O mare din parte dintre SDL și SIDU au fost elaborate cu ajutorul finanțărilor europene.

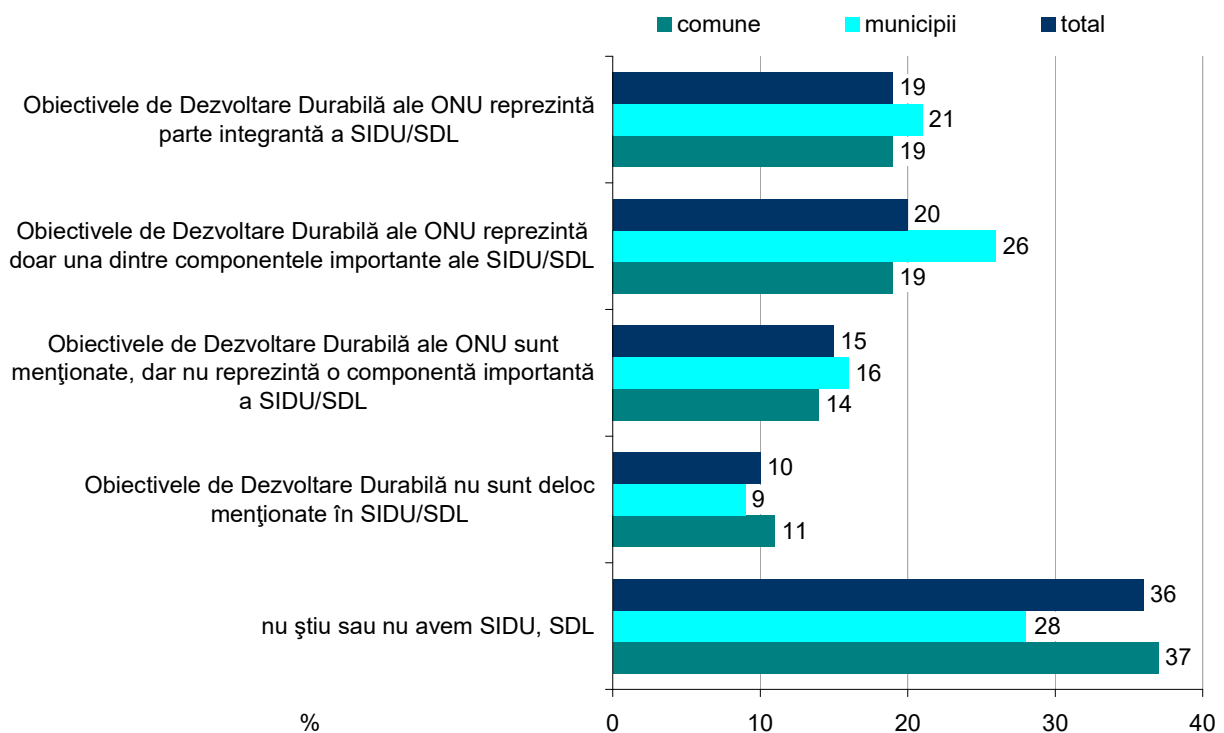
Observăm o largă varietate privind nivelul de integrare al ODD în SDL sau, după caz, SIDU (**Figura 7**). Minorități semnificative dintre comune și municipii nu au SDL/SIDU ori reprezentanții acestora nu cunosc că ar exista un SDL sau SIDU în vigoare ori că SIDU sau SDL includ orice referire la ODD: proporția este de aproape două din cinci comune și, respectiv, ceva mai mult de un sfert în cazul municipiilor. Un punct de plecare pentru a înțelege această stare de fapt este că pentru primării finalitatea practică a documentelor respective constă în anexarea la cererea de finanțare pentru anumite programe derulate din fonduri guvernamentale sau europene. O ipoteză explicativă pentru ponderea mare a comunelor și municipiilor care nu folosesc un asemenea document de planificare strategică ține, așadar, de capacitatea administrativă și/sau financiară scăzută. Cu alte cuvinte, nivelul salariilor pe care îl pot oferi primăriile este insuficient pentru atragerea de specialiști în politici de dezvoltare ori

³⁶ Rob Swinkels și colab., *Instrument de intervenție integrată. Strategii de integrare a comunităților urbane marginalizate*, Banca Mondială, 2013

³⁷ HG 1.575/2022 privind aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare urbană integrată pentru orașe reziliente, verzi, incluzive și competitive 2022-2035 - Politică urbană a României.

politici publice și/sau bugetul primăriei nu permite asemenea posturi. O altă ipoteză ține de dependența primăriilor cu capacitate financiară scăzută de fondurile de dezvoltare locală ale guvernului (gen PNI *Anghel Saligny*) și de fondurile UE privind dezvoltarea rurală ori regională. Altfel spus, aceste primării pot angaja cheltuieli de capital (investiții) în proiecte de dezvoltare numai în măsura în care pot accesa asemenea surse de finanțare. În această situație, lista de proiecte eligibile pentru finanțare devine, în fapt, „strategia”. La polul opus, ODD reprezintă parte integrantă din SIDU/SDL pentru circa o cincime dintre municipii și comune; pentru altă cincime dintre comune și pătrime dintre municipii ODD reprezintă doar una dintre componentele importante ale SIDU/SDL. Doar aproximativ 10% dintre municipii și comune au SDL ori SIDU, dar fără menționarea ODD, conform reprezentanților acestora. Datele subiective privind integrarea ODD din cadrul Agendei 2030 în SIDU/SDL trebuie privite cu o oarecare rezervă, în sensul în care este posibil ca integrarea ODD să fie supraestimată ca efect al unor răspunsuri conformiste. Desigur că o analiză de conținut pe toate SDL/SIDU ar oferi date obiective în privința integrării ODD în SIDU/SDL, dar un asemenea demers de cercetare iese cu mult din cadrul metodologic al acestui studiu.

Figura 7. În ce măsură Obiectivele de Dezvoltare Durabilă din cadrul Agendei 2030 a ONU, transpuse în *Strategia națională pentru dezvoltare durabilă*, adoptată de Guvernul României, fac parte din SIDU sau SDL a localității dvs.?

Pentru viitor, este de dorit o mai bună integrare a ODD din cadrul Agendei 2030 în strategiile de dezvoltare de la nivel local. Atingerea unui asemenea obiectiv presupune intervenții atât la nivel micro, cât și la nivel macro. Nivelul micro se referă la întărirea capacității administrative la nivelul primăriilor de municipii și comune, îndeosebi prin creșterea capitalului uman. Spre exemplu, pe baza unui parteneriat între AMR, ACoR și DDD, ar putea fi conceput un program de formare de specialiști în domeniul dezvoltării durabile, astfel încât ODD să fie mai bine integrate în SDL/SIDU, iar capacitatea de planificare și elaborare de politici publice a UAT să fie întărită. Nivelul macro constă în întărirea poziției Agendei 2030 drept cadrul strategic de referință la momentul în care sunt elaborate programele de investiții la nivel guvernamental ori

documentele strategice ce țin de programarea financiară multianuală în relația cu Comisia Europeană (acord de parteneriat, programe operaționale prin care se derulează fondurile europene) ori programe tranzitorii excepționale gen PNRR. La rândul său, aceasta ar presupune o implicare mai ridicată a DDD în cadrul activităților de planificare din cadrul Guvernului României și, mai ales, un nivel mai robust de dialog instituțional cu AMR și ACoR în cadrul fazelor de elaborare și consultare publică al programelor susmenționate.

4.3. Cadru instituțional și aria de responsabilitate a municipiilor și comunelor în contextul localizării obiectivelor de dezvoltare durabilă

Ținând cont de faptul că prezentul RSV își propune să analizeze localizarea ODD în comunele și municipiile din România trebuie precizat că aceste UAT au doar anumite competențe stabilite de Codul Administrativ și legi speciale în domeniile acoperite de cele 17 obiective de dezvoltare durabilă.

Codul Administrativ reglementează care sunt competențele municipiilor și comunelor, respectiv ale consiliilor locale și ale primarilor.³⁸ Astfel, consiliile locale au:

- atribuții privind dezvoltarea economico-socială și de mediu a UAT (aprobă bugetul, stabilesc taxe și impozite locale, aprobă bugetul pentru investițiile de interes local, aprobă strategiile privind dezvoltarea economică, socială și de mediu a UAT, asigură un mediu favorabil înființării și/sau dezvoltării afacerilor, inclusiv prin valorificarea patrimoniului existent, și prin realizarea de noi investiții care să contribuie la îndeplinirea programelor de dezvoltare economică regională și locală, asigură realizarea lucrărilor și ia măsurile necesare implementării și conformării cu prevederile angajamentelor asumate de România în calitate de stat membru al UE în domeniul protecției mediului și gospodăririi apelor pentru serviciile furnizate cetățenilor),
- atribuții privind administrarea domeniului public și privat al UAT (decid cu privire la modul de administrare a bunurilor și serviciilor din patrimoniul lor, aprobă documentații de amenajare a teritoriului și urbanism),
- asigură cadrul necesar pentru furnizarea serviciilor publice de interes local (asigură infrastructura sau dotarea materială) privind educația; serviciile sociale pentru protecția copilului, a persoanelor cu handicap, a persoanelor vârstnice, a familiei și a altor persoane sau grupuri aflate în nevoie socială; sănătatea; cultura; tineretul; sportul; ordinea publică; situațiile de urgență; protecția și refacerea mediului; conservarea, restaurarea și punerea în valoare a monumentelor istorice și de arhitectură, a parcurilor, grădinilor publice și rezervațiilor naturale care sunt în proprietatea lor; dezvoltarea urbană; evidența persoanelor; podurile și drumurile publice; serviciile comunitare de utilități publice de interes local (iluminat public, transport public local de călători, canalizare și epurarea apelor uzate, salubritatea, alimentarea cu apă, colectarea, canalizarea și evacuarea apelor pluviale, alimentarea cu gaze naturale, termoficarea; serviciile de urgență de tip salvamont, salvamar și de prim ajutor; activitățile de administrație social-comunitară; locuințele sociale și celelalte unități locative aflate în proprietatea unității administrativ-teritoriale sau în administrarea sa;

---

³⁸ Autoritățile administrației publice din comune, orașe și municipii sunt consiliile locale, ca autorități deliberative, și primarii, ca autorități executive, care asigură punerea în aplicare a deciziilor consiliilor locale.

punerea în valoare, în interesul colectivității locale, a resurselor naturale de pe raza unității administrativ-teritoriale; sprijină activitatea cultelor religioase.

Municipiile și comunele au competențe partajate cu guvernul în privința politicilor publice și celor mai multe dintre serviciile publice de care beneficiază cetățenii, îndeosebi cele cu impact major asupra calității vieții: sănătate, învățământ și asistență socială. Spre exemplu, municipiile și comunele asigură doar infrastructura necesară pentru desfășurarea acestor servicii și nu au competențe în ceea ce privește politica și finanțarea sănătății sau programa și nivelul salariilor din învățământ. Alte competențe sunt partajate cu consiliile județene. În domeniul serviciului de alimentare cu apă și canalizare, colectare și epurare ape uzate, gestiunea acestor servicii aparține operatorilor regionali, subordonați consiliilor județene.

Tabel 5. Municipiile și comunele în structura cheltuielilor bugetului general consolidat

		2018	2019	2020	2021	2022
total	mld. euro, prețuri curente	69,2	77,9	87,7	93,4	109,7
buget de stat	%	54,2	54,3	58,2	57,5	58,3
asigurări sociale (pensii)	%	19,7	19,2	19,4	19,7	18,3
bugete locale	%	17,8	17,9	17,0	16,8	16,4
din care, comune	%	30,5	34,6	32,8	32,2	30,1
din care, municipii	%	40,2	39,5	40,0	41,5	43,3
altele	%	8,3	8,6	5,4	6,0	7,0

Surse: prelucrări ale autorilor după Anuarul Statistic al României 2019-2023, Buletine Lunare BNR 2019-2023, datele Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, disponibile la http://www.dpfbf.mdrap.ro/sit_ven_si_chelt_uat.html

UAT-urile din România sunt finanțate din venituri proprii (impozite și taxe locale, cote defalcate din impozitul pe venit), sume defalcate din unele venituri ale bugetului de stat (îndeosebi TVA), subvenții primite de la bugetul de stat și alte venituri. Spre exemplu, ponderea veniturilor proprii din impozite și taxe locale a fost de 22,4% pentru comune și 22,3% pentru municipii, în anul 2022. Așadar, în execuția bugetară UAT sunt dependente într-o mare măsură de cotele defalcate de la bugetul de stat (TVA, impozit pe venit), subvenții, precum și de accesarea de fonduri pentru dezvoltare locală și regională finanțate de UE și de guvern. În aceste condiții, fondurile europene au avut și continuă să aibă un rol considerabil pentru îndeplinirea obiectivelor și proiectelor de dezvoltare locală prin proiectele realizate de autoritățile locale.

Structura cheltuielilor publice totale oferă o imagine importantă asupra raportului între autoritățile centrale și cele locale, precum și asupra ariei de responsabilitate în ceea ce privește politicile publice și bunăstarea furnizată cetățenilor. Între anii 2018-2022, bugetele administrațiilor publice locale au cumulat între 16% și 18% din totalul cheltuielilor publice din România (**Tabel 5**). Aceste ponderi sunt sensibil sub media UE din 2021, de 23,5% din veniturile publice și 23,25% din cheltuielile publice.³⁹ În privința acestei diferențe se impune să ținem cont că, față de multe state membre UE, România nu este un stat federal, ci un stat unitar. Ca atare, numărul de niveluri administrative este mai restrâns deoarece lipsește nivelul regional (sau de *land*). Pe de altă parte, o parte din veniturile și cheltuielile autorităților locale din România sunt suportate în mod real de la bugetul de stat și virate către bugetele locale

³⁹ OECD, *Subnational governments in OECD countries: Key data (brochure)*, Paris, OECD, 2021, www.oecd.org/regional/regional-policy

doar pentru efectuarea plăților finale. Din totalul 16-18% din cheltuielile publice aferent autorităților locale, municipiilor le-a revenit circa două cincimi (39,5-43,3%), iar comunelor aproximativ o treime (30,1-34,6%). Restul cheltuielilor publice aferente bugetelor locale se regăsește la nivelul orașelor și consiliilor județene.

Tabel 6. Municipiile și comunele în structura cheltuielilor de capital

		2018	2019	2020	2021	2022
total	mld. euro, prețuri curente	5,1	6,3	6,9	6,9	8,2
buget de stat	%	30,1	26,4	25,3	23,6	25,7
bugete locale	%	53,9	60,6	56,2	54,1	47,1
din care, comune	%	53,3	58,3	53,5	53,7	50,3
din care, municipii	%	27,9	24,9	24,1	24,3	28,8
compania națională de drumuri	%	8,4	8,5	12,4	16,0	20,8
altele	%	7,7	4,5	6,1	6,3	6,5

Surse: prelucrări ale autorilor după datele Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, disponibile la http://www.dpfbf.mdrap.ro/sit_ven_si_chelt_uat.html

Autoritățile publice locale dețin o pondere mai ridicată în structura cheltuielilor de capital decât în cea a cheltuielilor totale (**Tabel 6**). Acest fapt este semnificativ, având în vedere că finanțarea proiectelor de investiții, înalt relevante pentru îndeplinirea ODD, se realizează prin această categorie de cheltuieli. Ponderea bugetelor locale în cheltuielile de capital a variat destul de mult între 2018-2022, de la aproape trei cincimi în 2019 la mai puțin de jumătate în 2022. Cu toate acestea, bugetele locale dețin, de departe, cea mai ridicată pondere în totalul cheltuielilor de capital. În interiorul bugetelor locale, ponderea comunelor este de peste jumătate, iar a municipiilor în jurul unui sfert. Restul aparține orașelor și consiliilor județene.

5. Evaluarea progresului pentru îndeplinirea obiectivelor și țințelor de dezvoltare durabilă

Capitolul de față constituie partea centrală a Raportului subnațional voluntar 2023. Prima parte prezintă nivelul de informare și cunoaștere privind ODD la nivelul primăriilor de municipii și comune, conform datelor din ancheta sociologică pe bază de chestionar. A doua parte caută să pună în evidență care dintre ODD-uri prezintă o prioritate mai mare pentru municipii și comune, prin prisma opțiunilor reprezentanților acestora. A treia parte cuprinde o trecere prin toate ODD relevante pentru aria de responsabilitate a municipiilor și comunelor. De asemenea, va fi acordat mai mult spațiu acelor ODD și ținte asociate care fie prezintă un nivel ridicat de prioritate din perspectiva reprezentanților municipiilor și comunelor, fie se plasează în mare sau foarte mare măsură în aria de responsabilitate a autorităților locale.

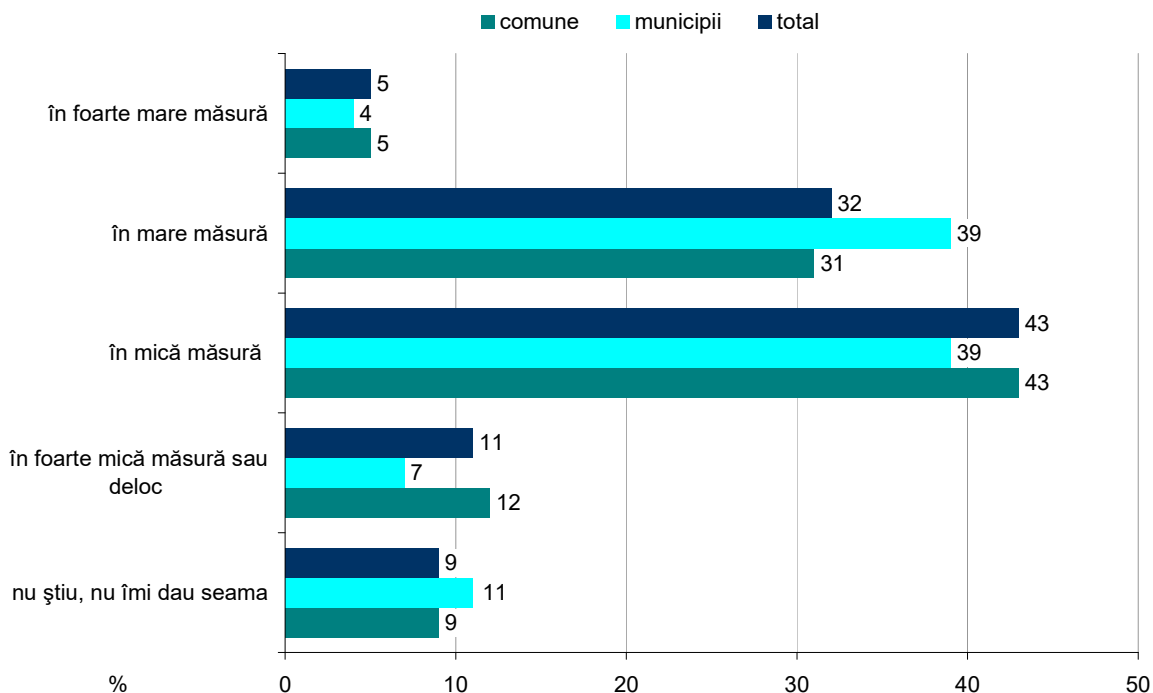
În cadrul fiecărui ODD selectat vor fi prezentate:

- date obiective agregate la nivelul municipiilor și comunelor privind gradul de atingere a țințelor ori un indicator privind stadiul problemei de dezvoltare subsumate ODD respectiv; aceste date, care provin de la recensăminte ori anchete statistice, vor fi prezentate doar în măsura în care sunt disponibile la nivelul de agregare dorit și fără a utiliza setul de indicatori ai RNV 2023, pentru a evita suprapunerea cu documentul respectiv;
- date subiective privind proiectele derulate de municipii și comune privind ODD respectiv, conform datelor din ancheta sociologică pe bază de chestionar;
- cazuri de bune practici sau proiecte de succes, ilustrative atât pentru majoritatea covârșitoare a proiectelor de dezvoltare derulate de municipii și comune, cât și pentru tendințe mai noi deschise de proiecte inovative; pentru ODD cu nivel ridicat de prioritate pentru municipii și comune și/sau care se află în mare sau foarte măsură în aria lor de responsabilitate vor fi prezentate mai multe cazuri de bune practici; o parte mică dar importantă dintre cazurile de bune practici au fost mai dificil de asociat unei anumite ținte aferente ODD deoarece corespund unei abordări integrate, care vizează una sau mai multe ținte aferente unui sau mai multor ODD.

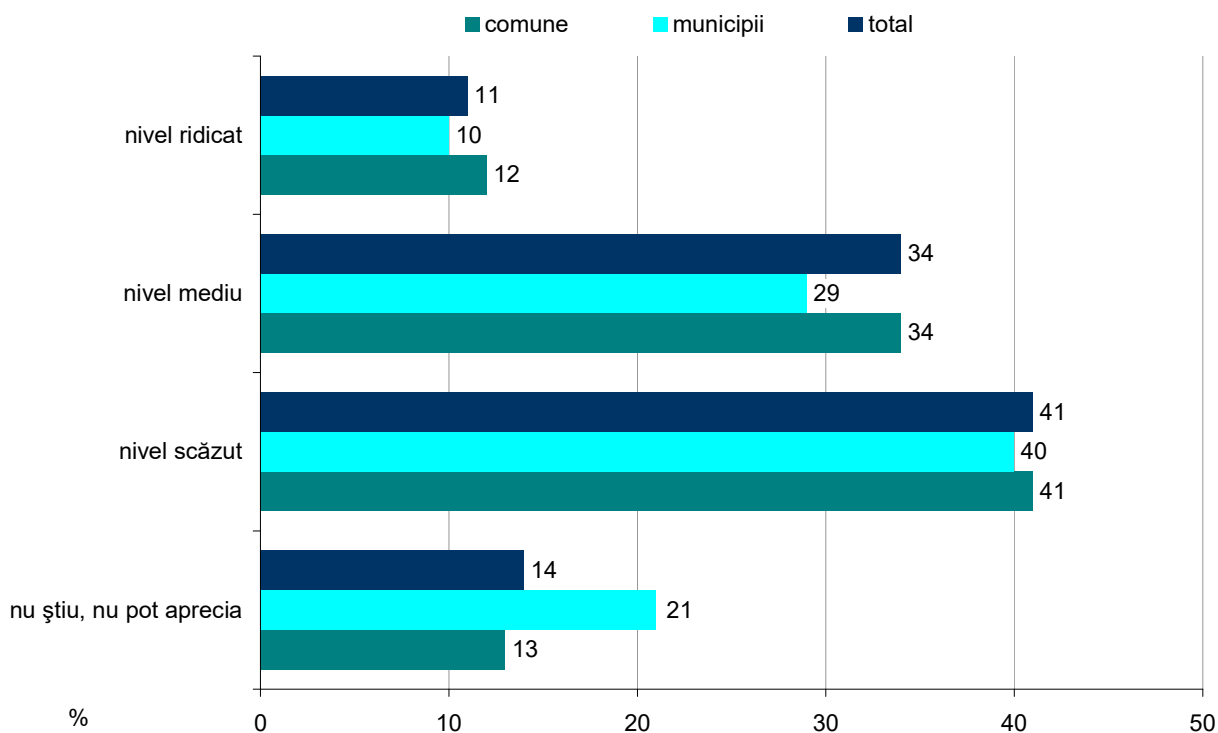
5.1. Obiectivele de dezvoltare durabilă: nivel de informare și cunoaștere

Gradul de localizare a ODD la nivelul municipiilor și comunelor este reflectat și în nivelul de informare și cunoaștere privind Agenda 2030 privind Dezvoltarea Durabilă a ONU. La nivelul primarilor, în pofida progreselor realizate, există un deficit de informație și mai sunt foarte multe de făcut în această privință. Potrivit evaluărilor reprezentanților municipiilor și comunelor, doar circa două cincimi dintre primarii din România sunt informați în mare și foarte mare măsură despre Agenda 2030 și aproximativ jumătate sunt informați în mică măsură sau în foarte mică măsură sau deloc (**Figura 8**). Situația este similară în privința nivelului cunoașterii privind ODD la nivelul angajaților din primării. Cei mai mulți, circa două cincimi, au un nivel scăzut de cunoaștere, iar numai o zecime au un nivel ridicat de cunoaștere, potrivit datelor culese prin ancheta sociologică pe bază de chestionar (**Figura 9**).

Figura 8. În opinia dvs., în ce măsură sunt informații primării de municipii, orașe și comune din România despre *Obiectivele de Dezvoltare Durabilă* din cadrul *Agendei 2030* pentru dezvoltare durabilă promovată de (ONU)?

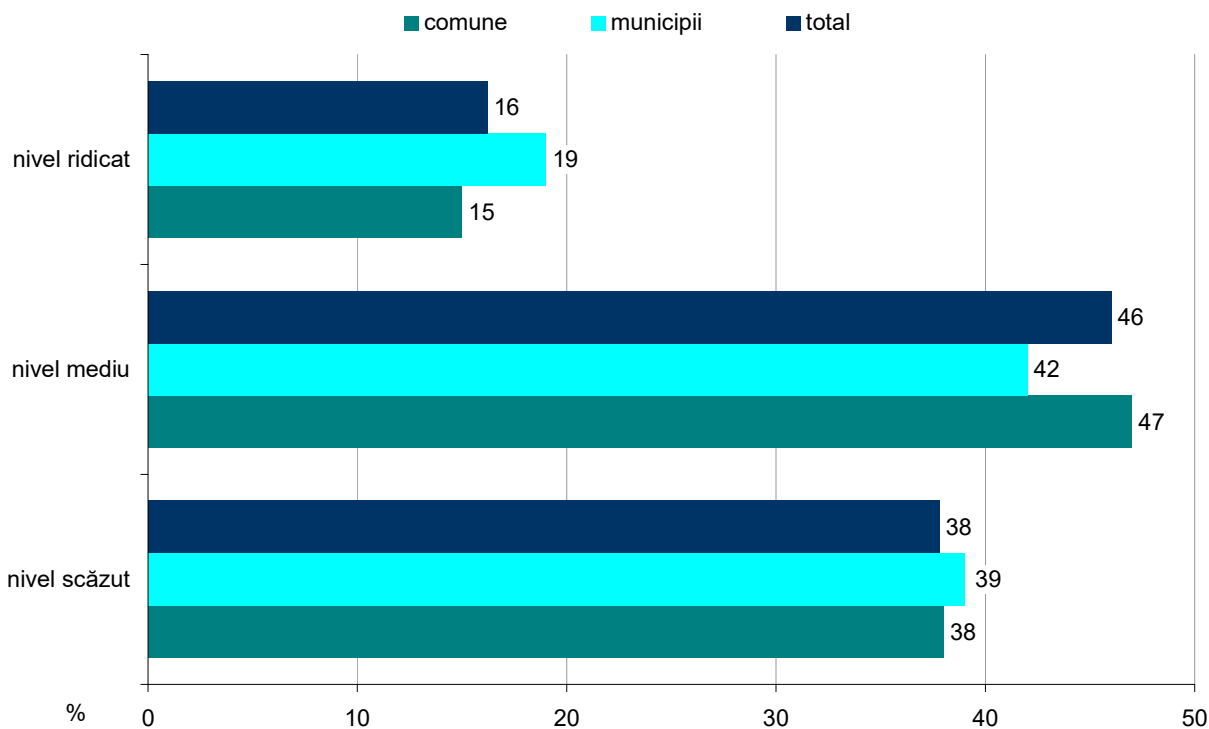

Figura 9. La 8 ani de la adoptarea *Agendei 2030* pentru dezvoltare durabilă a ONU, cum ați evalua nivelul cunoașterii Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă ale ONU de către angajații din cadrul primăriei dvs.?

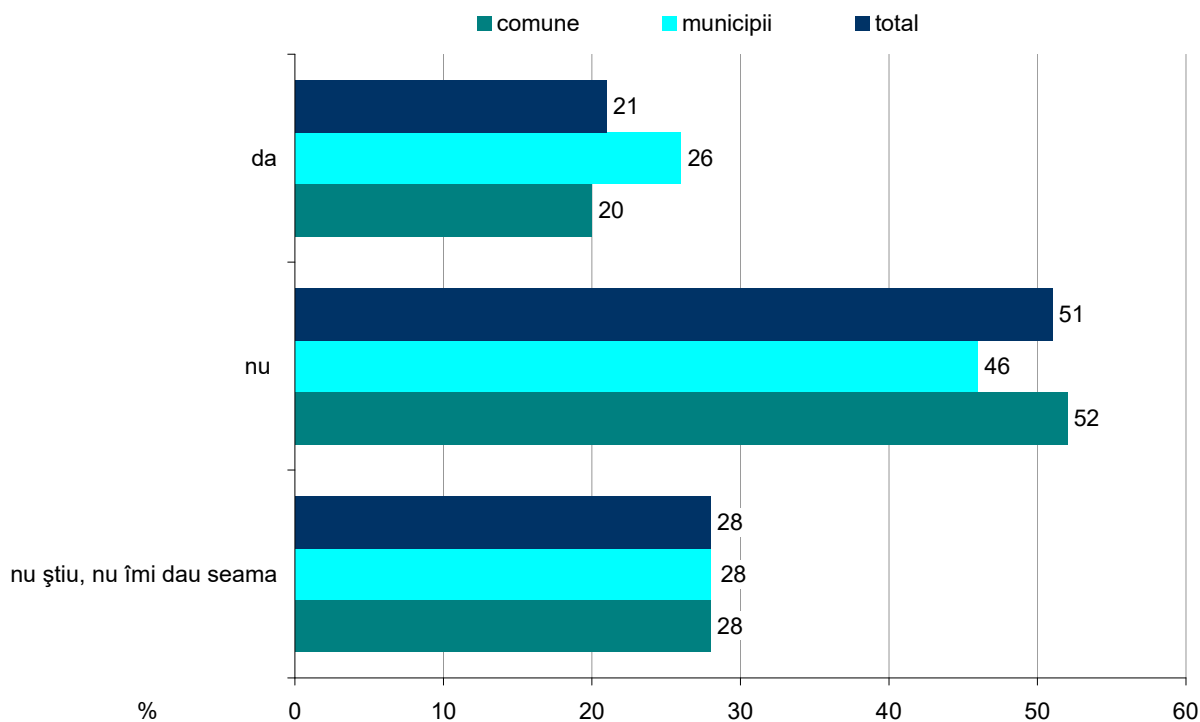

Figura 10. Cum ați evalua nivelul cunoașterii *Strategiei naționale pentru dezvoltare durabilă* a României 2023, adoptată de Guvernul României în 2018, de către angajații din cadrul primăriei dumneavoastră ?

Figura 11. Primăria dvs. utilizează proceduri de monitorizare la nivel local a progresului în atingerea țintelor din *Strategia națională pentru dezvoltare durabilă* (rapoarte, seturi de indicatori)?

Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României - 2030 (SNDDR) este ceva mai bine cunoscută la nivelul angajaților din administrațiilor publice locale decât Agenda 2030. Conform evaluărilor reprezentanților municipiilor și comunelor, ceva mai puțin de jumătate

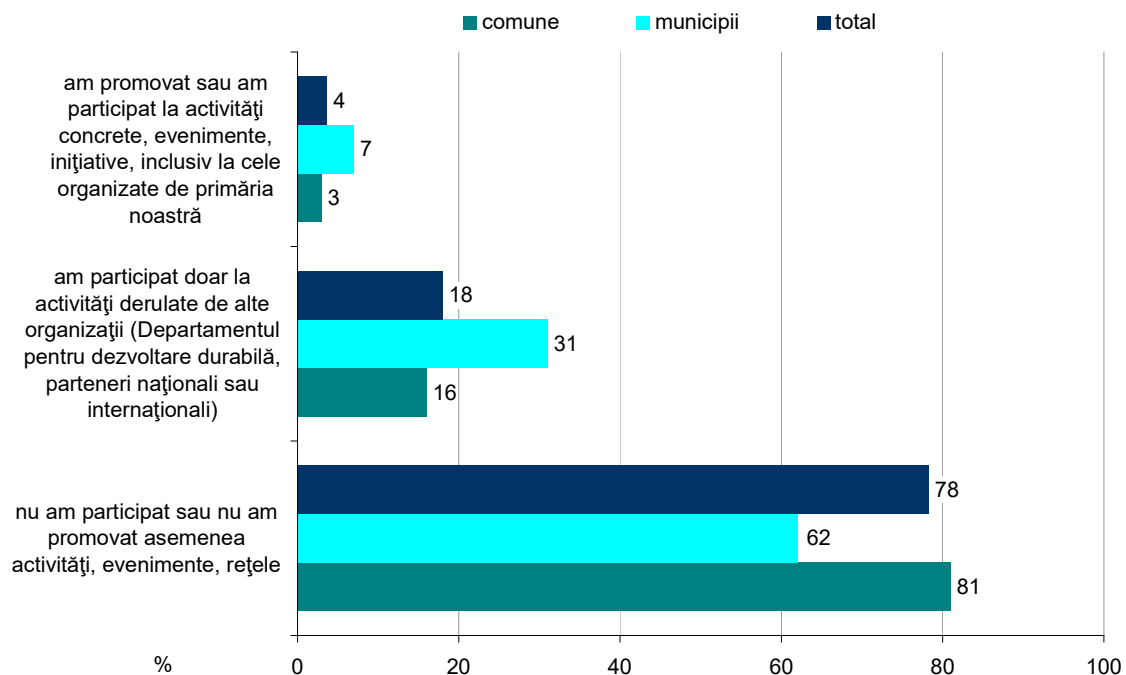
dintre angajați ar avea un nivel mediu de cunoaștere, aproape două cincimi un nivel scăzut, iar restul un nivel ridicat (**Figura 10**).

Nivelul relativ redus de cunoaștere privind Agenda 2030, SNDDR, precum și măsura în care ODD fac parte din în SIDU/SDL sunt reflectate și în proporția redusă a utilizării unor mecanisme de monitorizare la nivel local a progresului în atingerea țintelor din SNDDR (**Figura 11**). Asupra acestui fapt trebuie să ținem cont și de nivelul modest de disponibilitate a datelor agregate la nivelul UAT, în special pentru comune, precum și de limitările obiective ce țin de capacitatea administrativă, respectiv măsura în care nivelul salariilor pe care îl pot oferi primăriile este apt să atragă specialiști în politicile publice capabili să lucreze cu astfel de date.

Tabel 7. În ultimii ani, angajații primăriei au participat la următoarele tipuri de evenimente ale Departamentului pentru dezvoltare durabilă, din cadrul aparatului de lucru al Guvernului României?

	comune (%)			municipii (%)		
	da	nu	NS	da	nu	NS
dezbateri regionale (Tg. Mureș, Iași, Craiova, Cluj-Napoca) (2022-2023)	10	71	19	3	57	40
Rețeaua Nucleelor de Dezvoltare Durabilă (21.7.2020)	3	78	19	3	63	34
conferința de lansare a proiectului România Durabilă: Dezvoltarea cadrului strategic și instituțional pentru implementarea Strategiei Naționale pentru Dezvoltare Durabilă a României 2030 (3.12.2019)	8	77	15	15	63	22

Figura 12. În ultimii ani, primăria dvs. a promovat sau a participat în activități concrete, inițiative, evenimente ori rețele pentru a crește nivelul de cunoaștere privind Obiectivele de Dezvoltare Durabilă din cadrul Agendei 2030 a ONU?

Nivelul modest al cunoașterii la nivelul administrațiilor publice locale privind Agenda 2030 și SNDDR are la bază și un nivel relativ redus de participare al acestora la evenimentele organizate de Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă (**Tabel 7**). Ca urmare, primăriile de

municipii și comune percep într-o mică măsură ODD ca aparținând de activitatea lor, mai ales la nivelul planificării politicilor publice. Acest fapt este reflectat și de faptul că aproximativ trei cincimi dintre primăriile de municipii și patru cincimi dintre primăriile de comune nu au promovat sau nu au participat la activități concrete, inițiative, evenimente ori rețele pentru a crește nivelul de cunoaștere privind ODD din cadrul Agendei 2030 a ONU (**Figura 12**). Cel mai probabil, acest fapt este și o consecință a efectului de evicțiune (*crowding out* în lb. engl.) al programelor de dezvoltare locală și regională finanțate prin fonduri naționale și europene. Cu alte cuvinte, nivelul de informare și cunoaștere privind programele guvernamentale și europene la nivelul municipiilor și comunelor este atât de important pentru cadru strategic al politicilor la nivel local, încât ODD din cadrul Agendei 2030 sunt prea puțin cunoscute.

Din cele de mai sus reiese că nivelul de informare și cunoaștere privind ODD din cadrul Agendei 2030, precum și de asumare al acestora la nivelul administrațiilor publice locale din România, inclusiv municipii și comune, trebuie îmbunătățit. O cale de a realiza acest deziderat ar consta în lansarea unor programe de formare/calificare privind dezvoltarea durabilă la nivelul angajaților din municipii și comune, îndeosebi cei cu rol în planificarea politicilor publice și managementul de proiecte, derulate printr-un parteneriat între DDD, AMR și ACoR.

5 2. Obiective de dezvoltare prioritare pentru comune și municipii

Primăriile de municipii și comune își propun numeroase obiective de dezvoltare. Pentru a surprinde varietatea și ierarhia acestora, reprezentanții primăriilor au identificat, în cadrul anchetei pe bază de chestionar, cele mai importante trei obiective la nivelul municipiului sau comunei respective. Rezultatele surprind pe mai multe planuri. Mai întâi, se observă o similaritate între municipii și comune a ierarhiei pe grupe de ODD atât în ceea ce privește prima opțiune (cel mai important obiectiv de dezvoltare), cât și pe total opțiuni (rezultatele ce cuprind toate răspunsurile). Astfel, în cadrul primei opțiuni (**Tabel 8**), ODD 6 apă și sanitație ocupă un detașat loc 1 cu aproape două treimi dintre opțiuni în cazul comunelor și ceva mai mult de o jumătate în cazul municipiilor. ODD 7 energie curată și la prețuri accesibile ocupă poziția secundă cu circa un sfert dintre opțiuni în cazul comunelor și aproape două cincimi pentru municipii. Poziția a treia revine ODD 9 industrie, inovație, infrastructură. Dacă ne uităm în interiorul ODD-urilor la nivel de ținte, observăm că pentru ODD 9 avem o singură țintă menționată, respectiv asfaltarea drumurilor de interes local și a străzilor, în timp ce scorurile obținute pentru ODD 6 și 7 cumulează mai multe ținte (**Figura 14, Figura 16**). Diferențele de distribuție a răspunsurilor între municipii și comune pentru ODD 6 și 7 provin dintr-o nevoie ceva mai redusă la nivelul municipiilor de extindere a rețelelor de apă și canalizare (ODD 6), fapt firesc având în vedere proporția populației deja racordată la aceste rețele în mediul urban spre deosebire de mediul rural (**Figura 22**). De asemenea, la nivelul municipiilor se resimte o nevoie mai mare de reabilitare termică a clădirilor rezidențiale și de interes public, mult mai numeroase și mai mari în mediul urban decât în cel rural, precum și o nevoie mai redusă de extindere a rețelei de distribuție a gazelor naturale, mult mai dezvoltată în urban decât în rural.

În al doilea rând, se observă o similaritate între comune și municipii și în privința primelor două ținte de ODD menționate, respectiv înființarea sau extinderea rețelei de apă curentă și a celei de canalizare (**Figura 14, Figura 16**). Prezența acestor două ținte în fruntea opțiunilor este de așteptat la nivelul comunelor, dar reprezintă o surpriză la nivelul municipiilor. Cel mai probabil, acest fapt are la bază nevoia cu caracter de urgență a extinderii accesului la utilități

publice în cazul unor cartiere marginase sau (foste) sate care aparțin de acestea, respectiv racordarea la utilități a noilor cartiere de locuințe în cazul municipiilor mari, unde cererea de locuințe din partea populației este la un nivel ridicat.

Tabel 8. Cel mai important obiectiv de dezvoltare la nivel local - prima opțiune

ODD	comune (N=539)		municipii (N=70)	
	rang	procent	rang	procent
6 apă și sanitație	1	64,9	1	52,9
7 energie curată și la prețuri accesibile	2	25,6	2	38,6
9 industrie, inovație, infrastructură	3	5,8	3	8,6
11 orașe și comunități durabile	4	3,2		
altele		1,2		

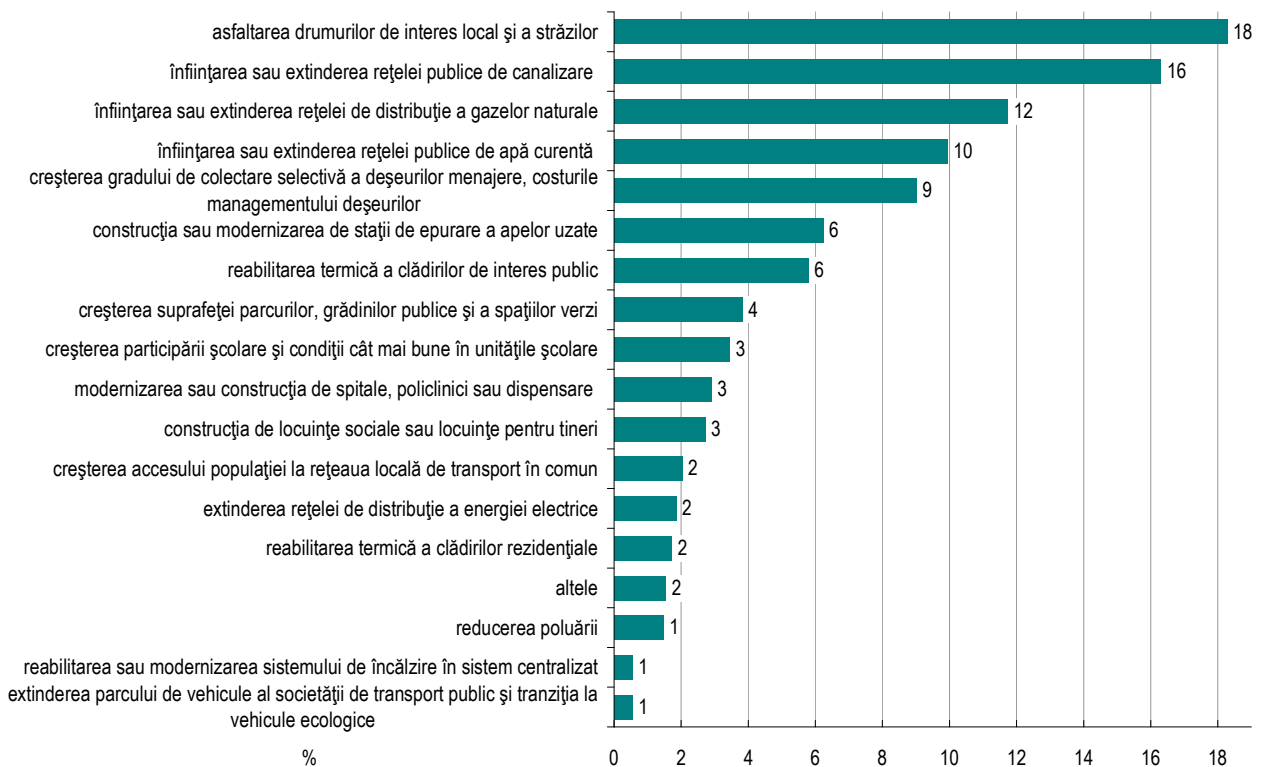
Ierarhia și distribuția ODD pe total răspunsuri este, de asemenea, similară între municipii și comune (**Tabel 9**). Spre deosebire de răspunsurile privind prima opțiune, distribuția răspunsurilor pe primele trei grupe de ODD este mai uniformă, dar ordinea se păstrează: ODD 6, ODD 7 și ODD 9. De asemenea, dacă pentru ODD 6 și ODD 7 procentele totale cuprind mai multe ținte aferente obiectivelor de dezvoltare, în cazul ODD 9 există o singură țintă: asfaltarea drumurilor de interes local și a străzilor (**Figura 13, Figura 15**). De altfel, aceasta este și ținta de dezvoltare durabilă care a întrunit cel mai mare număr (și pondere) de răspunsuri la nivelul municipiilor și comunelor. Cu alte cuvinte, observăm o diferențiere majoră a distribuției răspunsurilor pe ținte (subcategorii) de obiective de dezvoltare durabilă între prima opțiune și total opțiuni. Dacă la prima opțiune predomină extinderea sau înființarea rețelelor de apă și canalizare, mai apropiate de nevoile umane de bază ce țin de apă și sanitație, la total opțiuni prima poziție aparține asfaltării de drumuri de interes local și străzi.

Tabel 9. Cel mai important obiectiv de dezvoltare la nivel local - total opțiuni

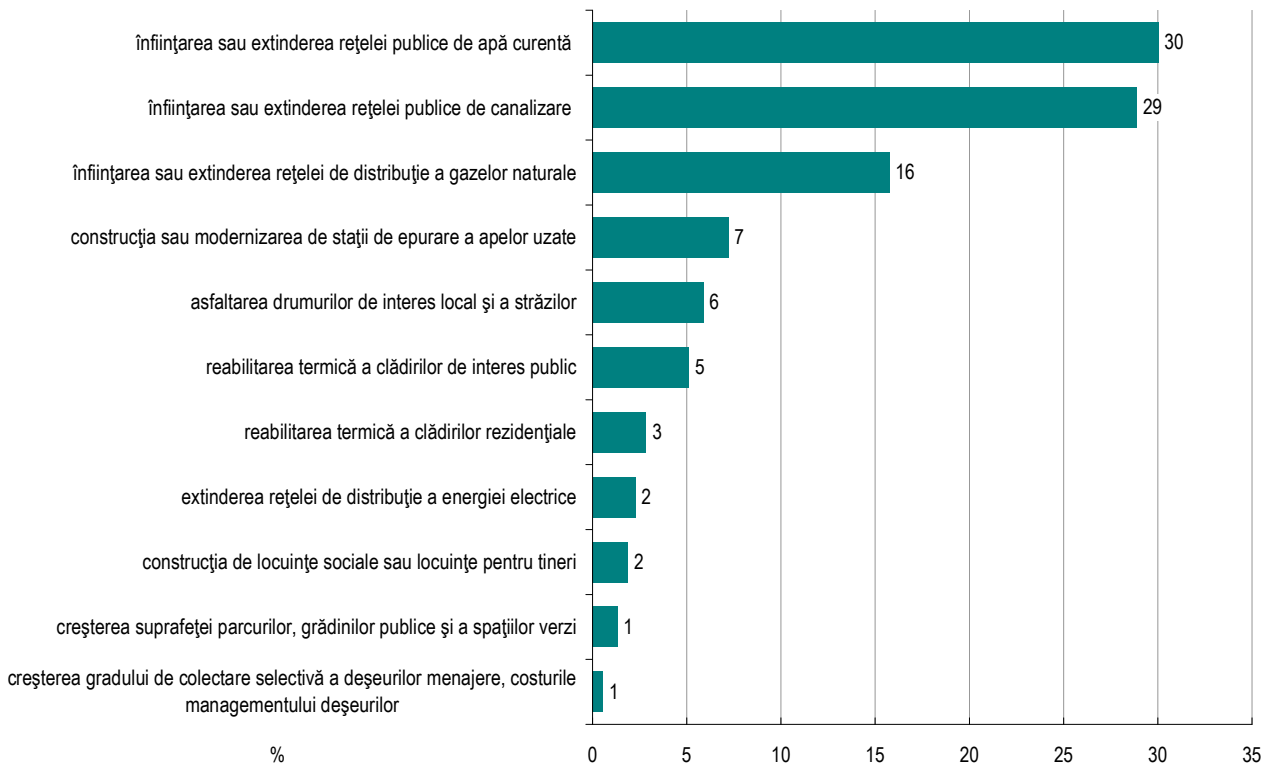
ODD	comune (N=1.619)		municipii (N=201)	
	rang	procent	rang	procent
6 apă și sanitație	1	32,5	1	29,0
7 energie curată și la prețuri accesibile	2	22,2	2	26,1
9 industrie, inovație, infrastructură	3	18,3	3	20,8
11 orașe și comunități durabile	4	10,1	4-5	8,2
12 consum și producție responsabile	5	9,0	4-5	8,2
4 educație de calitate	6	3,5	7	3,4
3 sănătate și bunăstare	7	2,9	6	4,3
altele		1,5		

O altă observație generală, formulată și în secțiunile anterioare, ține de prioritizarea redusă la nivelul municipiilor și comunelor din România de ținte asociate ODD 11 Orașe și comunități durabile și 12 Consum și producție responsabile. Cu alte cuvinte, ținte de dezvoltare durabilă referitoare la reducerea poluării, tranziția ecologică, promovarea transportului în comun, construcția de locuințe, creșterea suprafețelor spațiilor verzi și a parcurilor, precum și gestiunea deșeurilor prezintă o importanță mai redusă pentru autoritățile publice locale din România. Toate acestea fac trimitere spre nivelul general de dezvoltare al României și, mai ales, decalajele de dezvoltare față de Europa Occidentală, care se regăsesc și la nivelul priorităților administrațiilor publice locale în ceea ce privește direcțiile de dezvoltare și investiții publice.

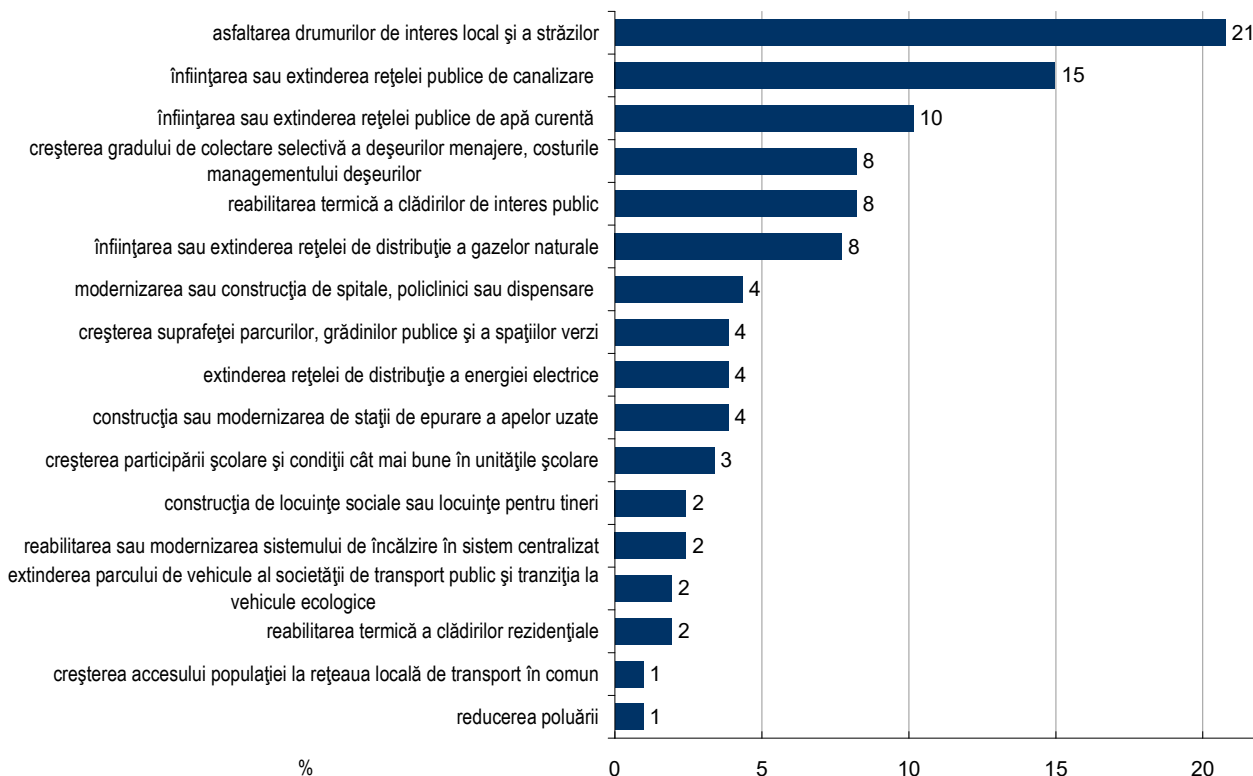
Figura 13. Cel mai important obiectiv de dezvoltare (comune) - total opțiuni

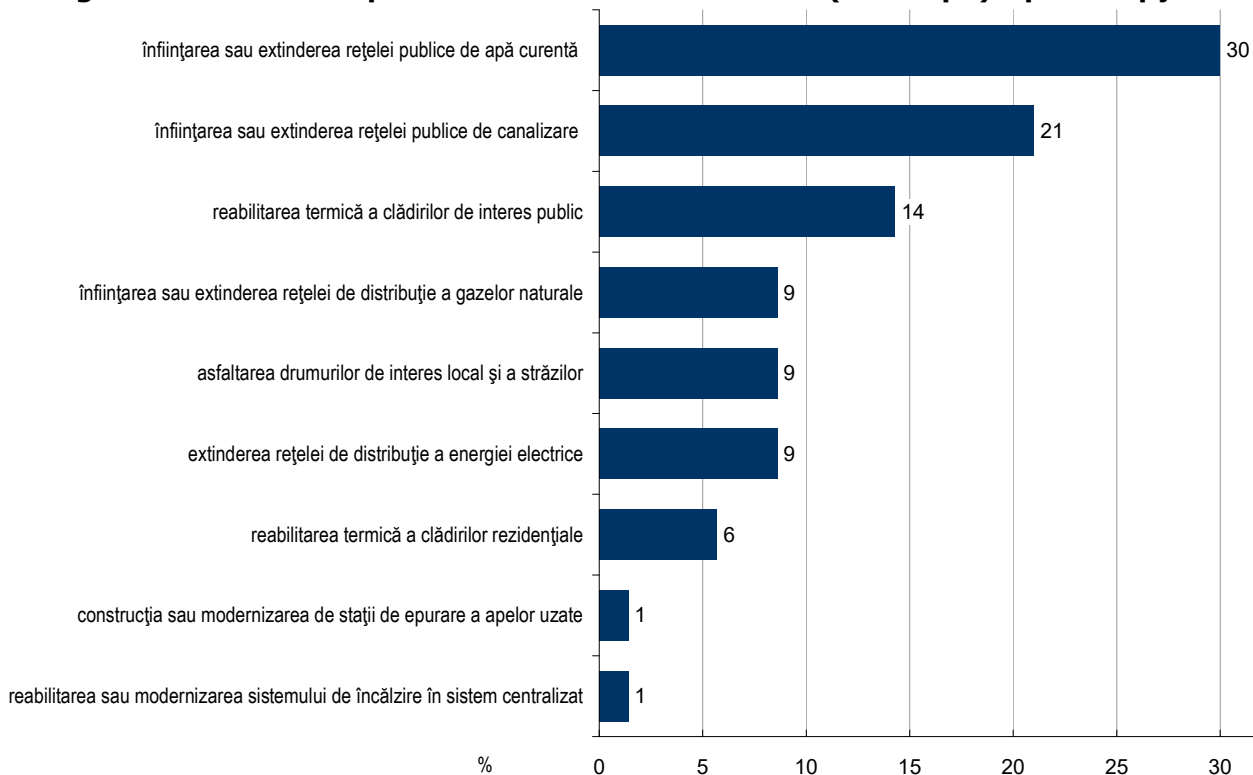
Figura 14. Cel mai important obiectiv de dezvoltare (comune) - prima opțiune

Figura 15. Cel mai important obiectiv de dezvoltare (municipii) - total opțiuni

Figura 16. Cel mai important obiectiv de dezvoltare (municipii) - prima opțiune

5 3. Progres și bune practici

5 3.1. Obiectivul 1: Fără sărăcie

RO 1.1 Eradicarea sărăciei extreme pentru toți cetățenii

Reducerea sărăciei și combaterea excluziunii sociale reprezintă obiective de politică publică aflate într-o mult mai mare măsură în aria de competență a autorităților publice centrale și a autorităților locale de la nivel județean decât în cea a municipiilor și comunelor. Guvernul formulează politicile privind beneficiile de asistență socială și asigură finanțarea acestora, în timp ce o parte substanțială a serviciilor sociale sunt în aria de responsabilitate a consiliilor județene, îndeosebi în ceea ce privește protecția copilului. Servicii publice de asistență socială care funcționează la nivelul municipiilor și comunelor sunt inegal dezvoltate din pricina diferențierilor în profil teritorial în ceea ce privește capacitatea financiară și cea administrativă (resursa umană), precum și nivelul de importanță atribuit asistenței sociale. Altfel spus, municipiile și comunele afluate au dezvoltat asemenea servicii și/sau externalizat prin intermediul ONG-urilor, în timp ce municipiile și comunele mai puțin dezvoltate, cu un nivel modest sau precar al capacității financiare (venituri proprii) se confruntă cu dificultăți majore în furnizarea de servicii sociale populației. În linii mari, inegalitățile în ceea ce privește furnizarea de servicii sociale către populație au la bază inegalitățile de dezvoltare în profil teritorial (a se vedea capitolul 3). În ansamblu, resursele financiare mai ridicate ale municipiilor au permis un nivel mai ridicat de implicare al acestora comparativ cu cel al comunelor în ceea ce privește combaterea sărăciei și excluziunii sociale prin servicii de asistență socială (**Figura 17**). Chiar și în aceste condiții, nevoia de dezvoltare a serviciilor sociale la nivel local este evidențiată de ponderea redusă a municipiilor, de mai puțin de o pătrime, care au o cantină socială funcțională (**Figura 28**) și de faptul că doar circa jumătate dintre municipii au dezvoltat servicii pentru îngrijirea persoanelor fără adăpost (**Figura 17**).

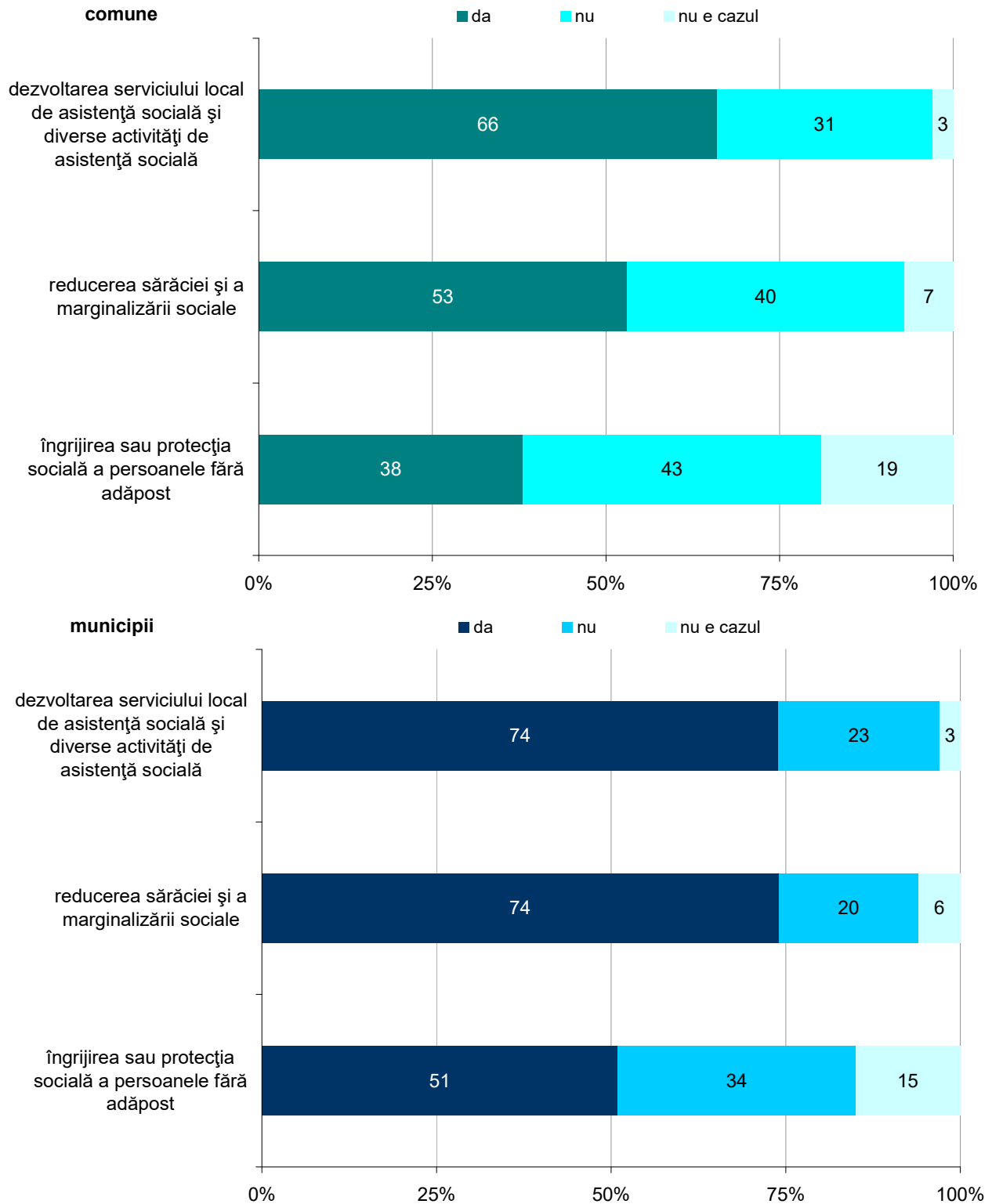
ONU Ținta 1.4 Până în 2030, asigurarea faptului că toți bărbații și toate femeile, în special cei săraci și vulnerabili, au drepturi egale la resursele economice, precum și acces la serviciile de bază, dreptul la proprietate și control asupra terenurilor și a altor forme de proprietate, moștenire, resurse naturale, tehnologii noi potrivite și servicii financiare, inclusiv de microfinanțare.

Bune practici

Municipiul **Zalău**: proiectul *Amenajare Centru de zi pentru copii în municipiul Zalău prin schimbarea destinației punctului termic nr. 17*, realizat prin reabilitarea și consolidarea punctului termic nr. 17 (vezi poza de la pag. 41), în care un număr de maximum 100 de

copii/zi, din care 50% provenind din comunitatea urbană marginalizată, beneficiază de servicii cultural-recreative, după finalizarea orelor de școală.

Figura 17. [ODD1] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind...?

Proiectul *O șansă pentru vârstnici* derulat de Societatea națională de Cruce Roșie din România, Filiala Sălaj, în parteneriat cu Municipiul Zalău, prin care s-au înființat o unitate de îngrijiri la domiciliu și centrul de zi pentru persoane vârstnice *A doua familie*, având ca obiective specifice reducerea numărului de persoane aparținând grupurilor vulnerabile prin furnizarea unor servicii sociale, medicale și socio-profesionale adecvate nevoilor specifice.

Municipiul **Vulcan**: proiectul *Oameni pregătiți pentru viitorul Vulcanului* urmărește rezolvarea parțială a problemelor de ocupare, educație și acces la servicii, inclusiv la servicii sociale a persoanelor din zonele urbane marginalizate prin:

1. dezvoltarea de servicii sociale și servicii socio-medice licențiate sub formă de servicii sociale acordate în comunitate, destinate persoanelor adulte, centru de zi pentru copii din familii în dificultate, asistență și îngrijire a persoanelor vârstnice la domiciliu, destinate unui număr de 740 persoane adulte aflate în risc de marginalizare;
2. creșterea nivelului de educație a 80 copii în zone urbane marginalizate, total sau parțial de pe teritoriul municipiului, prin oferirea de servicii educaționale complexe;
3. creșterea nivelului de calificare, a șanselor de găsire a unui loc de muncă, a posibilităților de angajare prin activități de măsuri active și formare profesională pentru 390 persoane din zone urbane marginalizate;
4. conștientizarea riscului apariției sau existenței unei situații de marginalizare prin activități specifice de combatere a discriminării oferite pentru 740 persoane;
5. îmbunătățirea situației documentelor de identitate și proprietate pentru persoane aflate în risc de sărăcie și marginalizare prin obținerea de documente.

5 3.2. Obiectivul 3: Sănătate și bunăstare

În România există diferențieri substanțiale pe medii de rezidență în ceea ce privește starea de sănătate a populației. Durata medie a vieții este cu circa 3 ani mai mică în rural decât în urban, iar mortalitatea infantilă este cu o aproape o treime mai mică în urban decât în rural (**Tabel 10**). Dincolo de alegerile individuale privind stilul de viață și alimentație, aceste diferențieri în termeni de rezultate provin și din pricina inegalității de acces la serviciile de îngrijire a sănătății. Cu titlu ilustrativ, menționăm că aproximativ 90% din medici își desfășoară activitatea în mediul urban (**Tabel 10**), în timp ce aproximativ 47% din populație își are reședința în mediul rural.

Tabel 10. Durata medie a vieții, mortalitatea infantilă și medici pe medii de rezidență

	2018	2019	2020	2021
durata medie a vieții (ani)				
total	75,8	75,9	76,1	75,1
rural	74,2	74,2	74,4	73,6
urban	77,1	77,2	77,4	76,3
mortalitatea infantilă (decese la vârsta sub 1 an la 1.000 de născuți-vii)				
total	5,8	5,5	5,6	5,2
rural	7,3	7,1	6,8	6,5
urban	4,7	4,2	4,5	4,2
medici (%)				
rural	9,4	9,0	...	...
urban	90,6	91,0	...	...

Surse: Anuarul statistic al României 2022, INS, *Activitatea unităților sanitare în 2018, 2019*{NIS, 2019 #37;NIS, 2020 #38}

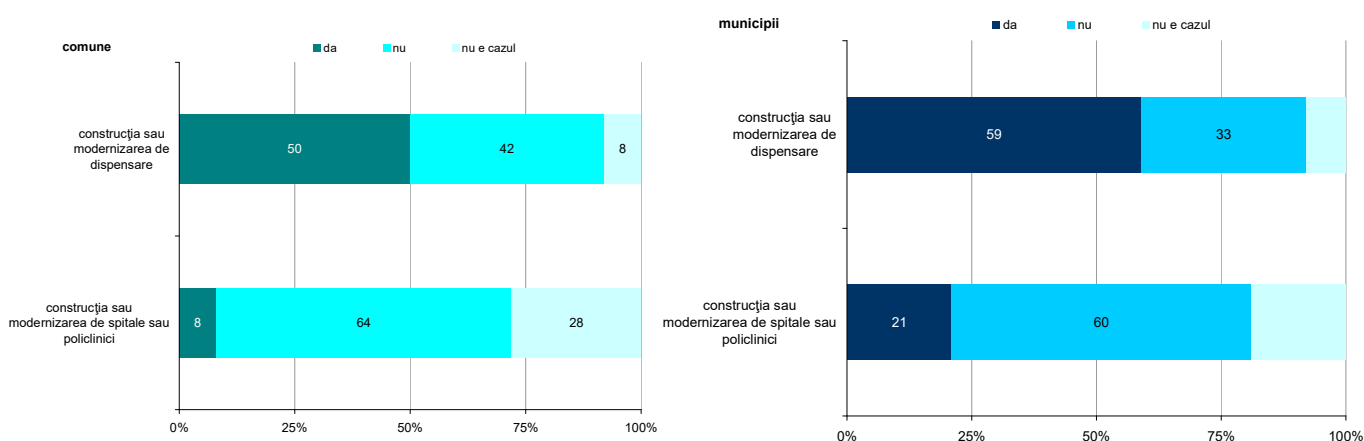
Dincolo de concentrarea sistemului sanitar în marile orașe, accesul inegal la serviciile de îngrijire a sănătății are însă la bază și inegalitățile economice și sociale (a se vedea capitolul 3). Sistemul de sănătate din România este organizat sub forma unui sistem de asigurări de sănătate de stat, la care au acces doar persoanele asigurate și aparținătorii, respectiv persoanele cu venituri salariale și asimilabile, pensionarii, copiii și alte categorii fără venituri din activități economice (studentii, șomerii sau beneficiarii de anumite prestații sociale). Persoanele fără asigurare de sănătate au acces la un îngrijirea de urgență în anumite spitale. În plus față de acest sistem public, există un sistem privat de îngrijire a sănătății contra-cost, inclusiv pe bază de asigurări private de sănătate. Subfinanțarea cronică a sistemului public de sănătate a stimulat și stimulează creșterea sectorului privat de sănătate. Din acest motiv, precum și cel al plăților informale din sistemul public de sănătate, apar numeroase situații de excludere formală și informală din sectorul public de sănătate. Prin urmare, accesul la servicii

de sănătate în România depinde în mare măsură de venitul, averea și locul de rezidență al persoanei.⁴⁰

RO Ținta 3.1 Asigurarea accesului universal la servicii de informare, educare și consiliere pentru promovarea prevenției și adoptarea unui stil de viață fără riscuri

În România, aria de responsabilitate în ceea ce privește sistemul de sănătate este în cea mai mare măsură la nivel central. Cele mai multe dintre spitale funcționează în subordinea consiliilor județene și a Ministerului Sănătății (în special unitățile de urgență). Municipiilor și comunelor le revine întreținerea spitalelor, policlinicilor și dispensarelor umane de pe teritoriul lor, care nu sunt sub administrarea consiliilor județene sau a Ministerului Sănătății. Drept urmare, activitatea în privința îngrijirii sănătății la nivelul municipiilor și comunelor este mai degrabă canalizată spre modernizarea dispensarelor umane, inclusiv sub formă de centre socio-medicale, în care activează cabinetele de medicină de familie și, într-o mult mai mică măsură, cabinetele individuale ale medicilor specialiști (**Figura 18**). Pentru comune, existența unui dispensar modernizat este o condiție importantă pentru funcționarea sau atragerea unui medic de familie.

Figura 18. [ODD3] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind...?

Bune practici

Municipiul Moinești: În cadrul proiectului *Medicina comunitară în Moinești*, Direcția de Asistență Socială (DAS) a realizat o hartă a sărăciei care își propune să asigure o radiografie exactă, pe zone și pe străzi, a tuturor cazurilor în situații de risc în domeniul sănătății, protecției sociale și educației, precum și aducerea serviciilor medicale la îndemâna acestor categorii de persoane prin consolidarea componentei de asistență medicală comunitară. În parteneriat cu UNICEF, Moineștiul a dezvoltat un centru comunitar integrat deservit de doi asistenți medicali, doi asistenți sociali, un mediator sanitar și un mediator școlar. Rezultatul calitativ constă în accesul sporit al populației în risc de excluziune socială la serviciile socio-medicale din comunitate. Pe lângă asistenții medicali, asistenții sociali și mediatorul sanitar, vor mai veni în sprijinul grupurilor vulnerabile din comunitate și alți specialiști precum medic, logoped, psiholog, kinetoterapeut, educator și personal cu diferite alte specializări. Centrul

⁴⁰ Cătălin Zamfir, *Istoria socială a României*, ed II. (București: Editura Academiei Române, 2019), pp. 217-219.

comunitar integrat deservește o arie mai largă ce include orașe și comune apropiate. Elementul inovator pe care l-a adus în comunitate un astfel de demers este dat de două aspecte cheie: caracterul integrat al serviciilor medico-sociale prestate pentru grupurile vulnerabile din comunitate și lărgirea ariei de deservire a unor astfel de servicii esențiale către zonele urbane și rurale înconjurătoare.

Comuna **Cumpăna**, jud. Constanța: *Înființarea unui centru cu potențial polifuncțional de asistență socio-medicală* oferă condițiile necesare dezvoltării activităților privind serviciile sociale, care să permită prin reorganizare și eficientizare, îmbunătățirea condițiilor de furnizare a serviciilor de asistență socială primară și specializată pentru toate categoriile de persoane și familii aflate în situații de risc la nivelul comunei. Centrul este compus din sala evenimente de informare, birou informare, birou consiliere juridică,

vestiar, magazie, sală de curs, sală de ședințe, birou consiliere psihologică, birou consiliere/informare socio-medicală de grup, birou consiliere socială, birou consiliere și orientare psiho-pedagogică, birou consiliere educațională, birou consiliere psihologică individuală, sala consiliere psihologică de grup, birou suport tele-asistență persoane vârstnice.

consiliere psihologică, birou consiliere/informare socio-medicală de grup, birou consiliere socială, birou consiliere și orientare psiho-pedagogică, birou consiliere educațională, birou consiliere psihologică individuală, sala consiliere psihologică de grup, birou suport tele-asistență persoane vârstnice.

ONU Ținta 3.8 Realizarea acoperirii universale în domeniul sănătății, inclusiv protecția riscurilor financiare, accesul la servicii esențiale de sănătate calitative și accesul la medicamente de bază

Bune practici

Municipiul **Hunedoara** a realizat investiții majore destinate exclusiv spitalului municipal, care au vizat atât dotarea spitalului cu aparatură medicală de ultimă generație, mobilier, materiale sanitare, cât și eficientizarea energetică a acestuia (un spital mono-bloc, cu o suprafață exterioară de peste 15.000 de mp), dotarea cu un aparat RMN, înființarea unei secții de cardiologie – intervențională care va salva sute de vieți pe an, extinderea și modernizarea Unității de Primiri Urgențe și construirea unui bloc de locuințe destinat specialiștilor din sănătate. Municipiul Hunedoara a înființat un grup de acțiune locală (GAL Urban *Corvinia*) prin intermediul căruia s-au atras și se implementează, începând din 2021, 13 proiecte sociale, de care beneficiază 13.800 de cetățeni din zone urbane marginalizate (aproximativ 20 la sută din populația municipiului). Primăria municipiului Hunedoara este singura din județ și printre puținele primării de municipii care nu sunt reședință de județ, dar care susțin o unitate medico-socială destinată vârstnicilor.

Comuna **Zănești**, județul Neamț: proiectul *Modernizare și dotare dispensar uman în Comuna Zănești, județul Neamț* a urmărit implementarea legislației și a politicii UE cu privire la dezvoltarea infrastructurii necesare pentru creșterea nivelului de trai al cetățenilor din comună prin creșterea calității serviciilor specifice unui dispensar uman. Investiția are un impact pozitiv asupra stării de sănătate a populației

din zonă prin asigurarea unor condiții optime privind consultațiile asigurate de către medicii de familie.

5 3.3. Obiectivul 4: Educație de calitate

ONU 4.1 Până în 2030, să se asigure că toate fetele și toți băieții finalizează un învățământ primar și secundar gratuit, echitabil și de calitate, care să conducă la rezultate de învățare relevante și eficiente.

ONU 4.2 Până în 2030, asigurarea faptului că toate fetele și toți băieții au acces la dezvoltarea timpurie de calitate, îngrijire și educația preșcolară, astfel încât să fie pregătiți pentru învățământul primar

Scăderea accesului în învățământul preuniversitar, ratele mici de absolvire și scăderea calității reprezintă provocări majore pentru sistemul de învățământ din România. Între anii 2018-2021, peste o zecime din persoanele între 11-14 ani și aproape un sfert dintre cele între 15-18 ani nu erau cuprinse în sistemul de învățământ.⁴¹ Problemele enumerate mai sus au cauze sistemice și intră în aria de responsabilitate a autorităților centrale. Ca atare, se poate afirma că sistemul de învățământ din România conduce mai degrabă la perpetuarea și adâncirea inegalităților economice și sociale decât la reducerea acestora⁴², inclusiv în ceea ce privește capitalul uman în profil teritorial (a se vedea și capitolul 3).

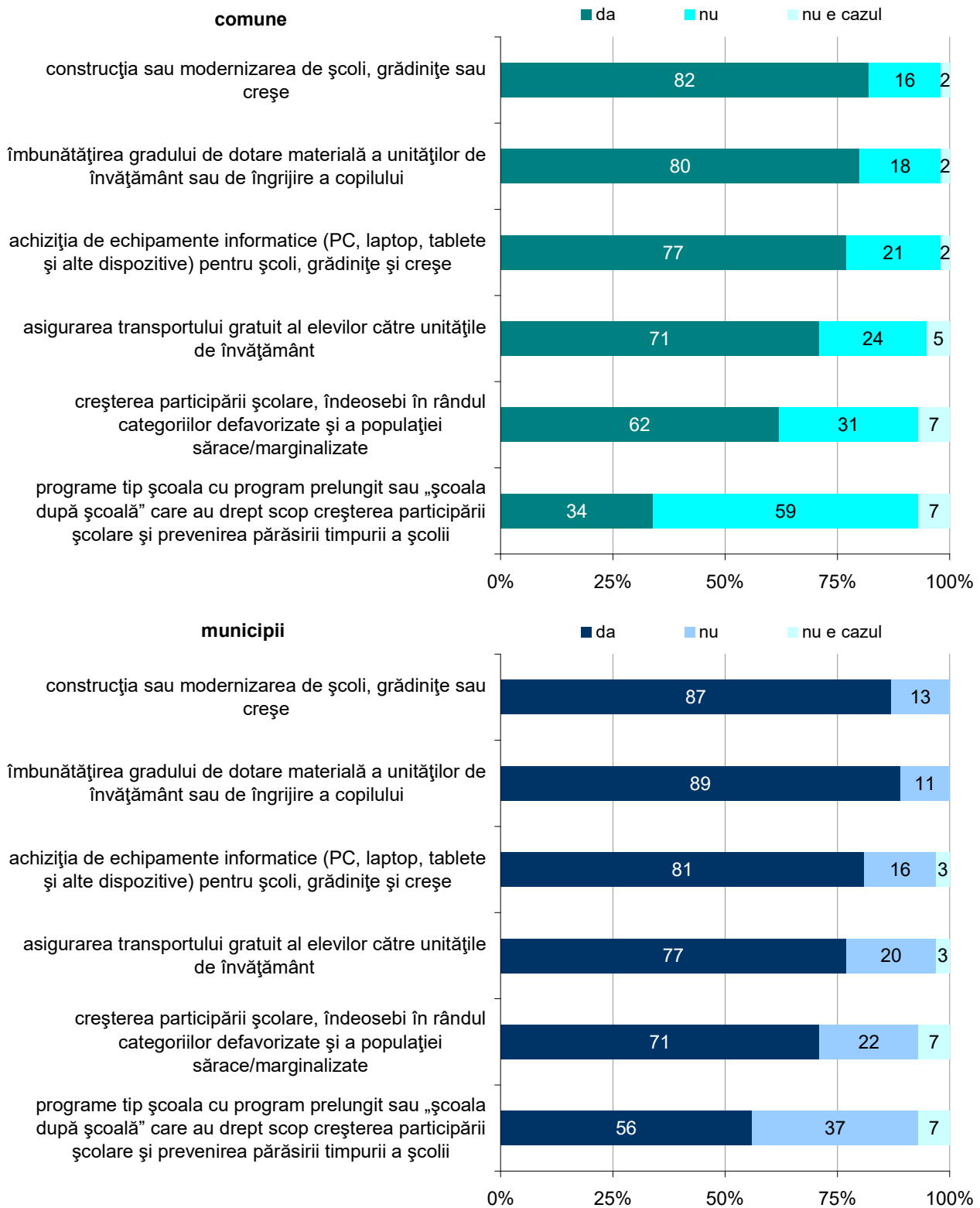
În aria de responsabilitate a municipiilor și comunelor intră susținerea cheltuielilor de funcționare ale unităților de învățământ, reabilitarea, întreținerea și dotarea materială a acestora, precum și asigurarea transportului elevilor. Ca atare, îmbunătățirea calitativă a resurselor școlare - infrastructura fizică, îndeosebi reabilitarea și dotarea unităților de învățământ - a reprezentat o direcție majoră de alocare a investițiilor la nivel local (**Figura 19**). Acțiunile pentru combaterea părăsirii timpurii a școlii și a abandonului școlar, îndeosebi în cazul elevilor din categorii defavorizate, cu risc de sărăcie, constituie o provocare majoră. La nivelul municipiilor și comunelor, principalele inițiative în acest sens vizează introducerea unor programe de tip școală cu program prelungit sau „școală după școală” („after school” în lb. engl.). Deși dorite de către părinți, aceste programe au costuri foarte mari, pe care mai degrabă numai UAT cu capacitate financiară ridicată le pot susține în afara proiectelor-pilot finanțate de guvern. Exemplele de bune practici cuprinse în această secțiune cuprind fie inițiative care au drept scop creșterea participării școlare ori proiecte privind grădinițe cu program prelungit și creșe, pentru care există o cerere mult mai mare din partea populației

⁴¹ Anuarul Statistic al României 2019-2022, capitol 8 Educație, tabel 8.6

⁴² Sebastian Joc, *Clasă și educație. Inegalitate și reproducere socială în învățământul românesc* (București: Pro Universitaria, 2018).

active decât oferta. O parte dintre aceste proiecte se înscriu în tendința mai nouă de creștere a performanței energetice a clădirilor în contextul tranziției ecologice.

Figura 19. [ODD4] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind...?

Bune practici

Municipiul **Mediaș**: Înființarea unei noi creșe a făcut parte din proiectului *Educație antepreșcolară, premisă pentru dezvoltare comunitară în municipiul Mediaș*. Obiectivul proiectului a constat în sprijinirea părinților de a se întoarce pe piața muncii, unde vor beneficia de servicii de educație preșcolară 73 de copii, cu vârste cuprinse între 0-2 ani (minim 22 vor fi etnie romă; minim 11 din mediul rural). Proiectul are ca scop creșterea nivelului de pregătire pentru școală, facilitarea accesului la educație antepreșcolară; diminuarea riscului de abandon școlar și înțelegerea de către părinți a necesității educației pentru viitorul copiilor lor; reducerea numărului de copii antepreșcolari ce aparțin familiilor vulnerabile ce nu frecventează sistemul de învățământ timpuriu cu 73 persoane; creșterea gradului de educație a unui număr de 73 de părinți privind dezvoltarea armonioasă a copilului și importanța participării acestora la sistemul de învățământ încă din perioada timpurie; consolidarea competențelor profesionale ale personalului didactic în domenii privind pedagogia și educația timpurie.

Comuna **Gugești**, jud. Vrancea. Prin proiectul de construcție al grădiniței cu program normal și afterschool s-a realizat la nivelul comunei primul centru de tip „școală după școală”, beneficiarii direcți fiind copiii de vârstă preșcolară și elevii de ciclu primar care beneficiază de condiții mai bune de educație și supraveghere. Activitățile educative se desfășoară în două săli de grupă și în două săli pentru programul de tip „școală după școală”, modern mobilate și dotate, cu suprafețe generoase și însoțite, iar activitățile recreative au loc în spațiul comun interior.

Comuna **Mireșu Mare**, jud. Maramureș. Construcția unei grădinițe cu program prelungit, în valoare de aproape 1 milion lei, co-finanțată prin fonduri europene, vine în întâmpinarea cererii în creștere pentru servicii de îngrijire a copilului din partea părinților care sunt salariați în zona urbană funcțională a municipiului Baia Mare. Particularitatea proiectului constă în încălzirea prin pardoseală, care reduce costurile de funcționare ale imobilului și reduce riscul de îmbolnăvire al copiilor de vârstă preșcolară.

RO 4.3 Asigurarea faptului că toți elevii dobândesc cunoștințele și competențele necesare pentru promovarea dezvoltării durabile, inclusiv prin educația pentru dezvoltare durabilă și

stiluri de viață durabile, drepturile omului, egalitatea de gen, promovarea unei culturi a păcii și non-violenței, cetățenia globală și aprecierea diversității culturale și a contribuției culturii la dezvoltarea durabilă.

Bune practici

Comuna **Smârdan**, jud. Galați: *SmârdanEco Summer 2022* este un program inovator care își propune să promoveze beneficiile colectării selective a deșeurilor, reciclării și grijii față de mediu în comuna Smârdan, județul Galați. Programul a implicat copiii din comunitate prin organizarea unui concurs în care aceștia, în echipe de trei, care au realizat și au încărcat pe o platformă online clipuri originale despre cele trei componente ale programului. Proiectul a stimulat spiritul de colaborare și competitivitate al copiilor, a încurajat utilizarea tehnologiei în scopuri utile și a promovat educația și grija față de mediu. Rezultatele au fost remarcabile, cu o creștere semnificativă a cantității de deșeuri reciclabile colectate și o scădere a cantității de deșeuri municipale.

Municipiul **Moinești**: Proiectul *Calendarul ecologic anual*, prin care se derulează acțiuni permanente de conștientizare, informare și voluntariat pentru generația tânără: ABC-ul Colectării Selective – ediția de primăvară și ediția de Toamnă, Ecomărțișor – expoziție cu vânzare de măștișoare realizate din material reciclabil, fondurile rezultate fiind utilizate în scop social, Campania anuală „Luna Ecoatitudine”, ce presupune desfășurarea cu voluntari din instituții publice, instituții de învățământ, agenți economici, a unor zile ale ecologizării razei municipiului și seminarul „Moineștiul colectează Selectiv” - parteneriat cu Spitalul Municipal de Urgență Moinești, proiectul „Luna Pădurii”, campanii-eveniment, școala de vară ECO și parteneriate cu instituțiile de învățământ.

Primăria Municipiului **Buzău** a demarat un proiect intitulat *Școala circulară*, având drept obiectiv principal educarea elevilor referitor la gestionarea deșeurilor. În urma acestui proiect a rezultat un ghid de bune practici. Școala Generală nr. 11 din Buzău este prima unitate de învățământ 100% eco și prima „școală circulară” din România. Presupune

și utilizarea resurselor naturale și reducerea pierderilor și a costurilor: apa pluvială este colectată și reutilizată; energia electrică este produsă cu ajutorul panourilor fotovoltaice; deșeurile sunt colectate selectiv pe 7 fracții. Apa folosită la toaletele elevilor este asigurată din rezerva strânsă din apa pluvială, la fel ca și necesarul de apă pe care unitatea trebuie să-l aibă și să-l folosească în cazul producerii unui incendiu. Tot cu apa pluvială colectată este irigată și sera didactică, construită în curtea școlii, unde este folosit și compostul. Elevii învață care este parcursul plantelor, de la plantare și până la recoltare, iar pentru a fi studiate au fost alese soiuri de legume și plante aromatice produse la Stațiunea de Cercetare Legumicolă Buzău, ca tomatele Siriana, castraveți, vinete, ardei, dar și busuioc și cimbru. În școală, energia consumată este produsă de panourile fotovoltaice

montate pe clădire. Energia produsă și neconsumată, mai ales în perioadele de vacanță, va fi livrată în rețeaua națională de electricitate, aducând bani în bugetul școlii. Proiectul face parte din *Strategia pentru tranziția la economia circulară Buzău 2020-2030*, prima strategie de acest tip la nivel local din România.

Municipiul Buzău se remarcă și prin alte proiecte în domeniul educației cum ar fi proiectul pilot *Clase de inspirație finlandeză*, prin care s-a oferit posibilitatea unui număr de peste 2.000 de copii din șase școli primare și 9 grădinițe din sistemul public de învățământ, precum și unui număr de 24 de învățători și 31 de educatori să experimenteze pedagogia alternativă finlandeză, copiii fiind stimulați să își dezvolte creativitatea, curiozitatea și gândirea critică, să dobândească noi deprinderi și abilități, încurajați să își exprime opiniile și să devină dezinvolți (**RO 4.6**) și proiectul *Meritas Buzău - centrul de excelență în învățământul dual-tehnic*, găzduit de Liceul D. Filipescu, pentru a pregăti meseriași pe plan local. Elevii absolvenți de clasa a 8-a se pot înscrie pentru a învăța o meserie de viitor, primind o serie de avantaje unice la nivelul regiunii (**RO 4.8** Extinderea rețelei de centre comunitare de învățare permanentă de către autoritățile locale; continuarea cointeresării companiilor în sprijinirea înrolării angajaților în asemenea programe).

ONU Ținta 4.5 Până în 2030, eliminarea disparităților între sexe în educație și asigurarea accesului egal la toate nivelurile de învățământ și formare profesională a persoanelor vulnerabile, inclusiv a persoanelor cu dizabilități, a populațiilor indigene și a copiilor aflați în situații vulnerabile

RO 4.1. Reducerea ratei de părăsire timpurie a sistemului educațional

Bune practici

Municipiul **Turda**: Proiectul inovativ *CEPS Turda* reprezintă prima școală mobilă din România - un proiect european implementat cu scopul de a reduce și preveni abandonul școlar, precum și promovarea accesului egal la învățământ. Desfășurat între mai 2018 - aprilie 2022, programul a constat în organizarea de programe de tip „școală după școală”, inclusiv catering, pentru elevi din ciclul primar, meditații pentru elevi din ciclul gimnazial, program integrat de tip „a doua șansă”, grădinițe estivale, consilierea părinților, dezvoltarea unor mecanisme locale de susținere a procesului educațional și acțiuni de tip „școala mobilă” - o inovație în România. Un număr de 1.070 de elevi au beneficiat de activitățile proiectului, inclusiv servicii de catering și sprijin financiar (burse).

Comuna **Pianu**, jud. Alba: proiectul *Măsuri integrate de incluziune școlară în satele de munte*. Primăria Pianu în parteneriat cu Asociația *Sprrijiniți copiii Alba Iulia*, Asociația *CERESS Alba* și prin colaborarea cu școlile gimnaziale din comunele Pianu și Săsciori, au implementat proiectul

care a vizat 740 antepreșcolari, preșcolari și elevi din comunele Pianu și Săsciori și 65 de cadre didactice din aceeași zonă. Au beneficiat de servicii 569 de membri ai grupurilor țintă, atât prin

structurile fixe, cât și prin cele mobile susținute prin proiect – creșă, campus școlar, grupe de grădiniță cu programul prelungit, program tip „școala după școală”, animație socio-educativă, rețeaua rurală de incluziune școlară, program de perfecționare pentru cadrele didactice etc. În cadrul structurilor mobile și intervenții de tip caravană în mediul rural, au fost realizate:

unitatea mobilă de identificare și înscriere a copiilor în sistemul de învățământ timpuri; căruța cu jocuri și jucării; zona prioritară de educație timpurie Recea; caravana de incluziune școlară prin animație socio-educativă; unitate de mobilă de sprijin pentru educație de calitate.

RO Ținta 4.5 Modernizarea sistemului de învățământ prin adaptarea metodologiilor de predare-învățare la folosirea tehnologiilor informaționale și creșterea calității actului educațional

Bune practici

Comuna **Căbești**, jud. Bihor: proiectul *Căbești - Smart School* a constat în transformarea școlii într-o instituție modernă, cu toate facilitățile necesare pentru educarea copiilor din comunitate. În prezent, școala din Căbești este dotată cu mobilier modern, table smart, laborator de informatică mobil cu 20 de chrombook-uri cu stație de încărcare, bibliotecă având dotări noi și diverse ateliere tematice.

Comuna **Ciugud**, jud. Alba. Prin proiectul *Ciugud Smart School*, clădirea școlii ce datează din anul 1938 a fost reabilitată total și reorganizată pentru ca aici să poată învăța toți elevii din comună. Pe lângă reabilitarea clădirii, proiectul a presupus implementarea unor soluții inteligente pentru iluminat și climatizare, precum și un sistem inteligent de control al clădirii. Este prima școală „smart” din mediul rural din România, (re)deschisă în anul 2019.

Ținta RO 4.6 Organizarea învățământului profesional și tehnic în campusuri special amenajate și dotate; pregătirea personalului didactic bine calificat; elaborarea de curriculum potrivit cerințelor de pe piața muncii prin dezvoltarea de parteneriate, inclusiv cu mediul de afaceri

Bune practici

Comuna **Cumpăna**, jud. Constanța. Proiect de construire al unui campus școlar pentru pregătire de bază în turism și alimentație prin înființarea unui nou campus școlar aferent

nucleului de învățământ tehnic și profesional constituit de Grupul Școlar Cumpăna. Proiectul a avut ca obiectiv creșterea atractivității viitoare a infrastructurii educaționale a localității Cumpăna, atât pentru elevi cât și pentru cadrele didactice cu un grad ridicat de calificare, în vederea constituirii unui nucleu educațional de calitate la nivel local care să corespundă tendințelor de dezvoltare economică a zonei, având ca beneficiari elevii Liceului Tehnologic Nicolae Dumitrescu - 600 elevi (clasele V-XII), cadrele didactice și 120 de elevi ce beneficiază de locurile create prin funcționarea noului cămin internat și a cantinei, care provin și din alte localități din mediul rural.

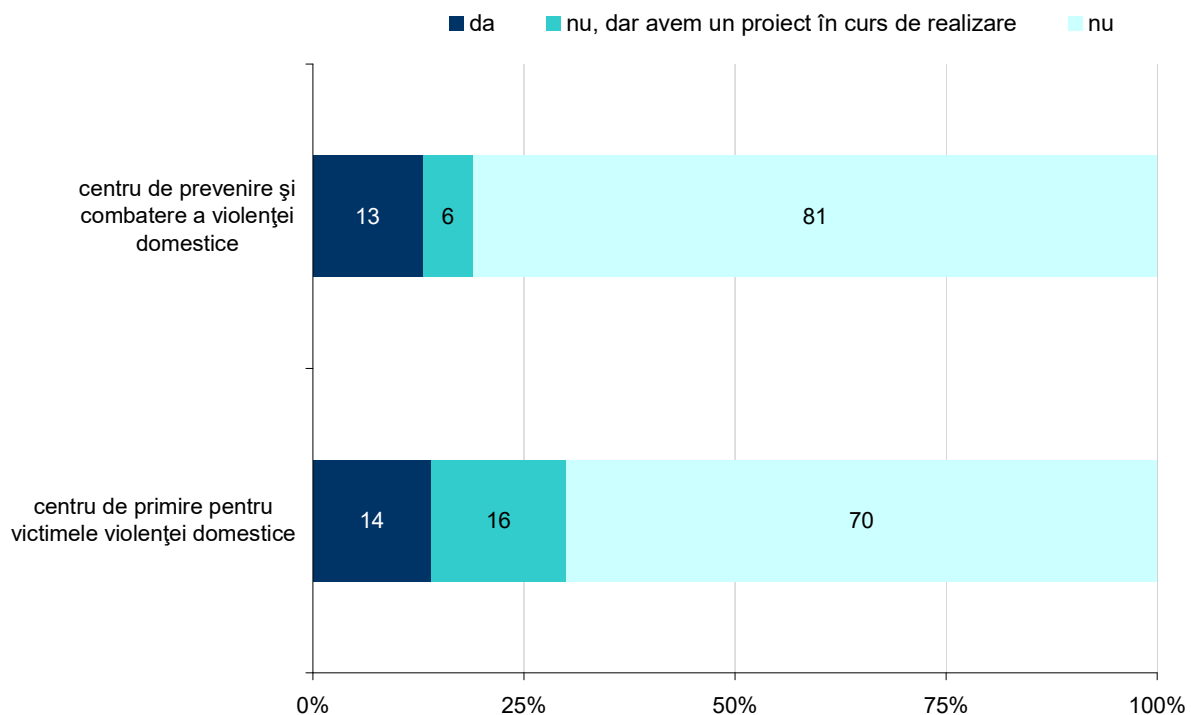

5 3.4. Obiectivul 5: Egalitate de gen

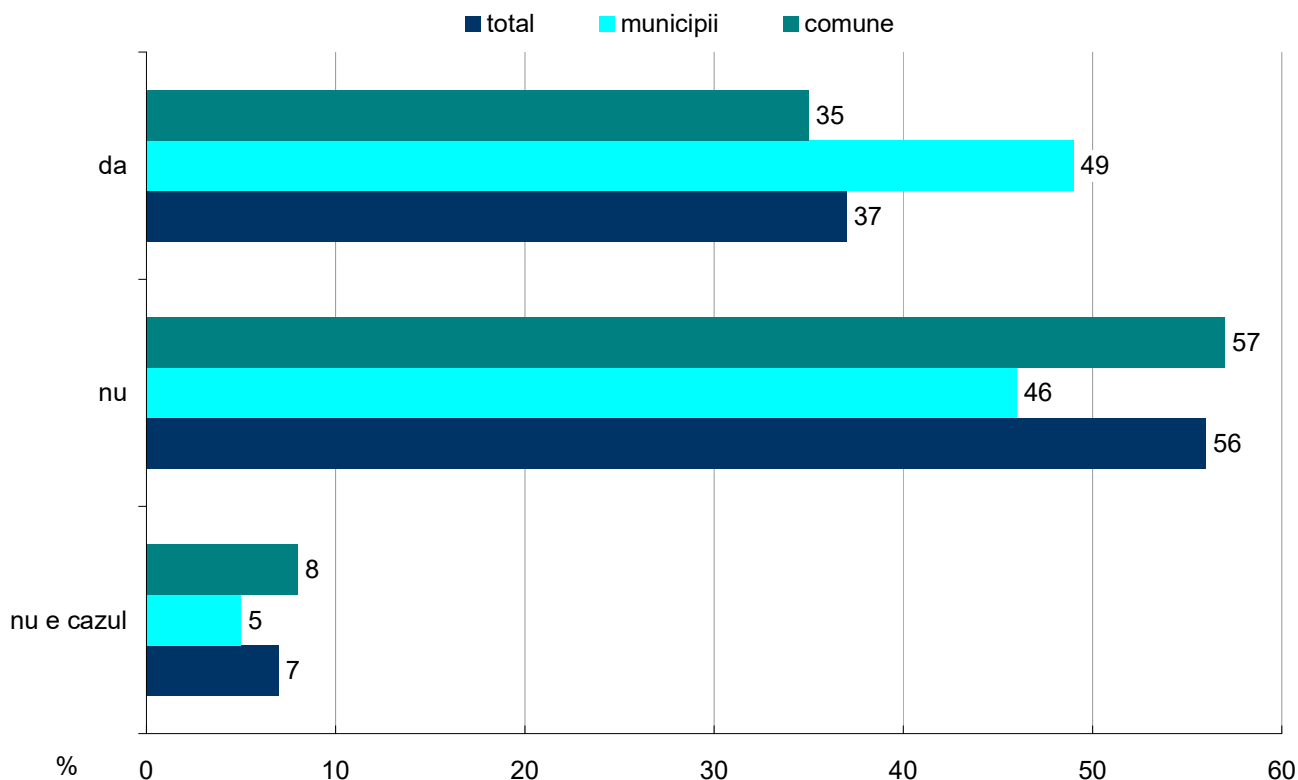
ONU / RO 5.2 Eliminarea tuturor formelor de violență împotriva femeilor și fetelor, în sferile publice și private, inclusiv a traficului, exploatării sexuale și a altor tipuri de exploatare

Aria de responsabilitate a administrației publice locale privind acest ODD ține de serviciile sociale pentru victimele violenței domestice, care sunt prezente doar în municipii. Nivelul redus de acoperire al acestor servicii reprezintă o problemă (**Error! Reference source not found.**). Lipsa alocărilor financiare are la bază, cel mai probabil, faptul că asemenea centre nu au fost finanțate prin proiecte europene. La polul opus, includerea proiectelor privind combaterea discriminării de orice fel între activitățile finanțate prin fonduri europene a condus la creșterea numărului și acoperirii teritoriale la nivel local a unor asemenea proiecte, îndeosebi în ceea ce privește municipiile (**Figura 21**).

Figura 20. [ODD5] În municipiul dvs. există...?

Figura 21. În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte privind combaterea discriminării de orice fel (vârstă, gen, sex, dizabilități, rasă, etnie, origine, religie, statut economic sau altceva)?

Bune practici

Primăria Sectorului 3, prin Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC) Sector 3, a organizat în anul 2022 demersuri de combatere și condamnare a tuturor formelor de violență împotriva femeilor cu ocazia zilei de 25 noiembrie. Specialiștii DGASPC Sector 3 au organizat sub deviza „Avem dreptul la siguranță și la o viață lipsită de violență” o campanie de informare a comunității cu privire la drepturile victimelor violenței în familie, precum și a serviciilor oferite de către direcție. În cadrul campaniei au fost distribuite materiale informative (pliante, semne de carte, afișe) în policlinici, cabinete medici de familie, hipermarket-uri, școli etc. Din materialele distribuite, victimele violenței în familie și comunitatea Sectorului 3 află că pot apela un număr de urgență atunci când sunt victime sau martori ai unei forme de abuz pentru a primi sprijin imediat, dar și despre cum pot accesa serviciile Adăpostului pentru Victimele Violentei în Familie *Sf. Maria*. În cadrul adăpostului *Sf. Maria*, victimele violenței în familie vor primi servicii de: cazare și hrană, acces la asistență medicală, consiliere juridică pentru obținerea ordinului de protecție, consiliere socială și psihologică, pe o perioadă cuprinsă între 5 și 60 de zile, iar în situații speciale timp de 180 zile.

ONU 5.5 Asigurarea participării depline și efective a femeilor și a oportunităților egale de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică.

În ceea ce privește ținta din cadrul obiectivului susmenționat privind proporția locurilor deținute de femei în (a) parlamentele naționale și (b) administrațiile locale, situația din România indică o participare redusă a femeilor (**Tabel 11**), îndeosebi prin comparație cu media Uniunii Europene. În parlamentul ales în 2020, ponderea femeilor este de 20%,

semnificativ mai redusă decât media UE de 33%. Ecartul este mai redus în cazul consiliilor județene, respectiv 20,2% în România față de 29,4% media UE.⁴³

Tabel 11. Reprezentarea femeilor în parlamentul național și administrațiile locale

	parlamentul național	primari de comună	primari de municipiu	consilii județene
pondere femei (%) în...	20	5,8	4,6	20,2
număr de femei în...	93	166	5	...

Surse: date ACoR și AMR în privința comunelor și municipiilor, *European Institute for Gender Equality* pentru parlamentul național și consiliile județene

În România nu există cote de gen fixate prin lege pentru alegerile legislative și cele locale. Pe de altă parte, listele de candidați pentru alegerile legislative sunt respinse dacă nu au deloc femei, iar unele partide au promovat cote de gen voluntare. De asemenea, ponderea femeilor în cadrul aleșilor la nivel central și local influențează volumul finanțării publice pe care o pot primi partidele politice. La nivelul funcției de primari - pentru care sistemul electoral este de tip uninominal - se remarcă o pondere și mai scăzută a femeilor, de 5,8% în cazul comunelor și de 4,6% în cazul municipiilor.

⁴³ European Institute for Gender Equality, *Power indicators in Romania*, 2022, <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/power/RO>

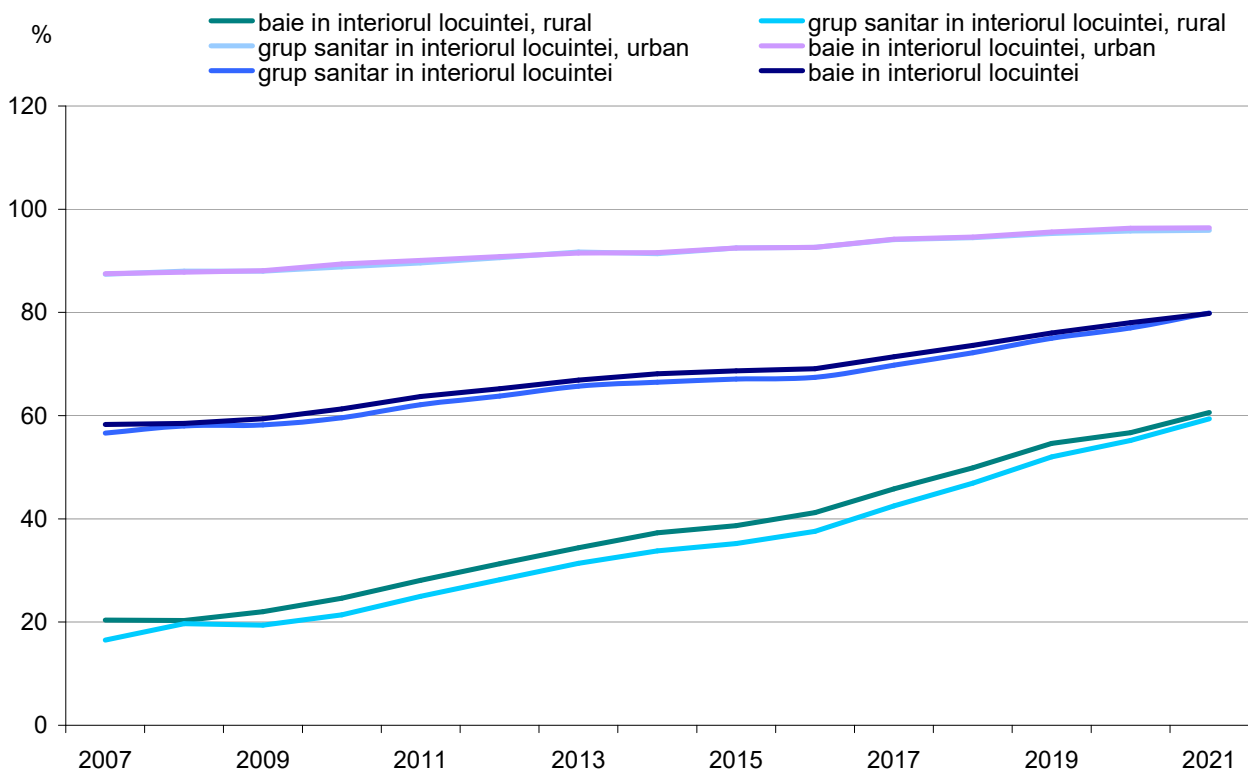
5 3.5. Obiectivul 6: Apă curată și sanitație

RO 6.3 Conectarea gospodăriilor populației din orașe, comune și sate compacte la rețeaua de apă potabilă și canalizare în proporție de cel puțin 90%

RO 6.4 Creșterea accesului la apă potabilă pentru grupurile vulnerabile și marginalizate

RO 6.6 Realizarea accesului la condiții sanitare și de igienă adecvate și echitabile pentru toți, acordând o atenție specială celor în situații vulnerabile

Figura 22. Gospodării după existența băii/dușului și a grupului sanitar în interiorul locuinței, pe medii de rezidență

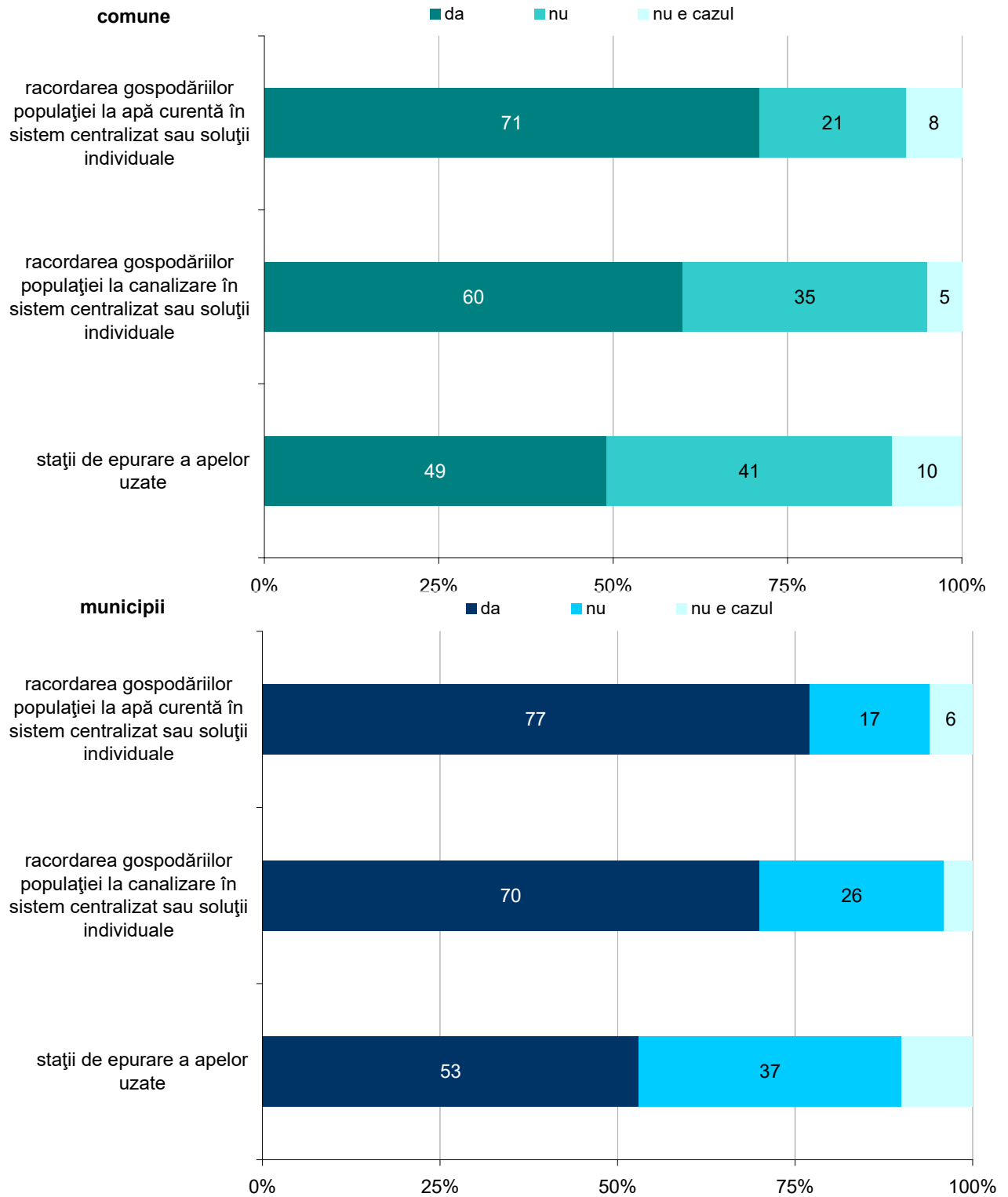

Surse: INS, baza Tempo, matrice CAV1020

Creșterea accesului populației la apă curentă și canalizare reprezintă una dintre realizările majore ale României din ultimii 30 de ani, îndeosebi de la aderarea la UE în 2007 (**Figura 22**). Deși se menține o diferență mare între urban și rural, progresele sunt remarcabile. Cu toate

acestea, România continuă să fie pe ultimul loc din UE la acest indicator, la o distanță apreciabilă față de următorul clasat.⁴⁴

Figura 23. [ODD6] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind...?

⁴⁴ Iulian Stănescu, "Condițiile de viață: utilitățile publice de interes local," în *România rurală în noul capitalism: 1990-2020*, Iulian Stănescu și Flavius Mihalache (coord.), (București: Pro Universitaria, 2022), pp. 236-237.

La nivelul anului 2021 circa două cincimi din populația din mediul rural nu avea baie sau grup sanitar în interiorul locuinței. La nivel național, ponderea populației care beneficiază de apă curentă și canalizare din rețele publice sau soluții individuale era de 80%, sub ținta de 85% asumată prin tratatul de aderare la UE. Drept urmare, continuarea progreselor va necesita finanțarea prioritară și substanțială a extinderii utilităților publice de interes local, îndeosebi la nivelul comunelor. Acest fapt este reflectat în poziționarea acestor obiectiv de investiții în ordinea priorităților, respectiv pe primele două locuri la prima opțiune de problemă sau proiect de dezvoltare de interes local atât pentru comune, cât și - fapt surprinzător - pentru municipii (**Figura 14, Figura 16**).

Importanța ca obiective de investiții a rețelelor de apă și canalizare, precum și a stațiile de epurare a apelor uzate este ilustrată în **Figura 23**. Rezultatele surprinzătoare sunt la nivelul municipiilor. Deși o imensă majoritate a gospodăriilor populației din mediul urban este conectată la rețelele de apă și canalizare, extinderea acestor rețele prezintă un comparabil de importanță pentru municipii în raport cu comunele. Cel mai probabil, acest fapt are la bază nevoia de reabilitare și extindere a acestor rețele, în linie cu creșterea stocului de locuințe din anumite municipii. Cazurile de bune practici prezentate în această secțiune cuprind proiecte inițiate și derulate de comune, deosebite de proiectele mari de apă și canalizare ale companiilor regionale (județene) de utilități, aflate în subordinea consiliilor județene.

Bune practici

Comuna **Vama Buzăului**, jud. Brașov: proiectul pentru înființarea rețelei de canalizare, racorduri, rigole, accese riverani și trotuare în satele Dălghiu, Vama Buzăului și Acriș, care a cuprins următoarele lucrări: rețea de canalizare menajeră în lungime de 27.800 m; rețea de canalizare menajeră gravitațională și 3.584 m; rețea de canalizare sub presiune, racorduri de canalizare și bransamente de apă potabilă, rigole pentru scurgerea apelor pluviale în lungime de 16030ml; șanțuri pavate cu beton și cu plăcuțe carosabile, trotuare în lungime de 15.737 ml; accese riverani în număr de cca. 715 buc.; podețe de acces în lungime totală de 2.717 ml, 16 stații de pompare ape uzate, subtraversări de râuri/pârâuri/drumuri prin pompare sau gravitațional.

Comuna **Cumpăna**, jud. Constanța: proiectul pentru extinderea rețelelor de alimentare cu apă și canalizare menajera în comună, ce a vizat extinderea infrastructurii publice de alimentare cu apă cu aproximativ 5,9 km și de canalizare menajeră cu aproximativ 6,7 km pe diferite străzi din localitate, în scopul creșterii gradului de acces a populației la servicii sigure din punct de vedere calitativ și cantitativ, în condiții de ocrotire a mediului înconjurător.

Comuna **Niculești**, jud. Dâmbovița: proiectul Extindere sistem alimentare cu apă comuna Niculești, județul Dâmbovița și Extinderea sistemului de colectare, transport si epurare ape uzate menajere au reprezentat o continuare a investitei inițiale recepționate în 2012, și presupune asigurarea unei acoperii ridicate în cea ce privește accesul populației la rețeaua de canalizare și sistem de alimentare cu apa potabilă; acest proiect este in prezent completat cu o nouă investiție aflată în derulare ce va asigura un grad

de acoperire de 100%. În urma proiectului s-a atins un grad de acoperire de 85 % din suprafața UAT privind asigurarea accesului la rețea de canalizare și apă potabilă.

Comuna **Brastravățu**, jud. Olt: proiectele *Sistem centralizat de alimentare cu apă în satul Crușovu, comuna Brastavățu, județul Olt*, lungimea rețelei de distribuție fiind de 8.150 m, gospodăria de apă ocupă o suprafață de 2.200 mp și cuprinde stația de clorinare și stația de pompare; *Extinderea rețelei de alimentare cu apă în satul Crușovu*, pentru extinderea rețelei de alimentare cu apă cu încă 3.802 ml conductă, 150 bransamente pentru rezolvarea problemei necesarului de apă în perioadele secetoase, în localitate prin suplimentarea debitului la sursă și realizarea unei aducțiuni de apă până la gospodăria de apă existentă; *Sistem centralizat de canalizare și epurare ape uzate menajere* având ca scop diminuarea impactului apelor uzate menajere asupra mediului prin minimizarea deversărilor de ape uzate menajere neepurate în emisari naturali, conducând la reducerea poluării apelor freatice sau de suprafață de către puțurile absorbante din gospodăria, evitarea evacuării apei uzate în cursurile de apă, fără o tratare prealabilă, la creșterea confortului și realizarea cadrului igienico-sanitar optim pentru populație și construire *Rețea de apă în satul Brastavățu, comuna Brastavățu, județul Olt* care a rezolvat problema disponibilității resurselor de apă potabilă în localitate.

Comuna **Sucevița**, jud. Suceava: proiectul *Rețele de apă și canalizare în sat Sucevița, comuna Sucevița* pentru creșterea calității vieții locuitorilor comunei și protecția mediului.

5 3.6. Obiectivul 7: Energie curată și la prețuri accesibile

Elaborarea de politici și reglementarea privind energia intră în aria de responsabilitate a autorităților de la nivel central. Politica de liberalizare a prețurilor la energie electrică, termică și gaze naturale, stabilită la nivel european și implementată la nivel național, pune o presiune puternică pe standardul de viață al populației și în România, asemenea tuturor statelor membre UE. Populația cea mai vulnerabilă riscului de sărăcie energetică este aceeași cu cea în risc de sărăcie, a cărei majoritatea covârșitoare este în mediul rural (a se vedea și capitolul 3). Mecanismul protecție socială al gospodăriilor populației în ceea ce privește riscul de sărăcie energetică este formulat și finanțat la nivel central. La nivelul municipiilor și comunelor, principalele direcții de acțiune țin de extinderea rețelelor de distribuție a gazelor naturale și, într-o mult mai mică măsură, de energie electrică, reducerea costurilor de funcționare ale clădirilor din patrimoniul public (instituții de învățământ și de sănătate, sedii ale primăriilor și ale altor servicii publice locale) prin reabilitare termică. În cazul municipiilor mari, acestora li se adaugă și accesarea de programe pentru reabilitarea termică a clădirilor rezidențiale. Inițierea tranziției ecologice a adăugat la lista de mai sus și trecerea la mijloace de transport nepoluante, bazate pe energie regenerabilă, pentru vehiculele primăriilor, inclusiv cele ale societăților de transport ale acestora. Cazurile de bune practici prezentate ilustrează toate aceste direcții de acțiune.

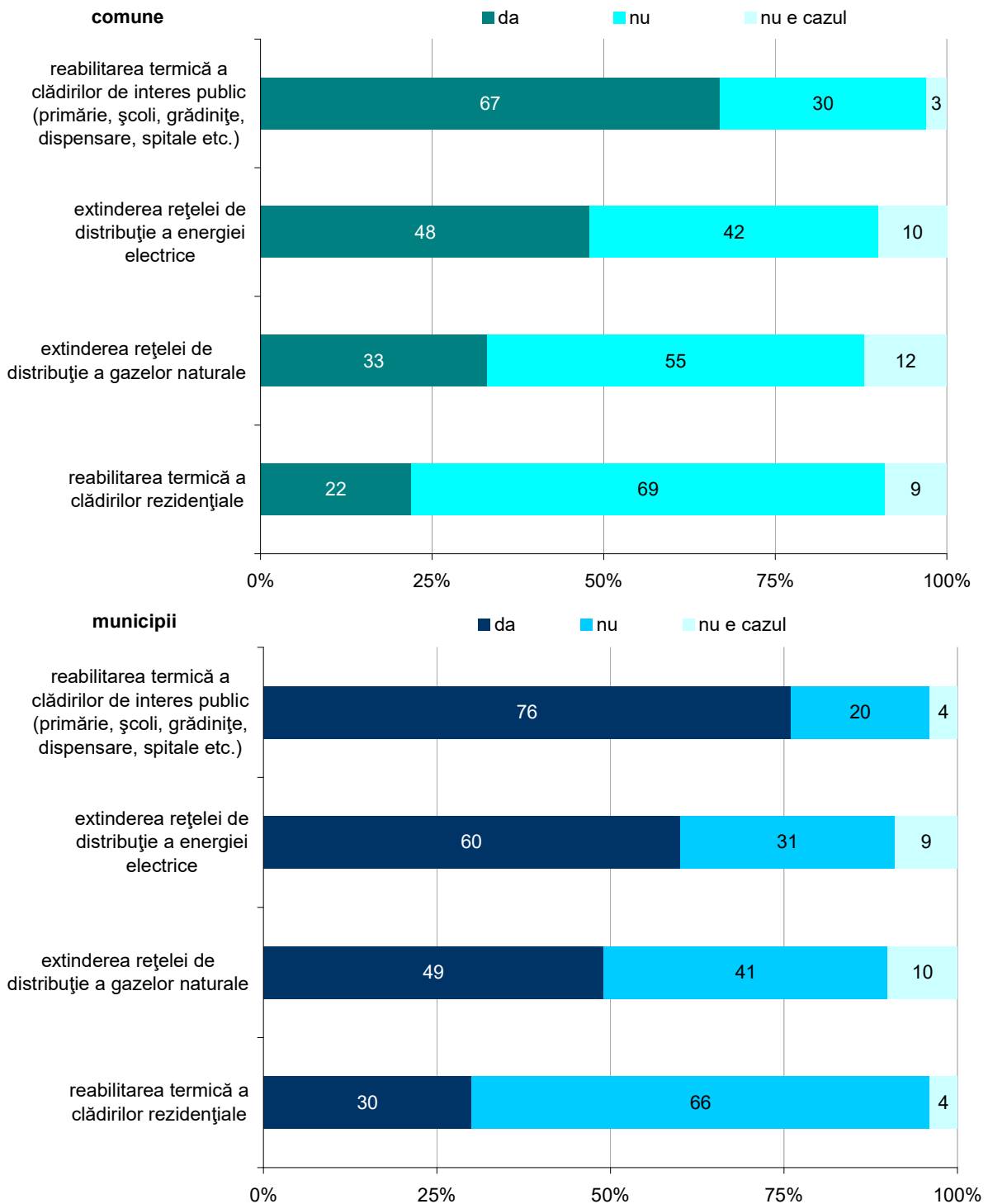
RO 7.1 Extinderea rețelelor de transport și distribuție pentru energie electrică și gaze naturale în vedea asigurării accesului consumatorilor casnici, industriali și comerciali la surse sigure de energie la prețuri acceptabile

Extinderea rețelelor de distribuție a energiei electrice și gazelor naturale reprezintă o prioritate la nivelul comunelor și municipiilor.⁴⁵ Este oarecum surprinzător și interesant că municipiile au derulat într-o mai mare măsură asemenea programe, deși acoperirea nevoilor populației de racordare la aceste rețele este mai mare în urban. Posibilele explicații țin de capacitatea financiară mult mai ridicată a municipiilor, de proximitatea față de rețelele existente și de nevoia extinderii acestor rețele pentru a ține pasul cu construcția de locuințe din marile aglomerări urbane.

---

⁴⁵ Conform rezultatelor RPL 2011, ponderea locuințelor racordate la rețeaua de distribuție a gazelor naturale era de 45,3% la nivel național (74,8% urban, 9,7% rural); 99,6% din locuințele din urban și 98% din cele din rural aveau instalație electrică.

Figura 24. [ODD7] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind...?

Bune practici

În municipiul **Râmnicu Vâlcea** vor fi racordate peste 1.100 de gospodării la rețeaua de distribuție a gazelor naturale. Investiția se ridică la 24,6 milioane lei și va fi realizată în următorii doi ani cu finanțare națională prin PNI *Anghel Saligny*. Prin această investiție, rețeaua de distribuție a gazelor naturale din municipiu se va extinde cu 36 de kilometri pe 60 de străzi din mai multe cartiere.

Comuna **Niculești**, jud. Dâmbovița: proiectul *Înființare distribuție gaze naturale în satele Niculești, Movila și Ciocănari*, aparținătoare comunei Niculești, județul Dâmbovița recepționat în 2022 prin realizarea a 18 km rețea distribuție gaze naturale ce acoperă un grad de 90% din suprafața localității.

Comuna **Valcău de Jos**, jud. Sălaj. Începând cu anul 2018, primăria a realizat un plan de urbanism zonal (PUZ), a dezmembrat drumuri și a realizat proiecte de extindere a rețelelor de distribuție a apei curente și energiei electrice (parțial) pentru o comunitate de 150-160 de gospodării de romi (aproximativ 700 de persoane) din satul Valcău de Sus. În anul 2023 sunt în curs de realizare lucrări pentru extinderea rețelelor de canalizare și de distribuție a energiei electrice.

RO 7.4 Creșterea ponderii surselor de energie regenerabilă și a combustibililor cu conținut scăzut de carbon în sectorul transporturilor (autovehicule electrice), inclusiv combustibili alternativi

Bune practici

Sectorul 3 al municipiului București a dotat Direcția Generală de Poliție Locală Sector 3 cu 35 de mașini electrice pentru echipajele de patrulare. Prin proiectul *ECO Poliția Locală SECTOR 3* 75% din mașinile pentru echipajele de patrulare sunt 100% ecologice.

Primăria **Brașov**: *Mereu aproape - stații de reîncărcare vehicule electrice în parcare din cartierul tău!* este un proiect ce utilizează concepte și tehnologii inovatoare pentru a crea o rețea de stații de încărcare pentru vehicule electrice în municipiu, conectate la sistemul de iluminat public. Proiectul are o abordare multidimensională, incluzând atât stații cu încărcare rapidă (50-100 kW) amplasate pe arterele principale ale orașului, cât și o rețea de stații de tip „mesh”, cu mai multe noduri, adică puncte de încărcare cu putere normală (22 kW AC), pentru a extinde acoperirea și a ajunge la obiectivul de a avea stații de încărcare în parcare din cartiere, aproape de locuințe. O stație de încărcare cu putere normală (22 kW) reprezintă cel mult 20% din costul unui stații rapide (50/100 kW) și poate fi alimentată din sistemul de iluminat public al orașului, ceea ce face ca proiectul să fie și foarte rentabil.

În Municipiul **Sibiu**, flota societății de transport public local a fost complet înnoită a reduce nivelul emisiilor de CO2. În ultimii patru ani, Primăria Sibiu și operatorul de transport au achiziționat 119 autobuze noi, din care jumătate sunt ecologice (cu gaz natural comprimat sau

electrice). Înnoirea flotei le-a permis să configureze traseele inteligente, astfel încât să acopere frecvențele și orașul, inclusiv cartierele noi.

Linia Verde de transport public în centrul istoric - o soluție adaptată pentru specificul Sibiului. Centrul istoric al Sibiului este un ansamblu arhitectural de o valoare foarte mare pentru care Primăria Sibiu face eforturi financiare semnificative pentru conservare și întreținere. Primăria Sibiu a extins în etape zonele pietonale tocmai din acest motiv, reducând traficul auto și spațiile de parcare. Primăria Sibiu a creat Linia verde de transport public în zona centrală, operată cu microbuze electrice. Dimensiunea microbuzelor permit accesul chiar și pe străduțele înguste ale centrului istoric. De la lansarea Liniei Verzi în august 2021 și până în august 2022, cu aceste microbuze s-au efectuat aproape 198.000 de călătorii.

RO 7.5 Asigurarea unui cadru de reglementare stabil și transparent în domeniul eficienței energetice în vederea atragerii investițiilor

Reabilitarea termică a locuințelor colective (blocuri condominii) rezidențiale reprezintă o direcție prioritară, dar care nu poate fi urmată decât de marile municipii, care au acces la finanțare europeană sau din partea instituțiilor financiare internaționale (**Figura 24**). Ca atare, se înregistrează discrepanțe mari între un grup relativ restrâns de municipii, cu rezultate foarte bune, și restul localităților. În schimb, reabilitarea clădirilor de interes public reprezintă categoria de proiect din cadrul acestui ODD cu cea mai largă răspândire, ca urmare al finanțărilor disponibile și al numărului destul de redus al acestor clădiri, mai ales în cazul comunelor (**Figura 24**).

Bune practici

Primăria Sectorului 1 al Municipiului București a reabilitat termic 90% dintre blocurile de locuințe construite înainte de 2006, respectiv 958 de blocuri în ultimii 13 ani. Reținem că Sectorul 1 are o proporție mai redusă de blocuri și o proporție mai ridicată de case în comparație cu celelalte sectoare din București. Pe teritoriul **Sectorului 3** se află cele mai multe blocuri de locuințe din Municipiul București. Dintre acestea, au reabilitate în ultimii ani 1.616 blocuri, restul fiind programate la reabilitare în 2023 și anii următori.

Proiectul KINETIC al **Primăriei Sector 6** are ca scop depășirea provocărilor existente pentru transformarea unei zone demo în PED (Positive Energy Districts) printr-o abordare integrată și participativă, inclusiv și multidisciplinară. În cadrul proiectului, se va implementa un studiu inovator de fezabilitate PED, se va adapta soluțiile energetice de ultimă generație la contextele locale și se vor ghida activitățile legate de energie și investiții planificate relevante. Sectorul 6

participă în proiect cu Zona demo – cartierul Drumul Taberei - unde comunitatea, împreună cu specialiștii și cu autoritățile vor dezvolta și asuma o viziune comună. Proiectul va utiliza cele mai noi tehnologii în domeniul eficienței energetice și cele mai noi platforme multimedia pentru consultare și transmitere feedback. Scopul urmărit este reprezentat de depășirea barierelor dintre industrie, factorii de decizie, utilizatorii/comunitatea și mediul urban, precum și abordarea conceptului de Cartiere Pozitive Energetic într-un mod participativ, inclusiv și multidisciplinar.

Proiectele de modernizare a iluminatului public prin eficientizarea energetică a sistemelor de iluminat public cu elemente de telegestiune sunt foarte larg răspândite pe teritoriul României, fiind implementate în majoritatea municipiilor și în numeroase comune. Ample modernizări ale sistemelor de iluminat public au fost realizate în majoritatea municipiilor dar și în comune, dintre care amintim comuna IC Brătianu (Tulcea), comuna Pianu (Alba), comuna Vlădești (Argeș), comuna Băcia (Hunedoara), comuna Brastavățu (Olt), comuna Sucevița (Suceava), comuna Peceneaga (Tulcea), comuna Găgești (Vaslui) și alte 370 de comune care au demarat proiecte de modernizare iluminat public în anul 2022 prin programul Administrației Fondului pentru Mediu.⁴⁶

---

⁴⁶ Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor și Administrația Fondului pentru Mediu, *Raport privind utilizarea Fondului pentru Mediu în anul 2022*, București, 2023, www.afm.ro/main/informatii_publice/raport_anual_utilizare/raport_privind_utilizarea_fm_2022.pdf

5 3.7. Obiectivul 8: Muncă decentă și creștere economică

Politicile sociale, îndeosebi cele privind relațiile de muncă, și politicile economice, mai ales politicile sectoriale de stimulare a unei creșteri economice durabile și incluzive, aparțin ariei de responsabilitate a autorităților centrale. La nivelul municipiilor și comunelor promovarea unor politici de dezvoltare orientate spre crearea de locuri de muncă bazate pe activități productive cu o valoare adăugată cât mai ridicată, stabile și bine plătite, apte să asigure un standard de viață care să stimuleze rămânerea în țară în locul emigrării este dependentă de măsura în care UAT dețin în proprietate terenuri apropiate de căile de comunicații pe care se pot construi parcuri industriale sau (micro-)zone industriale. Asemenea (micro-)zone industriale sunt esențiale pentru creșterea veniturilor proprii și capacitatea de susținere din fonduri proprii a proiectelor la nivel de comună ori de co-finanțare a unui număr în creștere de proiecte europene. Cu alte cuvinte, zonele industriale reprezintă un punct de plecare pentru un cerc virtuos al dezvoltării. Municipiile și comunele susțin creativitatea, inovația și turismul prin organizarea de evenimente cultural-sportive și punerea în valoare a patrimoniului cultural-istoric. Bunele practici din această secțiune vor ilustra direcțiile de acțiune de mai sus.

RO 8.2. Promovarea unor politici orientate spre dezvoltare care susțin activitățile productive, crearea locurilor de muncă decente, antreprenorialul prin start-up, creativitatea și inovația, și care încurajează formalizarea și creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin acces la servicii financiare

Bune practici

Municipiul **Sfântu Gheorghe** este singurul din țară care are mai multe programe de tip minimis derulate pentru susținerea mediului de afaceri, respectiv: *Program de minimis prin care rambursăm o parte din impozitul pe clădiri, datorat de IMM-urile din Sfântu Gheorghe;* *Program de minimis Covid prin sunt susținute IMM-urile afectate de pandemia COVID-19, acordând granturi cu intensitate de 50%, pentru a rambursa o parte din investițiile efectuate de solicitanți;* *Program de minimis pentru sprijinirea IMM-urilor instalate în Parcul industrial din Sfântu Gheorghe,* respectiv un program de minimis pentru susținerea investițiilor noi, tip greenfield și un program de minimis pentru susținerea ideilor inovative.

Municipiul **Câmpia Turzii** a inițiat un proiect de reindustrializare. Rezultatul acestui proiect constă în parcul industrial Câmpia Turzii (foto) în suprafață de 10 ha, care a fost realizat pe fosta platformă ISCT, cât și în Zona Industrială Reif, ca urmare a demersurilor de rezonare a administrației locale. Reindustrializarea Municipiului Câmpia Turzii a început în anul 2016, iar astăzi poate fi considerată un obiectiv atins. De asemenea, prin prisma demersurilor întreprinse de Primăria Municipiului Câmpia Turzii au fost posibile investiții private în valoare

de peste 100 de milioane de euro, respectiv cel mai mare depozit frigorific din Transilvania, hală de producție componente industria mobilei, Centrală Electrică de mare capacitate dar și hale de producție de tip „greenfield”. Localizarea municipiului a reprezentat un alt punct forte în atragerea investitorilor. Câmpia Turzii se află în proximitatea autostrăzilor A10

și A3, precum și a unei magistrale de cale ferată, în zona de nord-vest a României, ceea ce favorizează localizarea investițiilor industriale din Europa Occidentală. Investițiile în parcul industrial au generat o creștere a locurilor de muncă disponibile în Câmpia Turzii și, pe cale de consecință, a veniturilor proprii ale primăriei. De asemenea, a scăzut numărul cetățenilor fără ocupație sau care fac naveta în alte zone ale județului Cluj.

Comuna **Ciugud** (jud. Alba) a creat o zonă industrială pentru investiții de tip „greenfield” unde funcționează peste 45 de companii care au generat peste 1.000 de locuri de muncă.

Comaniile care au investit aici beneficiază nu doar de o zonă cu plan urbanistic bine conturat și de utilități „la poarta” fiecărei unități economice, ci și de facilități pentru angajați ce includ transport și o grădiniță modernă. Zona industrială (foto) reprezintă motorul de dezvoltare al comunei prin faptul că asigură peste 80% din veniturile administrației locale. Pe această bază, Ciugud a reușit să atragă proiecte europene în valoare de 40 milioane euro,

echivalentul a 12.000 euro pe locuitor. Amplasată în zone urbană funcțională a Municipiului Alba Iulia (aflat la 10 km), comuna Ciugud a fructificat racordarea la rețeaua de distribuție a gazelor naturale și conexiunile de transport foarte bune – coridorul IV european de cale ferată, autostrăzile A1 și A3.

RO 8.4 Realizarea unui turism competitiv pe termen lung, dezvoltarea agroturismului, ecoturismului, turismului rural, balnear și cultural și îmbunătățirea imaginii României ca destinație turistică

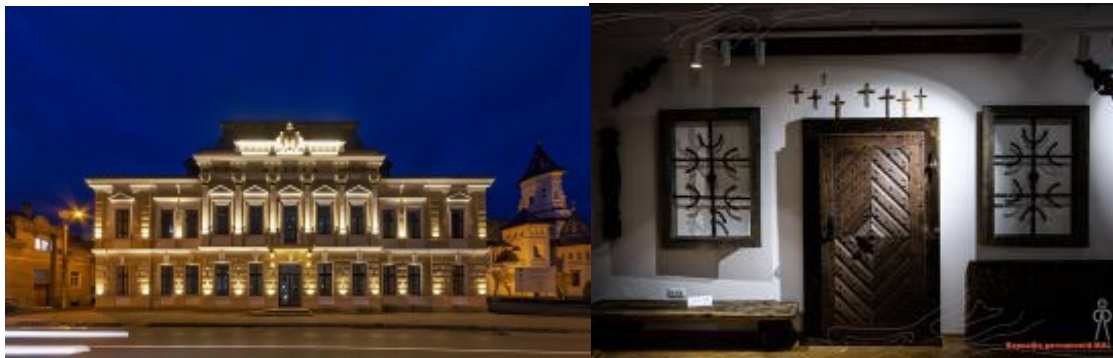
Bune practici

Municipiul **Sighișoara**: parte a Patrimoniului Universal UNESCO, cetatea medievală Sighișoara este un punct de atracție pentru turiștii din întreaga lume care vin să-i descopere farmecul descris în cronică și recreat în timpurile moderne în cele mai neașteptate moduri. Printre cele mai importante evenimente ale Sighișoarei, sunt Festivalul *Armonia Cetății*, festivalul *Sighișoara Medievală*, festivalul interetnic *ProEtnica*, *Sighișoara Blues Festival*, *Festivalul Fanfarelor*, *Festivalul Național de Teatru Medieval pentru Tineret*.

În 2022, a avut loc prima ediție a Festivalului *Armonia Cetății* Sighișoara, un festival de muzică clasică, în aer liber. Sighișoara Blues Festival este singura manifestare culturală de prestigiu de acest gen din țară, se desfășoară în luna februarie a fiecărui an. Ultimele ediții au avut loc în aer liber, în Piața Cetății. Fiind un eveniment cultural cu participare internațională, festivalul își propune promovarea blues-ului, fiind organizat de Asociația Culturală Sighișoara Blues Hospital în parteneriat cu Primăria Municipiului Sighișoara. Festivalul Național de Teatru Medieval pentru Tineret organizat de Clubul Copiilor Sighișoara în cadrul căruia se desfășoară o tabără medievală de corturi precum și o paradă a costumelor medievale. Festivalul *Sighișoara Medievală* se desfășoară la sfârșitul lunii iulie a fiecărui an. În anul 2022 a reunit peste 8.000 de iubitori ai artei medievale.

În Municipiul **Câmpulung Moldovenesc** instituția culturală fanion a orașului este Muzeul Arta Lemnului (foto mai jos). Grație proiectului de reabilitare, modernizare și dotare, muzeul reunește astăzi o colecție impresionantă, unică în România, consacrată civilizației lemnului. Redeschiderea muzeului a adus cu sine o consistentă agendă culturală, compusă din expoziții temporare, evenimente, lansări, proiecții sau concerte – 16.679 de vizitatori din iunie 2021 până în iunie 2022.

Povestea de succes a noii pârtii de schi *Rarăul*, inaugurată în decembrie 2018, a continuat promovarea turistică a municipiului, iar dovadă a acestui fapt stau datele statistice referitoare la ocuparea locurilor de cazare din raza orașului, în perioada sezonului de schi. O investiție

majoră și complexă în domeniul turismului din Moldova în valoare de 15 milioane de euro, pârtia are o lungime de 2.850 metri, dificultate medie și este dotată cu instalație de telegondolă. Proiectul *Drumul Caselor Jărănești* este primul traseu turistic urban care conectează cele mai relevante exemple de arhitectură tradițională pe o rază de cinci kilometri în jurul orașului.

Cea mai mare manifestare europeană de acest gen, Festivalul Internațional de Folclor *Întâlniri Bucovinene* (foto alăturat) se organizează anual, din luna mai și până în octombrie, în patru țări: Polonia, Ungaria, Ucraina și România

(Câmpulung Moldovenesc), motivând tânăra generație bucovineană să preia cu entuziasm și să continue tradiția, dar contribuind în mod substanțial la creșterea interesului pentru Bucovina și România, ca destinații turistice. Festivalul este unic în Europa și are ca scop principal prezentarea bogăției culturii populare bucovinene în aspectul ei multicultural, trecerea în revistă a

formațiilor artistice care prezintă cântecul, jocul, muzica, portul și obiceiurile bucovinene. Având o desfășurare itinerantă, festivalul demonstrează ce loc important ocupă cultura în procesul înțelegerii și cunoașterii, respectului reciproc, toleranței în conviețuire și buneii vecinătăți între diferitele grupuri etnice.

Comuna **Ciceu**, jud. Harghita. *Ábel Harghita Resort* este primul resort smart din Europa. Complexul turistic este determinat de investiții susținute de tehnologii, soluții ecologice și respectarea principiilor dezvoltării durabile. Principiile definitorii ale investiției complexului vizează dezvoltarea turismului ecologic și sustenabil. Estimările privind forța de muncă angajată sunt pozitive, cu crearea de locuri de muncă în unitățile de distribuție, restaurante și servicii.

5 3.8. Obiectivul 9: Industrie, inovație și infrastructură

RO 9.1 Modernizarea și dezvoltarea infrastructurii calitative, fiabile, durabile și puternice, inclusiv infrastructura regională și transfrontalieră, pentru a sprijini dezvoltarea economică și bunăstarea oamenilor, cu accent pe accesul larg și echitabil pentru toți

Deși imensa majoritate a primăriilor de municipii și comune au realizat proiecte privind modernizarea sau asfaltarea drumurilor de interes local și a străzilor aflate în aria lor de responsabilitate în ultimii ani (**Figura 26**), reflectate în progrese notabile, rămân încă multe de făcut (**Figura 25**). Ritmul de realizare al asfaltărilor și modernizărilor, mai ales în cazul municipiilor (**Tabel 12**), face față cu dificultate nevoilor existente, mai ales în privința drumurilor și străzilor a căror îmbrăcăminte rutieră are durata de viață încheiată. Deși nu există date statistice la nivelul comunelor, este de așteptat ca proporția din lungimea străzilor și drumurilor comunale care necesită asfaltare și modernizare să fie și mai ridicată, având în vedere inegalitățile de dezvoltare între urban și rural (a se vedea capitolul 3 privind Inegalități de dezvoltare în profil teritorial în România). La nivel general, asfaltarea sau modernizarea drumurilor locale reprezintă principala problemă de pe agenda comunelor și municipiilor din România atunci când sunt luate în considerare toate probleme sau proiectele de dezvoltare apreciate ca importante pentru UAT (**Figura 13, Figura 15**).

Tabel 12. Străzi modernizate din municipii și orașe

	2018	2019	2020	2021
pondere în total străzi (%)	69,0	70,5	71,1	72,0
lungime (km)	21.780	22.355	22.682	23.019

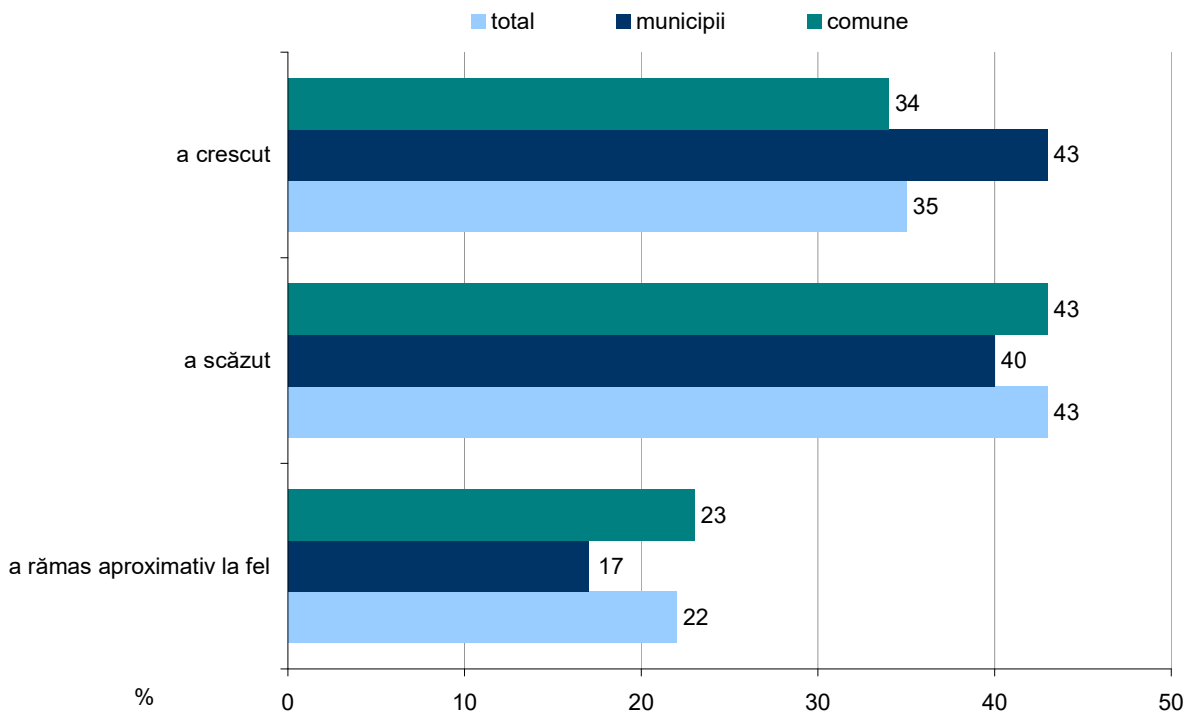
Surse: INS-baza Tempo, matrice GOS 104A, 105A

Bune practici

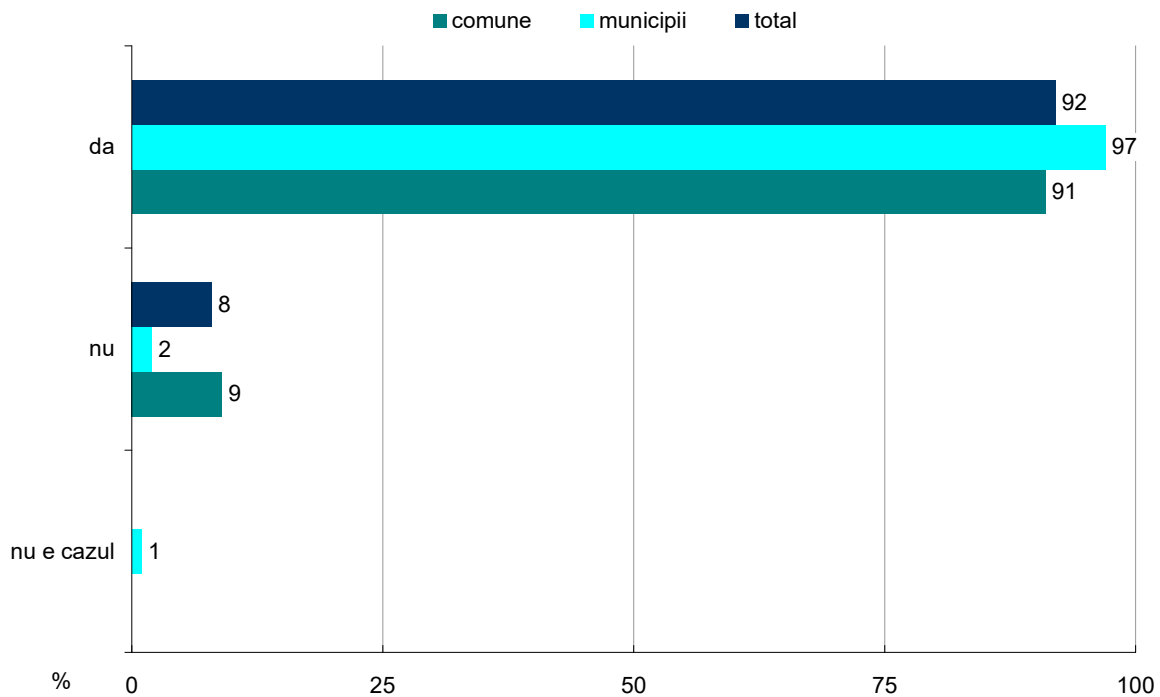
Sectorul 4 al Municipiului București - a finalizat construcția unei noi stații de metrou, *Tudor Arghezi*, în suprafață de peste 15.000 de metri pătrați, prevăzută cu cinci zone de acces pietonal, șapte scări rulante și șapte lifturi pentru persoanele cu dizabilități, precum și un covor tactil de direcționare pentru persoanele cu deficiențe de vedere, sistem de supraveghere format din 70 de camere video și alte măsuri de siguranță pentru călători. Primăria Sectorului 4 a construit și o nouă parcare etajată de tip *park&ride*, cu o capacitate de 300 de locuri, care deservește stația de metrou Tudor Arghezi.

Figura 25. Față de anii anteriori, numărul de kilometri de drumuri de interes local care necesită modernizare, reabilitare sau asfaltare a crescut, a rămas la fel sau a scăzut?

Figura 26. [ODD9] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind modernizarea sau asfaltarea drumurilor de interes local și a străzilor aflate în aria de responsabilitate a primăriei?

Comuna **Pianu**, jud. Alba: proiectul *Modernizare drum forestier Valea Recii 2017-2022*. Drumurile forestiere reprezintă elementul central al gestiunii durabile forestiere, asigurând valorificarea complexă a tuturor produselor pădurii, minimizând impactul asupra factorilor de mediu. Modernizarea drumurilor forestiere din localitate este impusă de necesitatea asigurării siguranței cetățeanului și îmbunătățirea vieții locuitorilor comunei. Prin modernizarea drumurilor propuse în cadrul acestui proiect au fost urmărite și realizate fluidizarea traficului rutier în localitate; ameliorarea calității mediului și diminuarea surselor de poluare prin realizarea unei suprafețe netede care reduce poluarea sonoră și poluarea aerului; creșterea siguranței traficului; diminuarea efectelor negative ale traficului asupra vieții sociale din localitate; reducerea costurilor cu exploatarea și întreținerea străzilor propuse pentru reabilitare; protejarea mediului prin reducerea poluării mecanice și cu gaze; asigurarea mobilității persoanelor și mărfurilor și a echilibrului între diferite modalități de transport. Lucrările au constat în asfaltare drum forestier, reabilitare podețe și rigole pentru fluidizarea scurgerilor apelor pluviale.

Comuna **Tureni**, jud. Cluj. Modernizarea străzilor neasfaltate de pe raza comunei pentru îmbunătățirea condițiilor și standardelor de locuire și de muncă ale cetățenilor comunei, sprijinirea activităților economice și turistice prin realizarea unei infrastructuri moderne, ameliorarea calității mediului și diminuarea surselor de poluare. Prin acest proiect s-au asfaltat drumurile din comuna Tureni, ce asigură accesul riveranilor către locuințele lor din satul Comșești și două drumuri comunale din satul Tureni, s-au modernizat 32 de podețe de acces către proprietăți ale cetățenilor Comunei.

Comuna **Zănești**, jud. Neamț: *Modernizarea infrastructurii rutiere în comuna Zănești, județul Neamț (2021)* prin care s-a urmărit prevenirea și atenuarea efectelor riscurilor naturale cauzate de fenomenele meteorologice extreme. Modernizarea drumurilor din interiorul localității a condus la facilitarea accesului echipajelor de intervenție, asigurarea unor căi de comunicații pe care circulația rutieră se poate desfășura în condiții de siguranță,

asigurarea măsurilor pentru protecția mediului prin scăderea prafului, a nivelului de zgomot, a noxelor și asigurarea scurgerii libere a apelor, reducerea ratei accidentelor și la asigurarea condițiilor optime pentru deplasarea copiilor către școli în condiții de confort și siguranță.

Comuna **Nereju**, jud. Vrancea: proiectul *Refacere și consolidare drum forestier limita DJ 205 D limita județul Covasna, comuna Nereju, județul Vrancea*, finalizat în anul 2022, pentru asigurarea exploatarei și îngrijirea arboreților aflați în bazin, precum și pentru intervenția în caz de incendiu sau calamități naturale. Proiectul *Modernizare DC106 Nereju Păvălari*, drumul de legătură dintre satele Nereju, Sahastru și Păvălari, care deservește unui număr de aproximativ 2.500 de locuitori.

RO 9.2 Îmbunătățirea siguranței rutiere

Bune practici

Inovație și Siguranță în Transportul Public: Implementarea Sistemelor Anti-Coliziune pe Autobuze și Tramvaie în Municipiul **Iași**. Instalarea sistemelor anti-coliziune pe 140 de autobuze și 150 de tramvaie pentru prevenirea accidentelor prin detectarea obstacolelor și a altor vehicule de pe traseu, avertizarea șoferilor și aplicarea frânelor dacă este necesar. Sistemul include, de asemenea, elemente externe de detecție controlate de inteligența artificială, care scanează în timp real participanții la trafic, cum ar fi mașinile, motocicletele, bicicletele și pietonii. Obiective: creșterea siguranței în transportul public atât pentru pasageri, cât și pentru categoriile vulnerabile, cum ar fi cicliștii și pietonii și reducerea numărului de accidente, îmbunătățirea eficienței și atractivității transportului public prin reducerea riscurilor asociate unghiurilor moarte și îmbunătățirea comportamentului șoferilor.

Municipiul **Buzău**: primul sistem inteligent de management trafic și sistem adaptiv de management trafic ce gestionează un coridor multimodal cu benzi mediane de transport public. Sistemul permite o gestiune eficientă a traficului prin intermediul unui sistem de monitorizare și control de tip adaptiv, care utilizează date în timp real pentru a optimiza fluxurile de trafic. De asemenea, sistemul înglobează tehnologii inteligente de prioritizare activă transportului public, ce permit o mai bună predictibilitate în afișarea timpilor de ajungere în stații a vehiculelor de transport. Implementarea acestui sistem aduce beneficii semnificative pentru comunitate, prin reducerea congestionării traficului și a timpilor de așteptare, îmbunătățirea siguranței rutiere, creșterea eficienței transportului public și implicit reducerea poluării.

5 3.9. Obiectivul 10: Inegalități reduse

În România, reducerea inegalităților economice și sociale reprezintă un obiectiv de politică publică aflat în proporție covârșitoare în aria de responsabilitate a autorităților centrale. Autoritățile locale pot interveni în foarte mică măsură pentru reducerea inegalităților de venit sau avuție, dar pot interveni pentru sprijinul persoanelor aflate în risc de sărăcie sau excluziune sociale în principal prin servicii sociale și prin prelucrarea cererilor pentru anumite beneficii de asistență socială pentru persoanele sau gospodăriile în risc de sărăcie sau excluziune socială, beneficii susținute financiar de către guvernul central. De asemenea, este de reținut că în România nu există date privind distribuția veniturilor ori a avuției agregate la nivel local. Datele disponibile privind inegalitățile economice provin fie din anchete statistice (agregate la nivel național, cel mult regional), fie din date administrative (contracte de muncă, declarații fiscale). Acestea din urmă prezintă însă un caracter incomplet și fragmentar din pricina inexistenței sistemului de impozitare globală a veniturilor prin intermediul declarațiilor fiscale și a lipsei unei situații fiscale clare privind patrimoniul persoanelor fizice.⁴⁷

După cum se poate observa și din capitolul 3. Inegalități de dezvoltare în profil teritorial în România, inegalitățile economice și sociale nu sunt numai pe verticală, ci se regăsesc și în profil teritorial. Mai mult, după cum ponderea populației în risc de sărăcie este relativ constantă (**Figura 1**), în pofida creșterii economice din ultimul deceniu. Tabloul general al sărăciei în profil teritorial este, de asemenea, constant (**Tabel 3**). În pofida alocărilor financiare masive pentru dezvoltare locală prin fonduri naționale și pentru dezvoltare regională și rurală prin fonduri europene, observăm că inegalitățile economice și sociale s-au redus foarte puțin în ultimul deceniu și jumătate (**Figura 3**) și că există o corelație puternică între PIB/locuitor și indicele dezvoltării durabile la nivel de județ (**Figura 4**). Ca atare, realizarea unei sinergii între politicile privind dezvoltarea durabilă și obiectivul reducerii inegalităților în profil teritorial rămâne o provocare sau o problemă deschisă pentru România.

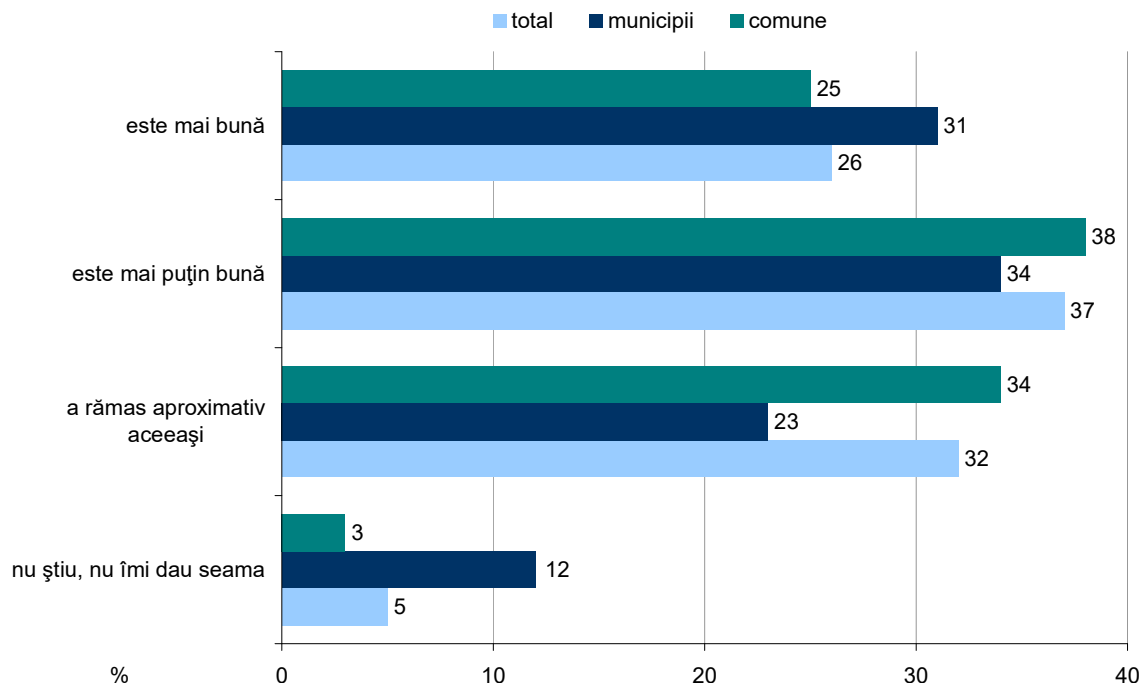
În privința serviciilor sociale care pot compensa într-o oarecare măsură inegalitățile de venituri, reținem acoperirea inegală a acestora în profil teritorial. De regulă, în capitală și în municipiile reședință de județ din județele puternic urbanizate (**Figura 2**) au fost dezvoltate servicii de asistență socială la nivel local mai robuste. Chiar și în aceste condiții, la nivelul municipiilor apare ca surprinzătoare acoperirea redusă a cantinelor sociale (**Figura 28**). Cel mai probabil, numai municipiile mari au capacitatea financiară pentru a susține un asemenea serviciu de mare importanță pentru persoanele în risc de sărăcie care se confruntă și cu

⁴⁷ Florin Georgescu, *Capitalul în România postcomunistă*, vol. I-III (București: Editura Academiei Române, 2018), pp. 409-507.

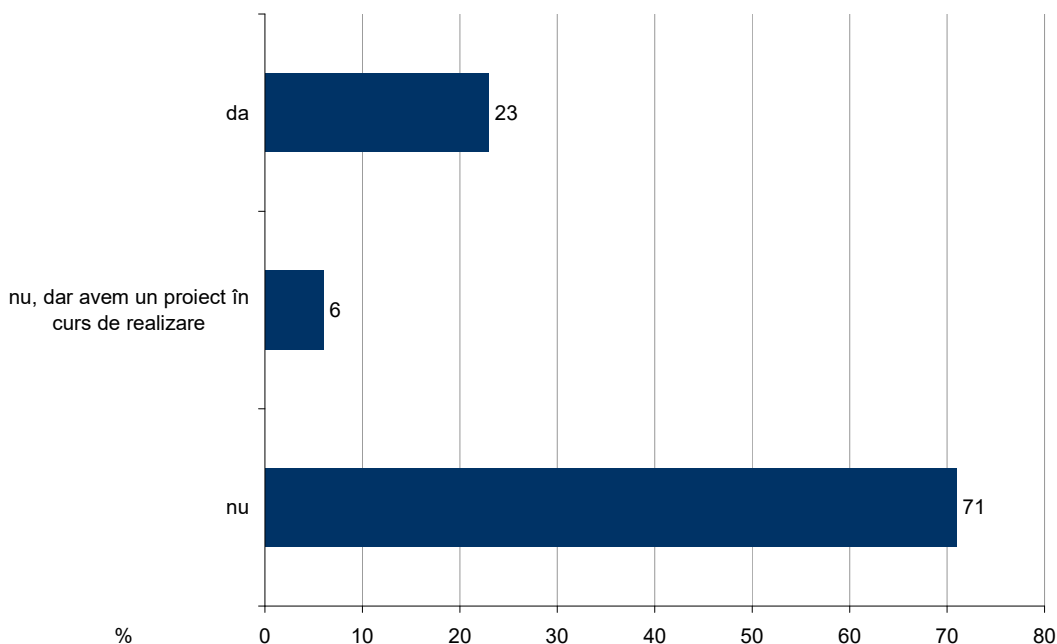
deprivare materială severă ori situații de risc social, cum este cazul persoanelor fără locuință (adăpost).

Figura 27. În opinia dvs., comparativ cu anul 2018, situația financiară a gospodăriilor populației din comuna sau municipiul dvs. este mai bună, mai puțin bună sau a rămas aproximativ aceeași?

În privința veniturilor populației din localitatea lor, reprezentanții comunelor și municipiilor au păreri împărțite în curente de opinie relativ egale, dintre care cel mai numeros este totuși cel care consideră că situația financiară a gospodăriilor populației este mai puțin bună decât înainte de pandemia Covid-19 (**Figura 27**).

Figura 28. În municipiul dvs. există o cantină socială?

RO 10.3 Reducerea discriminării prin acordarea de sprijin organizațiilor neguvernamentale care activează în domeniul drepturilor omului

Bune practici

În municipiul **Satu Mare**, Primăria și Direcția de Asistență Socială împreună cu organizațiile civile din domeniul social, au înființat o rețea de intervenție în rezolvarea cazurilor și problemelor sociale. În urma cooperării între Primăria Satu Mare, Direcția de Asistență Socială și 7 ONG-uri, în timpul pandemiei de COVID 19 au fost identificate persoanele vârstnice peste 65 de ani, fără aparținători; s-a înființat apoi o linie telefonică în vederea sprijinirii acestora pentru asigurarea efectuării de cumpărături de produse alimentare de strictă necesitate și medicamente, prin intermediul echipelor mobile care s-au deplasat la solicitări, s-au strâns donații. A fost concepută platforma www.impreunasm.ro, astfel încât activitățile derulate în comun cu ONG-urile să continue, fiind de mare ajutor și pentru mobilizarea sătmărenilor imediat după izbucnirea conflictului militar din Ucraina. Pe platforma de ajutor social sunt disponibile în limba română și maghiară, următoarele servicii: sesizare și cerere de ajutor, un modul lansat în premieră „cunosc pe cineva care are nevoie de ajutor”, modul de voluntariat „vreau să ajut” precum și informații utile pentru persoanele vulnerabile. Pentru a eficientiza activitățile de ajutorare, fiecare ONG este inclus într-o bază de date cu beneficiarii pe care aceștia îi au în atenția lor, astfel încât să se evite suprapunerea de servicii sociale pe viitor, iar intervențiile să fie în continuare eficiente și să se desfășoare cât mai profesionist.

5 3.10. Obiectivul 11: Orașe și comunități durabile

Dintre toate ODD, acesta este cel mai puternic legat de aria de responsabilitate și specificul activităților administrațiilor publice locale. Deși variate, serviciile și bunurile publice cuprinse în acest ODD sunt înalt relevante pentru bunăstarea și calitatea vieții cetățenilor la nivel local: locuințe și condiții de locuire adecvate, transport public, urbanism și planificare urbană, prevenția situațiilor de risc (cutremure, situații de urgență), parcuri și spații verzi, calitatea aerului și reducerea poluării, precum și protejarea patrimoniului cultural.

Una dintre constatările cele mai importante ale acestui raport se referă la prioritizarea diverselor nevoi și proiecte subsumate ODD-urilor de către reprezentanții municipiilor și comunelor din România (**Tabel 9**). Deși prin conținut ODD 11 este central pentru aria de responsabilitate a municipiilor și comunelor, observăm că se clasează abia pe locul 4, la o distanță apreciabilă la ODD 6 (apă, canalizare, epurarea apelor uzate), ODD 7 (rețele de gaze și energie electrică, reabilitare termică, termoficare, vehicule ecologice) și ODD 9 (drumuri de interes local și străzi). Cel mai probabil, acest fapt ține de nivelul general de dezvoltare al României. Cu alte cuvinte, nevoi de bază precum accesul la apă curentă, canalizare, drumuri și străzi asfaltate, încă nu sunt acoperite la un nivel satisfăcător pentru imensa majoritate a cetățenilor. Abia atunci când aceste nevoi vor fi acoperite într-un grad satisfăcător pentru imensa majoritate a populației, nevoile ce corespund unui nivel superior, precum cele ce țin de ODD 11, vor putea ocupa o poziție de centralitate. Altfel spus, pe măsură ce România va înregistra progrese privind dezvoltarea durabilă, ne așteptăm ca nevoi și proiecte subsumate ODD 11 să devină și mai importante ca prioritate pentru cetățeni și decidenții la nivel local. Această perspectivă are la bază teoria lui Cătălin Zamfir privind dinamica problemelor sociale, potrivit căreia „o problemă socială plasată în centralitate/manifestă, după ce își epuizează capacitatea de a fi redusă semnificativ prin efort, este trecută spre latentă” și „trecerea unei probleme dintr-un stadiu preliminar într-un stadiu superior se produce datorită accentuării unor probleme adverse, creșterii presiunii interne/externe, apariției unor noi oportunități de acțiune spre soluționarea problemei respective”.⁴⁸ În cazul ODD 11, apare ca probabilă creșterea importanței serviciilor și bunurilor publice aferente acestuia la nivelul municipiilor și comunelor din România și din cauza presiunii crizei climatice și a oportunităților de accesării de proiecte finanțate prin PNRR și fondurile europene focusate pe tranziție ecologică. În cele ce urmează, în secțiunea aferentă ODD 11 se va pune accentul pe proiecte ce reprezintă bune practici care anticipează această schimbare în specificul proiectelor de dezvoltare prioritare ale municipiilor și comunelor.

⁴⁸ Cătălin Zamfir, "Dezvoltarea socială: câteva elemente teoretice," în *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, Cătălin Zamfir și Laura Stoica (coord.), (Iași: Polirom, 2006), pp. 21-22.

RO 11.1 Asigurarea accesului la condiții de locuire adecvate pentru toți cetățenii

Posibilitățile de acțiune ale autorităților locale din România în privința problemei locuirii și accesului la locuințe pentru tineri ori locuințe sociale este sever limitată de politica de retragerea masivă a statului din construcția pentru vânzare sau închiriere de locuințe.⁴⁹ Cu toate acestea, aproximativ o treime din municipii au încercat să deruleze proiecte privind construcția de locuințe sociale sau pentru tineri ori proiecte în colaborare cu Agenția Națională pentru Locuințe (ANL). PNRR a inclus o schemă de granturi cu finanțări eligibile de 100% din valoarea proiectului pentru construcția de locuințe nZEB plus pentru tineri sau locuințe de serviciu pentru specialiștii din sănătate sau învățământ care lucrează în comuna respectivă. Sunt eligibile pentru schema de granturi toate municipiile, orașele și comunele (**Figura 29**).

Bune practici

Municipiul Zalău a realizat reabilitarea blocului de locuințe sociale (C3, construit în 1979 cu destinația de cămin muncitoresc). Proiectul de locuințe pentru tineri destinate închirierii, care a fost derulat în cartierul Dumbrava Nord și a fost finanțat prin programul ANL, are ca obiect realizarea a 503 locuințe în blocuri cu regim de înălțime P+6 și P+10, grădiniță, creșă, bazin de înot, stadion, sală polivalentă, teren de sport, platforme gospodărești, spații verzi, perdele de protecție și alte funcțiuni complementare, în mai multe etape, din care a fost finalizată etapa I. cu un total de 100 unități locative.

RO 11.3 Asigurarea accesului la sisteme de transport sigure, la prețuri echitabile, accesibile și durabile pentru toți, în special prin extinderea rețelelor de transport public, acordând o atenție deosebită nevoilor celor aflați în situații vulnerabile, femei, copii, persoane cu dizabilități și în etate

În România, proiectele privind modernizarea serviciilor de transport public și tranziția la vehiculele ecologice înregistrează un decalaj și o poziționare mai puțin bună pe lista priorităților în comparație cu Europa Occidentală. Primăriile de municipii au derulat mai puține proiecte de acest tip din mai multe motive: programele de finanțare au fost introduse mai târziu în raport cu Europa Occidentală, ordinul de mărime al alocărilor financiare necesare pentru modernizarea transportului public în raport cu bugetele locale, preponderența transportului individual în dauna celui public în cultura urbană a ultimilor decenii, și, nu în ultimul rând, o prioritate mai redusă acordată tranziției ecologice în România comparativ cu cea mai mare parte a statelor membre UE, atât în rândul populației, cât și al decidenților și formatorilor de opinie. Achiziția de vehicule electrice sau hibride a fost impulsionată abia în ultimii ani de programele cu finanțare europeană, atât cele structurale, cât și PNRR. Este de așteptat ca disponibilitatea finanțării să conducă la întărirea acestei tendințe, deși decalajele

⁴⁹ În intervalul 2015-2021, ponderea locuințelor din fonduri publice a fost de mai puțin de 3% din totalul locuințelor terminate, cu valori anuale de mai puțin de 2.000 de unități, iar în 2019 chiar mai puțin de 900, cf. Anuarului Statistic al României 2021, secțiunea 5.3

față de Europa Occidentală vor persista. Prevalența opțiunii pentru transportul individual în dauna celui public este reflectată și de interesul redus pentru creșterea gradului de utilizare a transportului în comun, în pofida problemelor majore persistente de trafic din marile municipii. Construcția de piste de biciclete este o altă direcție de acțiune subsumată acestei ținte, a cărei dinamică este de asemenea înalt dependentă de finanțarea din surse europene (**Figura 29**).

Bune practici

Municipiul Arad a implementat în ultimii trei ani 9 proiecte în domeniul mobilității ce vizează creșterea atractivității transportului public (modernizarea infrastructurii, a stațiilor de tramvai și a depoului, înnoirea flotei de tramvaie și autobuze, digitalizarea serviciului de taxare), extinderea rețelei de piste de biciclete, alături de lansarea unui sistem de bike-sharing, încurajarea soluțiilor de micromobilitate, măsuri pentru managementul parcerii și extinderea zonelor pietonale. Din anul 2006 până în prezent, infrastructura de tramvai (formată din 67.720 km cale simplă) a fost reabilitată în proporție de aproximativ 70%. Aradul deține și cea mai amplă rețea de piste de biciclete din țară, cu o lungime de peste 150 km pe ambele sensuri. Rețeaua velo acoperă aproximativ 80% din oraș. În ultimii 3 ani au fost achiziționate 33 de mijloace de transport noi, din care 28 ecologice. Numărul de mijloace de transport adaptate pentru persoanele cu dizabilități este de 40. Mobilitatea alternativă este promovată și prin încurajarea soluțiilor moderne de micromobilitate - începând cu anul 2021, au fost puse în circulație 600 de trotinete electrice și prin campanii de conștientizare menite să încurajeze utilizarea mijloacelor alternative de deplasare: campania *Arad Verde Viu* (ian.2021 - ian. 2022), campania *Spații pietonale diverse și atractive în Arad* (august 2021), săptămâna europeană a mobilității și Ziua mondială fără mașini, începând cu anul 2012, Cupa Aradului la ciclism, supermaratonul *Bekescsaba-Ara-Bekescsaba*.

Municipiul Sibiu: *Sistem Inteligent de Bike Sharing Sibiu Bike City*. Proiectul a implicat implementarea unui sistem automat de bike-sharing ce include 49 de stații amplasate în zonele de referință ale orașului Sibiu și în proximitatea stațiilor de transport public, pentru facilitarea schimbului intermodal. Sistemul oferă 540 de biciclete inteligente mecanice și 12 triciclete inteligente pentru seniori și persoane cu dizabilități. Infrastructura integrată hardware și software de gestiune și comunicații aferentă sistemului de închiriere a bicicletelor este un alt avantaj oferit de acest proiect. Proiectul conține multiple tehnologii utilizate în premieră în România pentru acest tip de soluție smart-city, cum ar fi utilizarea energiei electrice generate de panouri fotovoltaice, utilizarea unei soluții modulare și adaptabile, utilizarea de stații virtuale, închiriere prin intermediul unei aplicații mobile prin scanare de cod QR și cu carduri ce pot fi integrate cu sistemul de transport public din Sibiu, portal web pentru gestiunea conturilor utilizatorilor. În doar 7 luni de la lansare, sistemul a înregistrat 12.000 de utilizatori și peste 68.000 de călătorii, totalizând aproximativ 400.000 de kilometri efectuați cu bicicleta, aceștia fiind kilometri care ar fi putut fi parcurși cu autoturismul, ducând la o poluare excesivă în municipiu.

Primăria municipiului Galați a realizat, în ultimii ani, importante investiții pentru modernizarea flotei de mijloace de transport în comun și a infrastructurii de transport: troleibuze noi și moderne, primele autobuze hibrid, dar și primele tramvaie noi după 40 de ani. În total, este vorba despre 105 mijloace noi și moderne. S-a realizat extinderea și simplificarea rețelei de transport public prin reproiectarea configurației rețelei, creșterea frecvenței și simplificarea traseelor, dezvoltarea unui transport ecologic, înlocuirea căii de rulare a tramvaielor și a rețelei de contact. A crescut gradul de accesibilitate pentru toate persoanele, în special pentru persoanele cu nevoi speciale, de exemplu prin punerea în aplicare a unor instrumente informaționale diferite adaptate persoanelor cu dizabilități (de exemplu, sisteme de asistență vizuală, tactilă) sau asigurarea accesibilității fizice în zonele de așteptare și în vehicule (de exemplu, pentru landouri, cărucioare pentru copii, scaune cu roțile, cadre de mers).

În **Municipiul București**, Asociația de Dezvoltare Intercomunitară pentru Transport Public București-Ilfov (ADI-TPBI) a derulat proiectul *Sistem ITS integrat Smart & Green Mobility pentru regiunea București-Ilfov - Informarea călătorilor în stațiile de transport public*. Proiectul are ca obiectiv general digitalizarea serviciilor de informare a călătorilor în stații pentru a crește atractivitatea transportului public prin integrarea și interoperabilitatea la nivelul sistemului de transport public, reducerea emisiilor de transport și îmbunătățirea calității serviciilor oferite. Investiția prevede modernizarea sistemului public de transport prin instalarea de echipamente care să afișeze informații în timp real, atât vizual cât și audio, în 1.615 de stații strategice de transport public, creând o identitate vizuală uniformă pentru toate stațiile de transport public.

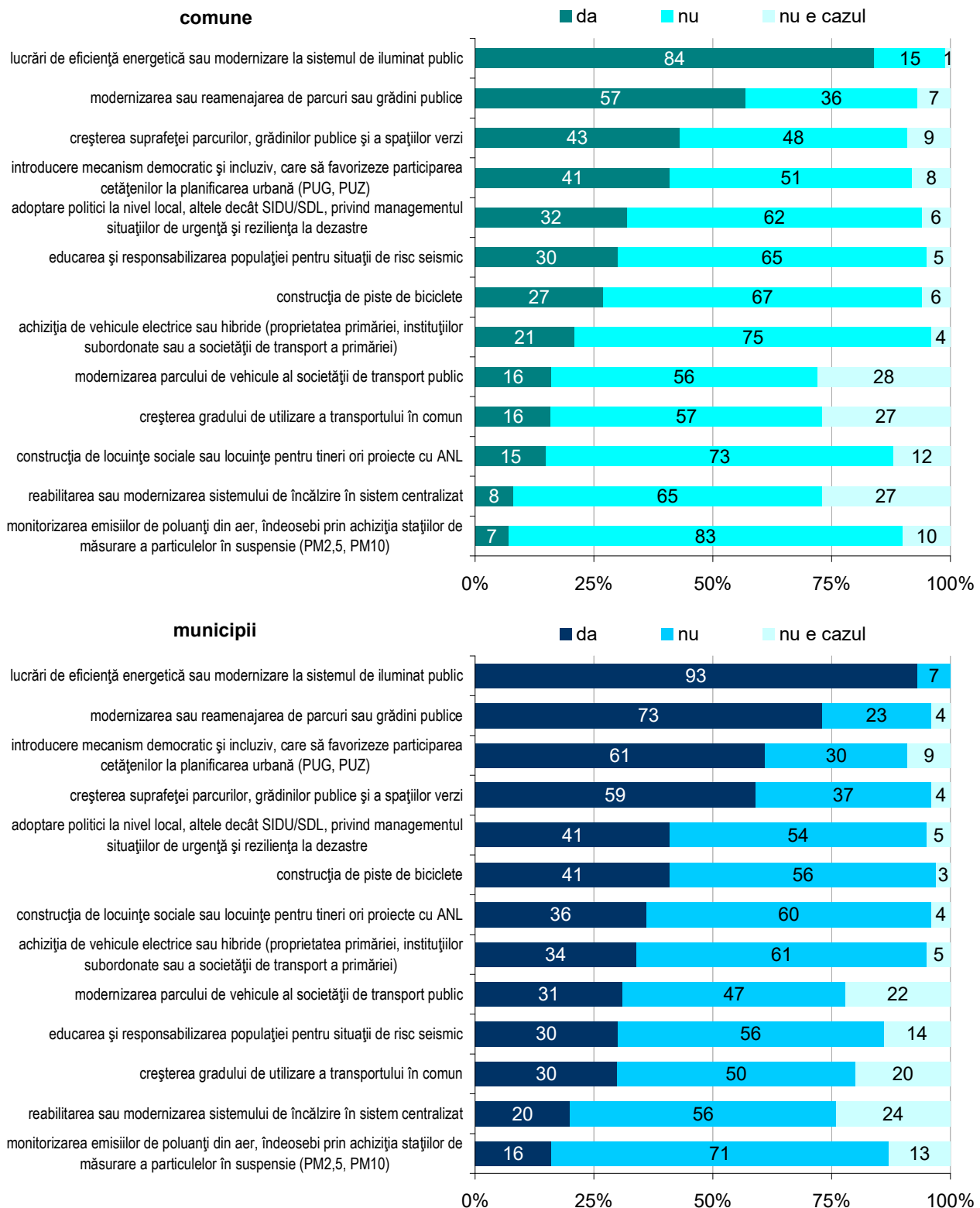
UN 11.3 Până în 2030, consolidarea urbanizării incluzive și durabile și a capacității de planificare și gestionare participativă, integrată și durabilă a așezărilor umane în toate țările.

Conform datelor din ancheta sociologică, majoritatea municipiilor și o minoritate substanțială a comunelor au introdus un mecanism democratic și incluziv, care să favorizeze participarea cetățenilor la planificarea urbană, în special în ceea ce privește elaborarea PUG și PUZ (**Figura 29**). Cu toate acestea, dezideratul unei urbanizări incluzive și durabile se confruntă cu provocări majore în România. Potrivit lui Cătălin Berescu, modelul de dezvoltare teritorială dominant din România „este cel al orașelor cu hinterland vast, care concentrează toate activitățile semnificative într-un teritoriu restrâns și care folosesc teritoriul adiacent ca spațiu dormitor și pentru alte activități secundare la un nivel minimal și fără perspectiva de a deveni așezări cu o viață socială complexă.” Aceste noi forme de localități, „percepute ca intermediare, ca erori sau bizarerii ale tranziției și ca produse secundare ale dezvoltării, constituie însă prezențe pe termen lung.” Cu alte cuvinte, efectele negative modelului de dezvoltare teritorială predominant se vor manifesta pe termen lung. Perspectiva este „suburbia generalizată (...): o entitate anexă, care va genera un mod de viață «american», cu probleme adaptate la specificul românesc, inclusiv un impact devastator asupra dezvoltării teritoriale.”⁵⁰

⁵⁰ Cătălin Berescu, "Procese de urbanizare a ruralului și de suburbanizare a centrelor urbane regionale," în *România rurală în noul capitalism: 1990-2020*, Iulian Stănescu și Flavius Mihalache (coord.), (București: Pro Universitaria, 2022), pp. 338-339.

Acest mod de viață american „este unul înalt energointensiv, înalt dependent de consumul de hidrocarburi, care face mai dificilă, cultural și economic, tranziția ecologică”.⁵¹

Figura 29. [ODD11] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind...?

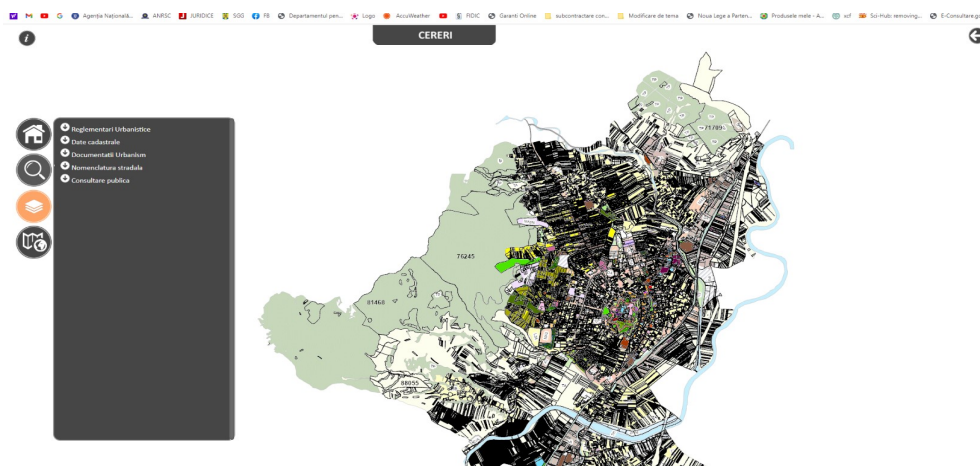
⁵¹ Iulian Stănescu, "România rurală în noul capitalism: marile probleme ale dezvoltării," în *România rurală în noul capitalism: 1990-2020*, Iulian Stănescu și Flavius Mihalache (coord.), (București: Pro Universitaria, 2022), p. 49.

RO 11.4 Elaborarea și punerea în aplicare a unui program general de planificare spațială și amenajare a teritoriului în corelare cu strategiile sectoriale la nivel național prin aplicarea conceptului de dezvoltare spațială policentrică și echilibrată, care să susțină coeziunea teritorială

În România, planificarea spațială și amenajarea teritoriului este lăsată în foarte mare măsură la latitudinea forțelor pieței. Regulile de urbanism și planificare spațială sunt mai degrabă laxe și nu sunt puse întotdeauna puse în aplicare. O încercare de a promova un oarecare echilibru în sensul unei dezvoltări spațiale echilibrate rezidă în adoptarea recentă a unei legislații privind zonele metropolitane, care grupează mari aglomerări urbane, de regulă municipii reședință de județ cu populație mai mare și comune din zona urbană funcțională. Aproape o treime (31%) dintre comunele care au luat parte la studiul nostru au declarat că fac parte dintr-o formă asociativă la nivel metropolitan (**Figura 35**).

Bune practici

Aplicația de urbanism a municipiului **Alba Iulia** este o platformă interactivă care centralizează, prelucrează și generează automat informații din domeniul urbanismului pentru documentațiile aprobate cu Hotărâri de Consiliu Local și pentru imobilele înscrise în cărțile funciare cu geometrie actualizată. Această aplicație este destinată cetățenilor, arhitecților, agențiilor imobiliare și tuturor investitorilor interesați să afle rapid ce reguli de construire și restricții sunt aplicabile pentru diferite imobile sau zone funcționale. Printre avantajele platformei se numără posibilitatea de a genera automat, în timp real, documente de informare asupra regulilor urbanistice pentru diferite imobile, care au geometrie înscrisă în baza de date OCPI, depunerea cererilor pentru eliberarea certificatelor de urbanism, vizualizarea documentațiilor PUZ aprobate pe teritoriul UAT Alba Iulia și consultarea bazei de date referitoare la Monumentele

Istorice și la zonele construite protejate de pe teritoriul orașului. De asemenea, populația poate consulta documentațiile de urbanism direct pe această platformă și poate vedea pe o hartă interactivă proiectele supuse procedurii de consultare. Platforma permite consultarea online a restricțiilor generate de anumite rețele tehnico-edilitare (magistrale gaz, transelectrica etc) asupra imobilelor.

RO 11.5 Educarea și responsabilizarea populației pentru situații de risc seismic

O minoritate de mai puțin de o treime dintre municipii și comune au declarat că au derulat proiecte de acest tip. Circa două cincimi dintre municipii susțin că au adoptat politici la nivel

local, altele decât cele prin SIDU ori SDL, privind managementul situațiilor de urgență și reziliență la dezastre. Deși este apreciabilă ponderea municipiilor și comunelor care au depus eforturi în sensul educării și responsabilizării populației pentru situațiile de risc seismic, mai sunt multe de făcut (**Figura 29**).

Bune practici

AMR și IGSU (Inspectoratul General pentru Situații de Urgență) au sprijinit demersul Pool-ul de Asigurare Împotriva Dezastrelor Naturale (PAID) pentru creșterea numărului de locuințe pentru care se încheie asigurarea obligatorie a locuințelor împotriva dezastrelor naturale și au lansat spotul de interes public pentru promovarea asigurării de locuință cu aprobarea Consiliului Național al Audiovizualului. Alături de această campanie există, de asemenea, acțiuni locale cu un puternic impact pentru locuitorii din zonele respective, care au condus la un grad de cuprindere în asigurare peste mediile naționale. Două exemple importante sunt oferite de Brașov și Arad. În Brașov, municipalitatea a organizat în anul 2022 o acțiune dedicată de informare a populației cu privire la tematica asigurării de locuință, prin scrisori. Rezultatul este că municipiul Brașov are un grad de acoperire prin PAD de aproape 40% (dublu față de media națională). În Arad, municipalitatea a organizat o acțiune de informare a populației în colaborare cu poliția locală. Rezultatul a fost o creștere a gradului de acoperire de la circa 16% la peste 20% într-un interval mai mic de un an.

RO 11.6. Reducerea efectelor pe care poluarea atmosferică le are asupra sănătății umane și a mediului prin acordarea unei atenții deosebite calității aerului

Reabilitarea sau modernizarea sistemelor de încălzire centralizează figurează drept direcție de acțiune pentru o cincime dintre municipii, deși problemele de funcționare ale acestor sisteme conduc la probleme majore pentru calitatea vieții cetățenilor (accesul la apă curentă caldă și încălzire) și pentru bugetele municipiilor prin nevoia de a acoperi pierderile din sistem și arieratele. Ponderea redusă derivă din proporția a municipiilor care mai au asemenea sisteme. În deceniile precedente, în multe municipii au fost abandonate aceste sisteme în favoarea soluțiilor individuale. Problemele de sustenabilitate și poluare ale acestora din urmă abia au început să își facă simțită la nivelul politicilor publice. Pe de altă parte, lucrări de eficiență energetică sau modernizare a iluminatului public au fost realizate de o majoritate imensă a municipiilor și comunelor. Disponibilitatea finanțării, inclusiv din fonduri europene, a constituit factorul favorizant pentru aceste proiecte (**Figura 29**).

Bune practici

Municipiul **Galați**: *Echipament de scanare a arborilor urbani în vederea stabilirii gradului de sănătate și integritate a acestora*. Proiectul a prevăzut achiziționarea unui tomograf/scanner cu ultrasunete cu 24 de senzori pentru evaluarea stării de sănătate a arborilor din municipiul Galați. Echipamentul poate detecta părți în descompunere din interiorul trunchiului, identifica boli ale arborilor și oferi date tehnice cu privire la stabilitatea arborelui și rezistența acestuia la vânt și furtuni. Prin utilizarea acestui echipament se poate prioritiza tăierea copacilor cu risc ridicat și se poate evita tăierea inutilă a celor cu risc scăzut, crescând eficiența analizei non-invazive.

Municipiul **Iași**: *Iași Digital* este o platformă bazată pe date care integrează multiple seturi de date relevante privind mijloacele de transport și calitatea aerului din Iași. Prima inițiativă din

Iași care a integrat și afișat date privind calitatea aerului la nivel de oraș, folosind o rețea *open source* de senzori. Astfel, utilizatorii pot monitoriza în timp real nivelul de poluare și pot lua măsuri pentru a-și proteja sănătatea și a îmbunătăți calitatea vieții.

RO 11.7 Reducerea substanțială a numărului deceselor și bolilor provocate de produsele chimice periculoase de contaminarea aerului, apei și solului

Asemenea tranziției ecologice, reducerea poluării figurează mult mai jos în agenda formatorilor de opinie, a decidenților politici și, pe cale de consecință a populației din România comparativ cu alte state membre UE. Acest fapt este ilustrat și de proporția redusă a municipiilor - mai puțin de o șesime - care au căutat să achiziționeze aparatura necesară pentru monitorizarea emisiilor de poluanți din aer, îndeosebi stații de măsurare a particulelor în suspensie tip PM 2,5 și PM 10 (**Figura 29**). Lipsa de progres privind această țintă apare ca îngrijorătoare, mai ales dacă ținem cont de faptul că ordinul de mărime al cheltuielilor pentru achiziția acestor stații nu este unul problematic. România a fost condamnată de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene pentru eșecul sistematic de a reduce poluarea în marile aglomerări urbane (București, Iași, Brașov, Timișoara și Cluj), inclusiv pentru depășirea valorilor limită pentru PM 2,5 și PM 10. Agenția Europeană de Mediu a publicat date privind nivelul poluării din mari orașe europene în anii 2021-2022 pe baza nivelului mediu anual de particule în suspensie de tip PM 2,5. În clasamentul european figurează doar 19 municipii mari din România, inclusiv capitala. Restul municipiilor reședință de județ nu figurează în aceste statistici deoarece nu au fost incluse în auditul urban al Comisiei Europene, nu dețin stații de monitorizare a nivelului PM 2,5 sau măsurarea nivelului PM 2,5 este insuficientă. Dintre cele 19 municipii din România, calitatea aerului a fost evaluată ca fiind la un nivel acceptabil în 3 municipii, la un nivel moderat în 7 municipii, iar proastă în 9 municipii, inclusiv capitala, Municipiul București (**Tabel 13**).

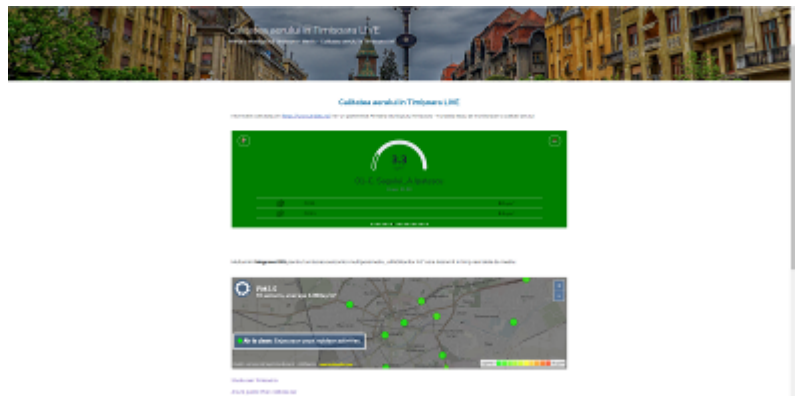
Tabel 13. Calitatea aerului în municipii din România în 2021 și 2022

nr. municipii	concentrația medie anuală de particule PM 2,5 (µg/m ³)		
	acceptabilă (5-10)	moderată (10-15)	proastă (15-25)
	3	7	9

Sursă: Agenția Europeană de Mediu, *European city air quality viewer*

Bune practici

Municipiul **Timișoara** în parteneriat cu Fundația Eta2u de monitorizare a calității aerului, a instalat 16 noi stații de monitorizare a calității aerului. Cele 16 stații măsoară „temperatura și umiditatea atmosferică, respectiv concentrații ale poluantului PM 2,5 și PM 10”. Cu ajutorul acestor stații municipalitatea poate să identifice rapid poluatorii din oraș și, în același timp, să avertizeze timișorenii. Deoarece datele sunt publice și actualizate în timp real, timișorenii își pot forma o imagine corectă asupra poluării și pot vedea dacă măsurile pe care le ia primăria duc la îmbunătățirea calității aerului.

Municipiul Bistrița: proiectul *Linia Verde de Transport public utilizând mijloace de transport cu motor electric sau normă de poluare redusă* a implicat achiziționarea a 10 autobuze electrice de tip SOR 9.5 cu motor electric și a 10 stații de încărcare lentă și 2 stații de încărcare rapidă. Acest proiect folosește cele mai moderne autobuze electrice cu o autonomie de 200 km care se vor utiliza pe cel mai lung traseu de circulație pe axa vest-est a orașului de circa 20 km, cu o cadență medie de 12 minute față de actuala linie care are o cadență de 20 de minute. În paralel, s-a dezvoltat traseul pistei de bicicliști pe întreaga lungime a traseului.

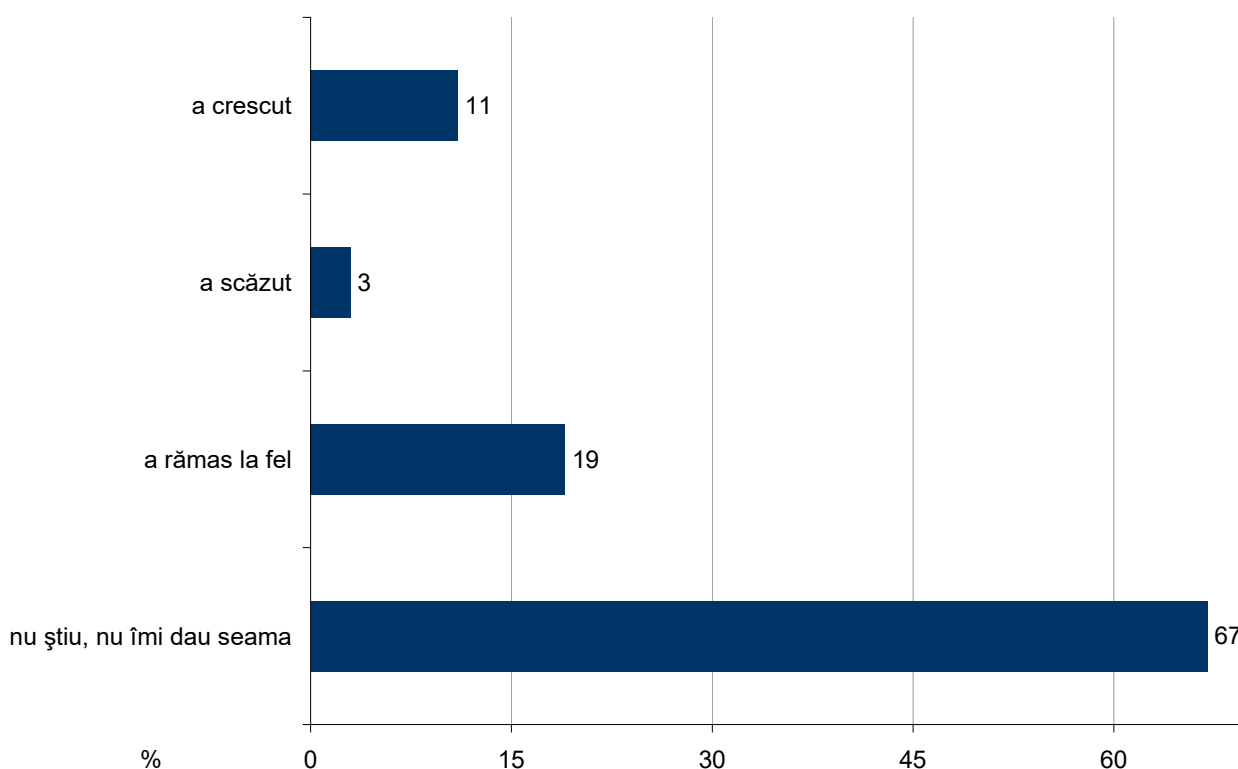
RO 11.8 Consolidarea eforturilor de protecție și salvagardare a patrimoniului cultural și natural, a elementelor de peisaj din mediul urban și rural

În ceea ce privește spațiile verzi, accentul este mai degrabă pe modernizarea parcurilor și spațiilor verzi existente decât pe extinderea suprafețelor acestora, îndeosebi în cazul municipiilor. Aproape trei sferturi din municipiile din eșantion au derulat proiecte de modernizare sau amenajare de parcuri și grădini publice (**Figura 29**). Pe de altă parte, numai circa 10% din municipiile din eșantion au cunoscut o creștere a suprafeței totale de spații verzi (**Figura 30**). Deși populația urbană totală a României este în descreștere ca număr de locuitori, la nivelul anului 2022 este cu peste 2,8 milioane de persoane decât cea din 1968, de când datează actuala delimitare a limitelor administrative ale municipiilor.⁵² Ca atare, în condițiile presiunii generate de cererea de construcții civile (locuințe, clădiri de birouri și comerciale), opțiunile municipiilor de creștere a suprafețelor verzi sunt foarte reduse sau inexistente deoarece UAT nu au în proprietate terenuri pe care să le poată schimba destinația în spații verzi. În condițiile dezindustrializării din anii 1990 și 2000, terenurile fostelor întreprinderi industriale de stat ar fi reprezentat o soluție, dar acestea au intrat în circuitul comercial și au înlocuite de centre comerciale, clădiri de birouri ori rezidențiale.⁵³ Municipiile au pierdut spații verzi și ca urmare a retrocedărilor de proprietăți confiscate de fostul regim comunist. În multe cazuri, acestea și-au schimbat destinația din spații verzi ori parcuri în terenuri pe care s-au construit, de asemenea, clădiri rezidențiale sau de birouri ori spații comerciale.

⁵² Datele preliminare ale RPL 2021/2022 indică o populație urbană totală 9,94 milioane persoane, cf. {NIS, 2022 #25}; pentru populația urbană totală a României din 1968 a se vedea Anuarul Statistic al României 1969.

⁵³ Pentru ilustrarea acestui proces în capitala României a se vedea în Florin Georgescu, *Capitalul în România postcomunistă*, vol. I-III (București: Editura Academiei Române, 2018), pp. 623-626.

Figura 30. Față de anul 2018, suprafața totală de spații verzi din domeniul public și privat al UAT a crescut, a scăzut sau a rămas aproximativ aceeași? (doar municipii)

Bune practici

Parcul Jora și Parcul Zăvoi din **Municipiul Roman** reprezintă două proiecte care au dus la reamenajarea unor hectare de teren și transformarea lor în parcuri, cu facilități pentru copii, dar și utilități. Municipiul Roman dispune de un ansamblu arhitectonic modern unic în țară, pietonalul Ștefan cel Mare, proiect aflat pe final de implementare, fiind realizat un amfiteatru prevăzut cu o scenă pe care se pot proiecta filme pe perdea de apă (grup foto mai jos).

În ultimii ani, Municipiul **Craiova** a pus accent pe revitalizarea și valorificarea turismului cultural și de afaceri prin: dezvoltarea infrastructurii cultural-turistice și sportive (construirea singurului stadion din România dedicat exclusiv atletismului, certificat de IAAF pentru organizarea de competiții internaționale, cu o capacitate de 5.000 de locuri), construirea unui stadion de fotbal (locul 4 în lume, în 2018, pentru originalitatea proiectului), reabilitarea centrului vechi al Craiovei, reabilitarea și transformarea spațiilor verzi, reabilitarea sediilor instituțiilor de cultură, finalizarea unor spații destinate evenimentelor de anvergură precum

Sala Polivalentă sau Teatrul de Vară din Parcul Romanescu, construirea celui mai mare complex acvatic de agrement din Oltenia (grup foto mai jos).

Municipiul **Râmnicu Vâlcea** desfășoară un amplu program de regenerare urbană în cadrul căruia a avut în vedere și amenajarea de spații verzi. Noul parc Știrbei Vodă (foto mai jos), situat în zona Splaiului Independenței, a fost amenajat printr-un proiect finanțat din fonduri europene. Ca urmare, suprafața verde a Municipiului Râmnicu Vâlcea s-a îmbogățit cu 9.392 de metri pătrați prin reconversia terenurilor abandonate din zonă creându-se spații verzi, alei pietonale, piste pentru bicicliști, elemente de joacă pentru copii, aparate destinate sportului în aer liber, echipamente de joacă pentru copiii cu dizabilități. Parcul este legat de actualul Parc Zăvoi, reabilitat recent, în urma unui amplu proiect de modernizare a stadionului Zăvoi.

Centrul Cultural Municipal *Radu Șerban* organizează cu sprijinul Primăriei Municipiului **Caracal** numeroase evenimente culturale: Festivalul Național de Teatru *Ștefan Iordache* - un regal al spectacolelor de teatru din România, Festivalul Național de Muzică Ușoară *Radu Șerban* - un eveniment muzical de excepție în viața orașului în care s-a născut marele compozitor, Festivalul de Teatru și Film de Scurtmetraj pentru Tineret *fesTin* - o întâlnire generoasă a tinerilor cu tinerii, cu teatrul și cu filmul și, mai ales, cu spectatorii, Festivalul Național de Folclor *De dor, de primăvară*, ce își propune descoperirea și promovarea soliștilor vocali și instrumentiști de muzică populară care provin din rândul copiilor și tinerilor, descoperirea și

punerea în valoare a doinelor și a cântecelor populare autentice, Festivalul de Teatru pentru Copii *FestKids*, Festivalul de Comedie, Salonul Național de Ilustrație pentru Tineret *PROTOGENES*, Festivalul Internațional de Folclor *Călușul Românesc* –tradiționala competiție a călușarilor, care include și participarea a cel puțin un ansamblu dintr-o altă țară și care a ajuns în anul 2019 la cea de-a 50-a ediție. Totodată, au loc parada portului popular, demonstrații de virtuozitate, un simpozion, expoziții, lansări de carte și spectacole susținute de mari ansambluri folclorice din țară.

5 3.11. Obiectivul 12: Consum și producție responsabile

ONU 12.5 Până în 2030, reducerea semnificativă a generării de deșeuri, prin prevenire, reducere, reciclare și reutilizare

Peste trei pătrimi dintre comune și peste patru cincimi dintre municipii au derulat proiecte privind monitorizarea cantității de deșeuri și a gradului de colectare selectivă a deșeurilor menajere reprezentă, precum și educarea și responsabilizarea populației privind colectarea selectivă a deșeurilor menajere (**Figura 31**). Nevoia unor asemenea proiecte derivă din progrese limitate ale României în ceea ce privește gestionarea deșeurilor. Potrivit unui raport al Comisiei Europene din 2022, România înregistrează cea mai mare rată de depozitare din UE și o rată de reciclare scăzută.⁵⁴ În cazul procedurilor de infringement (lipsă de implementare a dreptului UE) declanșate de Comisia Europeană privind gestionarea deșeurilor, România a înregistrat totuși progrese. Numărul acestora s-a redus de la un maxim de 20 de cazuri la finele anului 2014 la două cazuri începând cu finele anului 2021.⁵⁵

Bune practici

Municipiul Suceava: sistem de colectare a deșeurilor unic în România. Pentru grupuri de locuințe individuale și în sistem condominiu s-au realizat/amenajat un număr de 200 platforme de colectare subterane de colectare din care 100 de platforme publice subterane cu o capacitate de colectare de 11 mc, (6 mc pentru fracția umedă și 5 mc pentru fracția uscată) și 100 de platforme publice semiîngropate, o capacitate de colectare de 9 mc, (6 mc pentru fracția umedă și 3 mc pentru fracția uscată). Pentru dezvoltatorii imobiliari

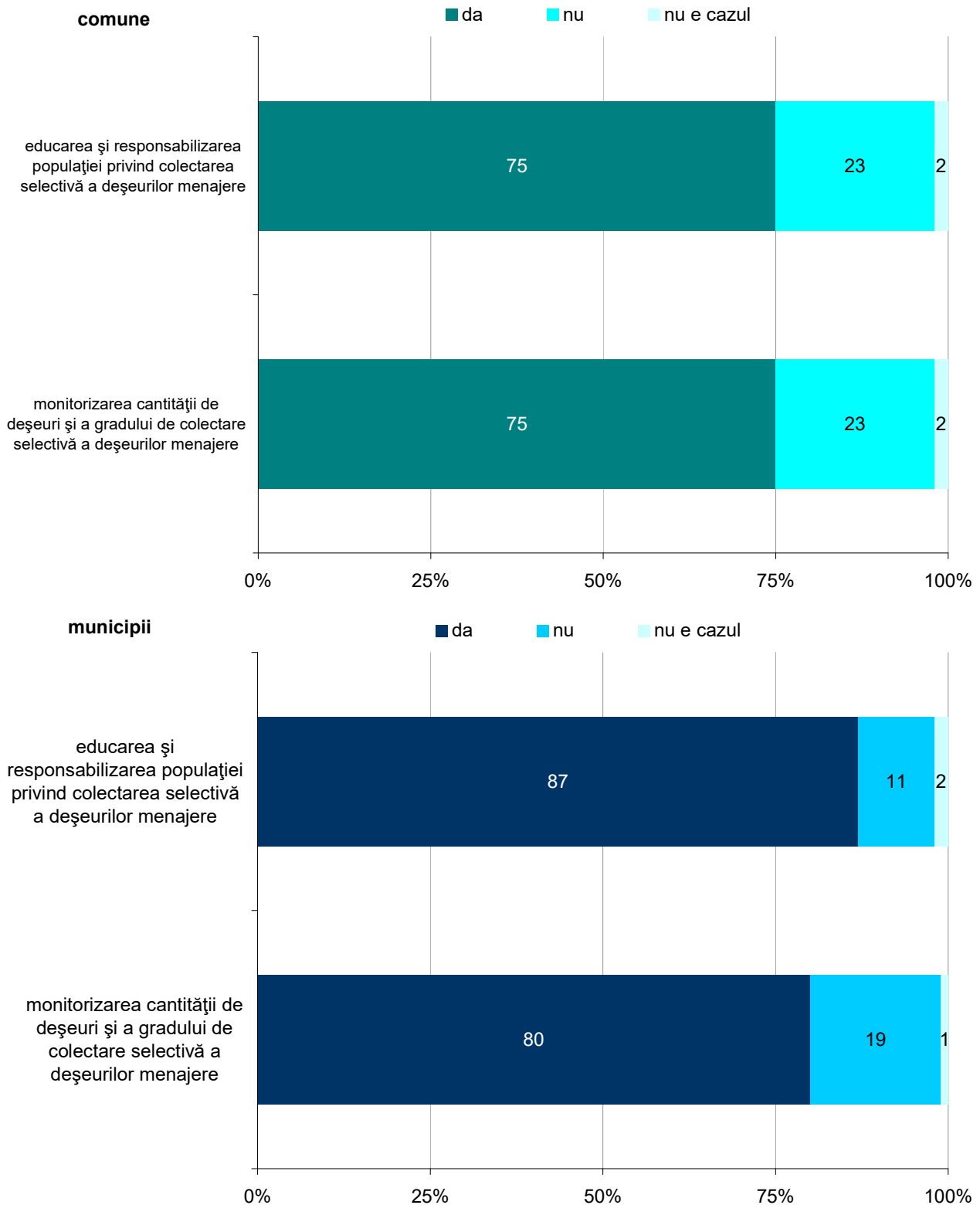

⁵⁴ Teodora Ion, *Comisia Europeană a publicat a treia evaluare a punerii în aplicare a politicilor de mediu: România este vizată de 17 proceduri de infringement și a înregistrat progrese limitate în principalele domenii*, 2022, www.caleaeuropeana.ro/comisia-europeana-a-publicat-a-treia-evaluare-a-punerii-in-aplicare-a-politicilor-de-mediu-romania-este-vizata-de-17-proceduri-de-infringement-si-a-inregistrat-progrese-limitate-in-principalele-domenii/

⁵⁵ *Environmental infringements interactive map.*
<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiaNzZiNDZmZS05MDgwLTcwOTI2ZjZjZGRiMSIsImMiOj9DVhIiwidCI6ImIyNGM4YjA2LTUyMmMtNDZmZS05MDgwLTcwOTI2ZjZjZGRiMSIsImMiOj9>

care construiesc locuințe în sistem condominiu s-au stabilit, prin intermediul documentației de eliberare a autorizațiilor de construire, reguli stricte privind gestionarea deșeurilor municipale generate de viitorii locatari.

Figura 31. [ODD12] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind...?

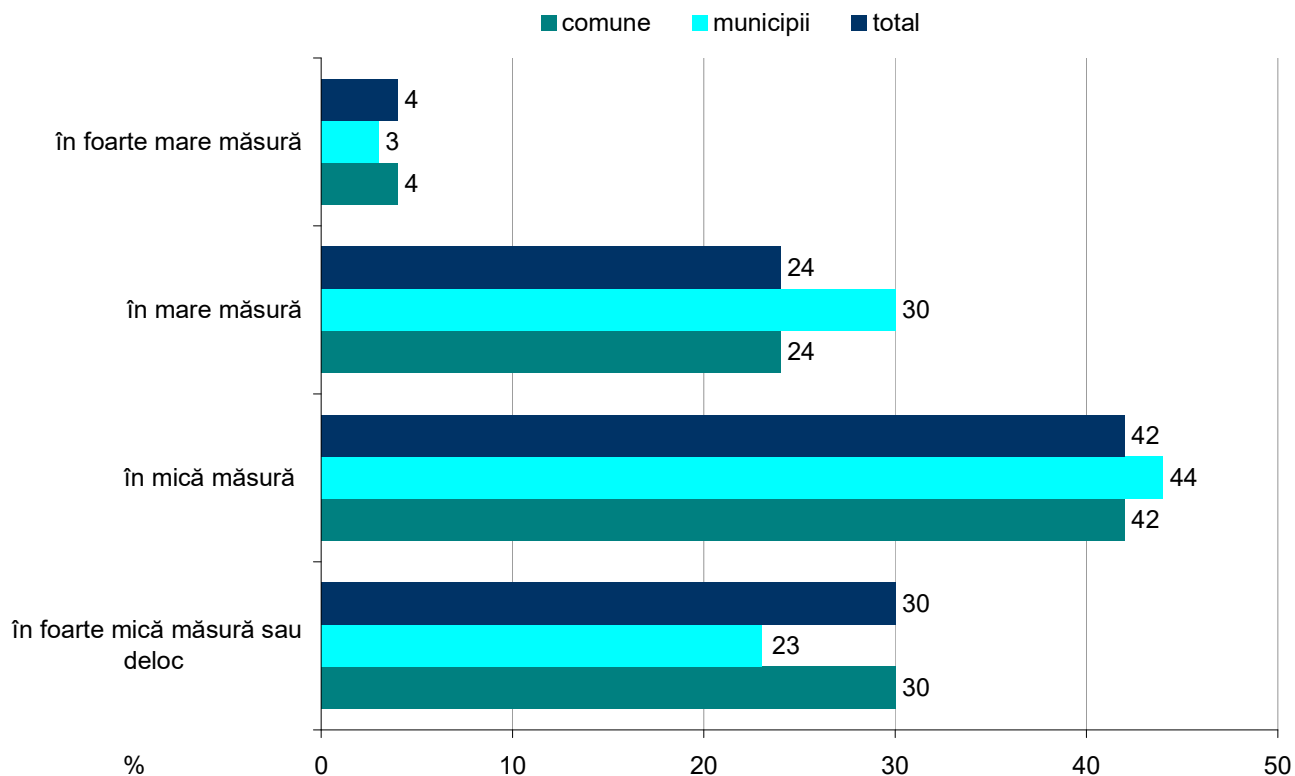
Comuna **Jucu**, jud. Cluj. Construcția unei platforme de depozitare gunoi de grajd în satul Jucu de Sus în vederea controlului integrat al poluării cu nutrienți care are ca efecte depozitarea corespunzătoare a gunoiului de grajd, împiedicarea pătrunderii azotului din compoziția gunoiului de grajd în sol și în apa freatică, valorificarea gunoiului de grajd sub formă de compost și folosirea compostului ca drept îngrășământ.

Comuna **Brastavățu**, jud. Olt: construirea unei platforme comunale de depozitare și gospodărire a gunoiului de grajd, finalizat în anul 2021, pentru combaterea poluării cu nutrienți, asociată cu activitățile de gestionare corespunzătoare a gunoiului de grajd prin utilizarea optimă a acestuia în agricultură, concepută pentru a depozita gunoiul de grajd colectat din gospodăriile și fermele mici și mijlocii destinat compostării și împrăștierii pe terenul fermelor ca îngrășământ organic.

RO 12.7 Implementarea practicilor durabile de achiziții publice verzi, în conformitate cu prioritățile naționale și politicile europene

Datele culese prin ancheta sociologică indică faptul că aproximativ două treimi din municipii și trei pătrimi din comune utilizează într-o mică măsură spre deloc criteriile verzi în documentațiile de achiziții publice (**Figura 32**). Ca atare, putem estima că procesul de utilizare a criteriilor verzi în achizițiile publice ale municipiilor și comunelor este abia la început.

Figura 32. În ce măsură utilizați în documentațiile de achiziții publice ale UAT criteriile verzi, prevăzute de ghidul privind achizițiile publice ecologice al Ministerului Mediului sau cele elaborate de Comisia Europeană?

Bune practici

Primăria Municipiului **Brașov** a organizat procedura de achiziții de furnizare și distribuție a fructelor, legumelor, laptelui, produselor lactate și a produselor de panificație - Programul pentru școli al României. În documentația de licitație s-a cerut ca produsele să fie alese, preponderent, în funcție de calitatea produsului și pe considerentul prețului cel mai mic, procentul fiind 60%-40%, să provină din surse de încredere, preponderent de la producători locali, și să fie produse ecologice, urmărindu-se producerea unei schimbări în alimentația publică, sprijinirea sustenabilității de mediu și a antreprenoriatului agricol local.

Municipiul **Baia Mare** și Municipiul **Miercurea Ciuc** au achiziționat produse și servicii de curățenie ecologice conform Ghidului privind achizițiile publice ecologice în anul 2021. Municipiul **București** și **Sectorul 1** al municipiului București au achiziționat hârtie ecologică. Comuna Grația, comuna Borș, Mun. Baia Mare, comuna Gălănești, Sectorul 1, Municipiul Constanța, Municipiul Galați, comuna Ciorăști, comuna Satu Mare, Municipiul București, Municipiul Slatina, comuna Valea Ierii, Municipiul Sebeș, Sectorul 3, Sectorul 4, comuna Runcu, Municipiul Timișoara, Municipiul Deva, Municipiul Alexandria, Municipiul Roman, și Municipiul Râmnicu Vâlcea au achiziționat în ultimii 4 ani autovehicule ecologice, fie cu emisii scăzute, fie electrice, conform Ghidului privind achizițiile publice ecologice.

5 3.12. Obiectivul 13: Acțiune climatică

RO / ONU 13.3 Îmbunătățirea educației, sensibilizării și capacității umane și instituționale privind atenuarea schimbărilor climatice, adaptarea, reducerea impactului și alerta timpurie

Prioritatea încă redusă acordată tranziției ecologice în România și nivelul de conștientizare a crizei climatice este reflectat și de proporția redusă a UAT care au derulat programe de conștientizare a populației pe această temă – mai puțin de o treime în cazul municipiilor și de circa o șesime în cazul comunelor. Apare drept evident că mai multe trebuie făcute în această direcție, îndeosebi prin disponibilitatea unor programe prin care autoritățile locale să poată obține finanțare nerambursabilă. Nivelul redus de priorizare al tranziției ecologice și al schimbărilor climatice este observabil și prin prisma proporției reduse a municipiilor și comunelor care au adoptat planuri la nivel local pe această temă, altele decât abordările generale din SIDU ori SDL (**Figura 33**).

Bune practici

În România există **60 de municipii** care au semnat *Convenția primarilor pentru energie și climă*: 1. Aiud, 2. Alba Iulia, 3. Arad, 4. Buzău, 5. Bacău, 6. Baia Mare, 7. Bistrița, 8. Botoșani, 9. Brașov, 10. București, 11. Sector 2, 12. Sector 1, 13. Sector 4, 14. Sector 3, 15. Sector 6, 16. Caransebeș, 17. Călărași, 18. Cluj-Napoca, 19. Constanța, 20. Craiova, 21. Deva, 22. Drăgășani, 23. Făgăraș, 24. Galați, 25. Gheorgheni, 26. Giurgiu, 27. Huși, 28. Iași, 29. Lugoj, 30. Timișoara, 31. Moinești, 32. Focșani, 33. Petroșani, 34. Oltenția, 35. Oradea, 36. Piatra Neamț, 37. Pitești, 38. Ploiești, 39. Reșița, 40. Roman, 41. Roșiorii de Vede, 42. Râmnicu Vâlcea, 43. Sibiu, 44. Satu Mare, 45. Sebeș, 46. Sf. Gheorghe, 47. Sighișoara, 48. Slatina, 49. Slobozia, 50. Suceava, 51. Săcele, 52. Târgoviște, 53. Tulcea, 54. Tg. Jiu, 55. Tg. Mureș, 56. Tg. Secuiesc, 57. Tecuci, 58. Vaslui, 59. Zalău, 60. Miercurea Ciuc.

Municipiul Râmnicu Vâlcea este semnatar al Pactului Primarilor din 2008. Municipiului Râmnicu Vâlcea îi este acordat de trei ori, în 2019, 2020 și 2021, distincția de *Partener* al Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European, în cadrul proiectului *Săptămâna Europeană a Democrației Locale*.

RO 13.4 Intensificarea eforturilor României pentru a realiza tranziția la o economie „verde”, cu emisii reduse de dioxid de carbon, rezilientă la schimbările climatice și pentru integrarea măsurilor de adaptare la schimbările climatice în sectoarele vulnerabile economice, sociale și de mediu, în conformitate cu politicile UE

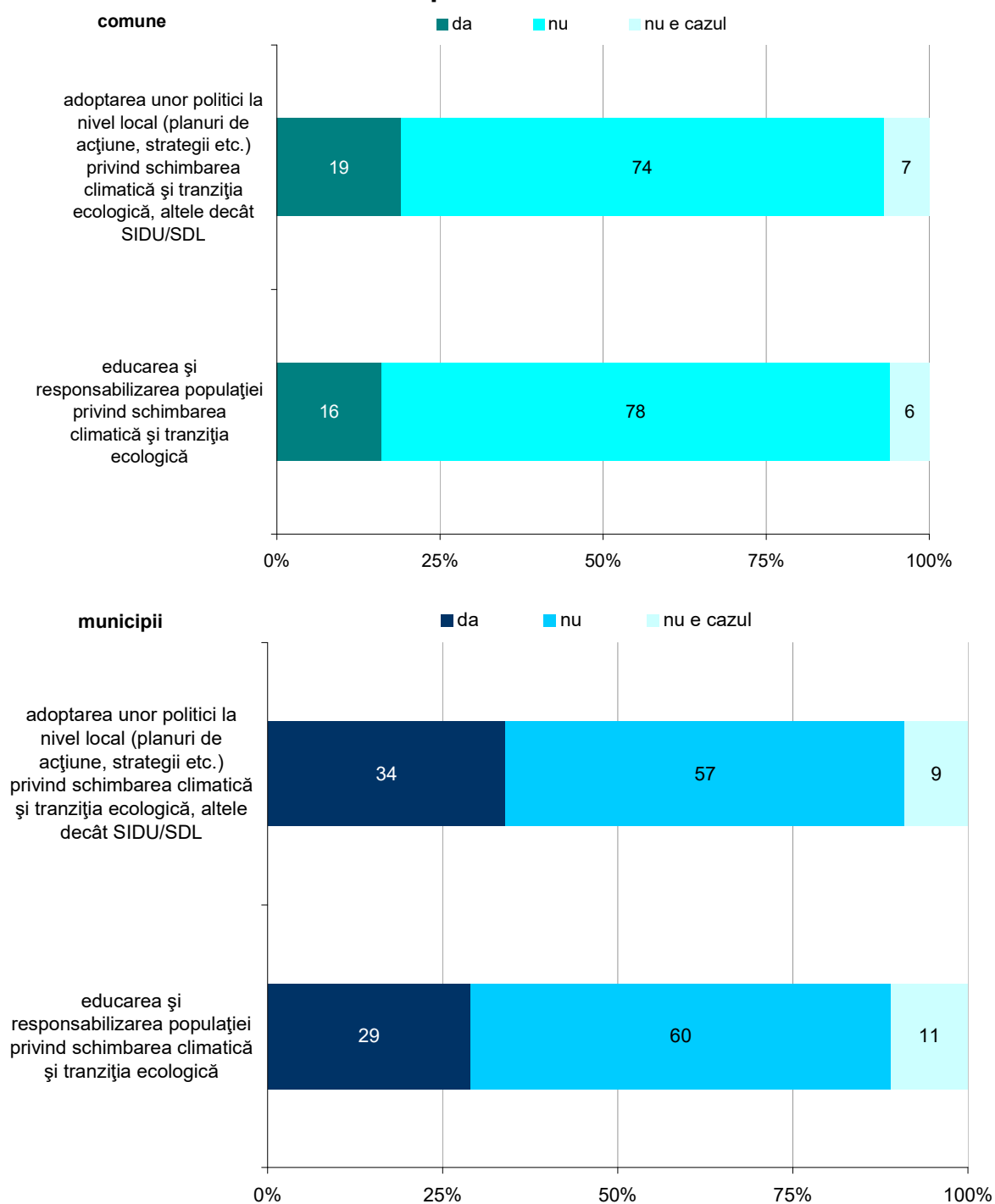
Bune practici

Municipiul **Cluj-Napoca** se numără printre cele 53 de orașe din 21 de țări europene ale căror aplicații au fost desemnate câștigătoare în cadrul programului NetZeroCities.⁵⁶ Pilot Cities Programme este un punct de start în călătoria comunităților urbane europene de a deveni sustenabile prin reducerea amprentei proprii de carbon. Clujul împreună cu celelalte comunități urbane vor testa soluții inovative pentru a atinge ținta de decarbonizare asumată în aplicație și pentru a inspira alte orașe să devină reziliente din punct de vedere climatic. Timpul de implementare al inițiativelor este de 2 ani, perioadă în care orașe follower vor avea oportunitatea să învețe din bunele practici și provocările din implementarea unor acțiuni astfel încât să poată replica la nivelul propriilor administrații soluții similare. Cluj-Napoca a venit cu o propunere de a crea un plan pentru cartiere de locuințe fără emisii de carbon prin tehnologia Digital Twin. Cluj-Napoca este unul dintre cele 100 de orașe care și-au asumat să devină neutre climatic prin Misiunea 100 Climate-Neutral and Smart Cities by 2030. **Sectorul 2** București și **Suceava** sunt celelalte două municipii din România parte a misiunii.

⁵⁶ Orașele pilot primesc o finanțare totală de 32 de milioane de euro prin programul Horizon 2020.

Figura 33. [ODD13] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind...?

5 3.13. Obiectivul 16: Pace, justiție și instituții eficiente

Aducerea serviciilor publice cât mai aproape de cetățean și facilitarea comunicării prin introducerea de servicii online, digitalizare și diverse aplicații reprezintă o trăsătură importantă a autorităților publice locale din România, îndeosebi la nivel de municipii. Cetățenii se bucură de obținerea de informații și servicii într-un timp mai scurt, fără a fi necesară deplasarea fizică. Totodată, se reduce nivelul de birocratizare. Datele din ancheta pe bază de chestionar și bunele practici ilustrează aceste demersuri de eficientizare a activității și de apropiere de cetățean. În multe privințe, reușitele în această privință de la nivelul administrațiilor publice locale din România reprezintă bune practici și pentru administrația publică centrală.

RO 16.6 Asigurarea procesului decizional receptiv, incluziv, participativ și reprezentativ la toate nivelurile

Bune practici

Municipiul **Sighișoara** - Guvernare locală participativă. Municipiul Sighișoara a implementat conceptul de Bugetare Participativă. A fost creată platforma <https://implicat.sighisoara.org.ro/>. Toate ședințele Consiliului Local Sighișoara sunt transmise live pe pagină de Facebook a instituției și arhivate pe contul de Youtube. Societatea civilă și mediul de afaceri sunt parte din toate evenimentele pe care Municipiul le organizează, ca sprijin și voluntariat. Site-ul instituției www.primariasighisoara.ro a fost schimbat ca interfață și funcționalitate, tocmai pentru accesul mai ușor la cetățenilor spre informații.

RO 16.7 Dezvoltarea instituțiilor eficiente, responsabile și transparente la toate nivelurile

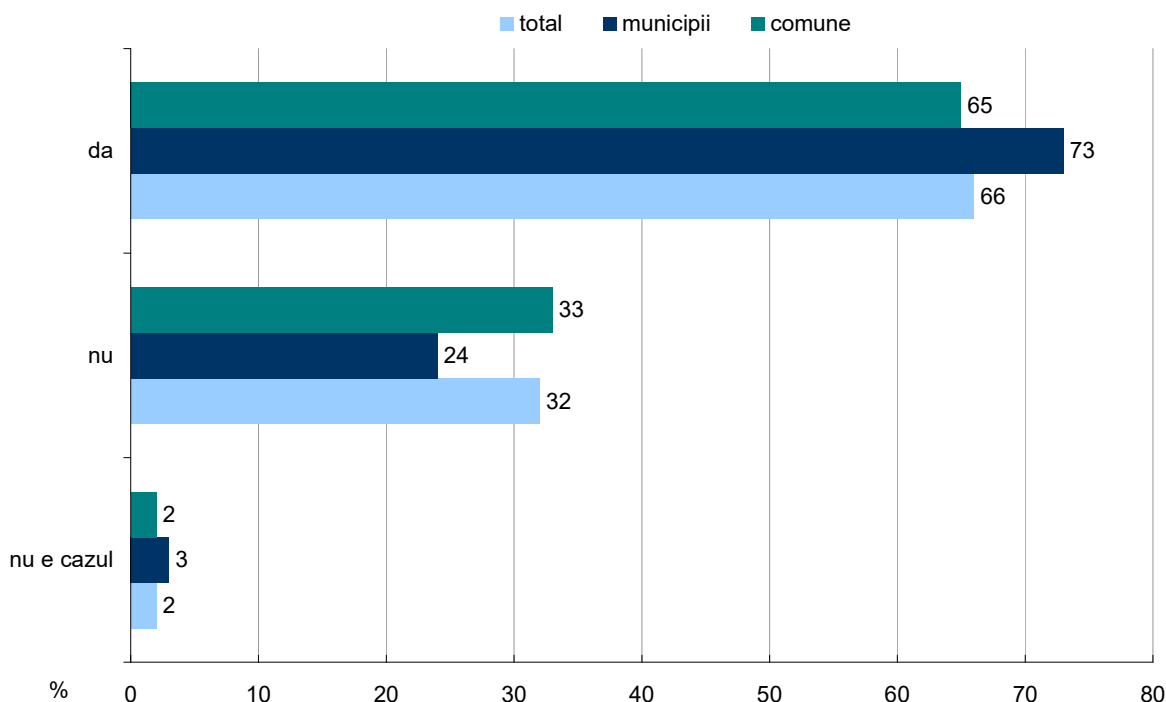
Bune practici

Comunele Șofronea, Chișineu-Criș și Lipova, jud. Arad, Aluniș și Ațintiș, jud. Mureș, Densuș și municipiul Brad, jud. Hunedoara, municipiul Alba Iulia și comuna Ciugud, jud. Alba, comuna Jucu, jud. Cluj, municipiul Pitești, jud. Argeș, au implementat o aplicație (City Health) prin intermediul căreia locuitorii vor putea raporta direct către administrația primăriei problemele pe care le întâmpină în comunitățile lor. De asemenea, vor putea fi consultați în timp real în legătură cu deciziile administrative și vor avea acces la un canal de știri și informații despre situații și evenimente locale.

RO 16.8 Profesionalizarea și perfecționarea activității tuturor instituțiilor administrației publice centrale și locale, mai ales a compartimentelor care intră în contact direct cu cetățenii, pentru prestarea unor servicii prompte și civilizate; extinderea și generalizarea serviciilor pe internet (on-line)

Majorități covârșitoare - circa două treimi în cazul comunelor și trei pătrimi în cazul municipiilor - au derulat proiecte de digitalizare a serviciilor oferite cetățenilor în ultimii 8 ani (**Figura 34**). Aceste proporții evidențiază dinamismul autorităților publice locale în ceea ce privește componenta de internet a serviciilor publice.

Figura 34. În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de digitalizare a serviciilor oferite de UAT cetățenilor?

Efectul digitalizării serviciilor publice este vizibil mai ales prin prisma numărului și ponderii interacțiunii prin internet cu cetățenii. În cazul comunelor, numărul mediu de interacțiuni prin internet cu cetățenii pentru cereri, sesizări, petiții și audiențe a fost deja foarte apropiat de cel al interacțiunilor față în față, conform datelor din ancheta sociologică (**Error! Reference source not found.**).

Tabel 14. Numărul anual al cererilor, sesizărilor, petițiilor și audiențelor din partea cetățenilor în anul 2022

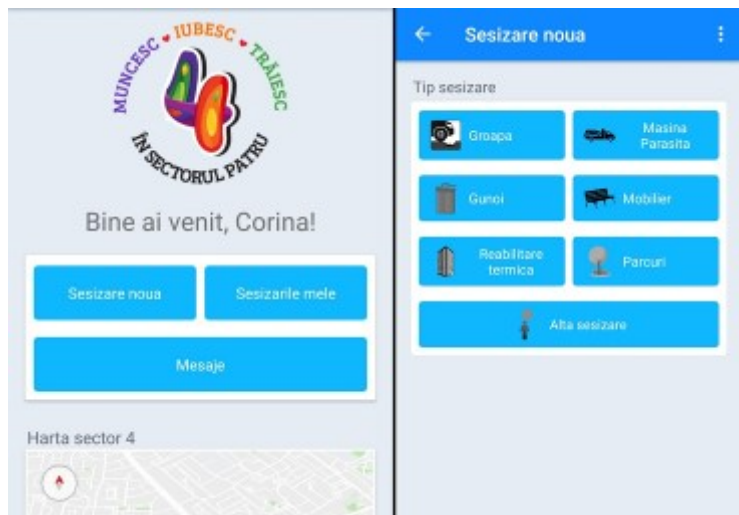
	față în față	online
comune	391	350
municipii	2.042	662

Bune practici

Primăria Municipiului **Călărași** a implementat *Avansis Online* – servicii online în relația cu cetățenii. Platforma online oferă cetățenilor prin secțiuni dedicate accesul la următoarele servicii: secțiune autentificare și înregistrare, secțiune accesare servicii, cerere certificat fiscal,

eliberare certificat fiscal, declarație impunere auto, modul comunicare cu inspectorii alocați rezolvării cererilor în curs. Platforma poate prelua în mod prompt solicitări prin internet, 24/24 h, 7/7 zile pe săptămână. Cetățeanul este informat în mod automat, prin mesaje pe email despre proces în ansamblu, documente necesare, pașii următori, cerințe de clarificări, stadiu prelucrare, etc. Implementarea platformei conduce la scurtarea timpului petrecut de un funcționar pentru rezolvarea unei solicitări prin eliminarea majorității punctelor de contact la ghișeu cu contribuabilul, automatizarea informărilor necesare pe parcursul solicitării și automatizarea unei părți însemnate din fluxul de prelucrare a solicitărilor. Primăria a implementat și *Avansis Mobile* - aplicația mobilă integrată de gestionare a relației dintre primărie și contribuabili. Prin aplicație cetățenii din municipiu Călărași își vor putea plăti taxele, vor putea pot solicita și consulta documente sau vor face programări la administrația locală și la subordonate. Primăria poate trimite cetățenilor mesaje de interes public la nivel local, direct pe telefon.

Primăria **Sectorului 4 al Municipiului București** a pus la dispoziția cetățenilor o aplicație pentru mobil care are scopul de a fi un instrument util atât pentru locuitorii Sectorului 4, cât și pentru cei aflați în tranzit sau care au nevoie să interacționeze cu administrația sectorului. Aplicația a condus la facilitarea comunicării dintre cetățeni și Primăria Sectorului 4, la diminuarea numărului de petiții scrise și la diminuarea numărului de probleme rezolvate la ghișeele autorității locale,

fiind accesibilă utilizatorilor indiferent de experiența lor privind utilizarea tehnologiei. În 2020, din cele aproximativ 16.000 de sesizări care au fost efectuate prin intermediul aplicației, au fost rezolvate peste 90% într-un timp foarte scurt. Acesta a realizat de asemenea un top al celor mai întâlnite tipuri de sesizări, pe primul loc situându-se cele către Poliția Locală, referitoare la ocuparea abuzivă a unui loc de parcare, la mașinile abandonate pe domeniul public sau deranjarea liniștii publice. Pe locurile 2 și, respectiv 3, au fost sesizările legate de investiții și sesizări legate de atribuirea unui loc de parcare în sectorul 4.

La nivelul Municipiului **Roman** au fost implementate proiecte pentru transformare digitală și reziliență instituțională, respectiv s-a implementat o platformă electronică pentru gestiunea integrată a activităților administrației publice din Municipiul Roman, s-a creat *Pentru Roman* - aplicația mobilă pentru sesizări, s-a realizat o platformă transparentă de exprimare în legătură cu opiniile privind calitatea și integritatea serviciilor publice, s-a implementat un sistem informatic de programare online pentru obținerea actelor de identitate și programare pentru căsătorie la starea civilă, un sistem de monitorizare video, sistemul de plăți on-line a taxelor și impozitelor locale și sistemul de management al cozilor și timpilor de așteptare (foto mai jos).

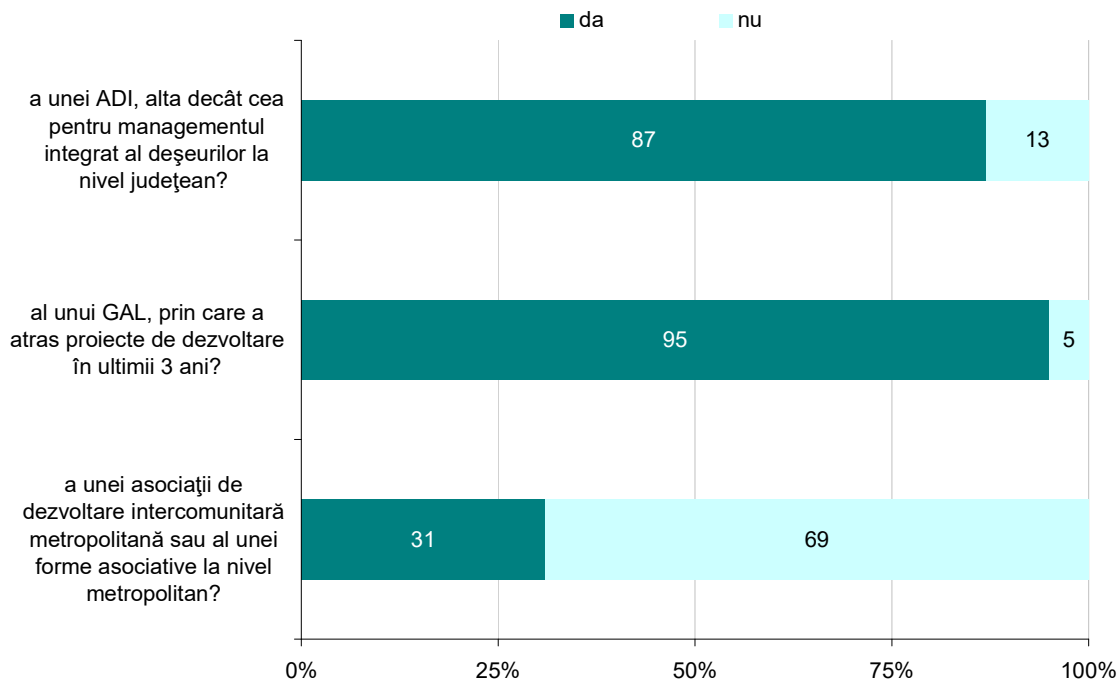

Proiectul *Iași Open City* a fost dezvoltat de Primăria Municipiului **Iași** și are ca scop îmbunătățirea eficienței, transparenței și accesibilității serviciilor publice prin utilizarea tehnologiei informației și comunicațiilor. Acesta constă în trei portaluri: noul portal al Primăriei Municipiului Iași, portalul de servicii electronice și portalul Open Data. Acestea oferă servicii precum verificarea stadiului cererilor/documentelor emise, raportarea problemelor din domeniul public, plata online a taxelor și impozitelor, programări online și bugetare participativă. Portalul Open Data deschide datele guvernamentale, promovând transparența și asumarea responsabilității. Proiectul utilizează tehnologii avansate precum analiza datelor, automatizarea proceselor și inteligența artificială pentru a îmbunătăți eficiența și transparența proceselor guvernamentale.

6. Instrumente pentru sprijinul implementării și factori blocați

Principalele instrumente în sprijinul implementării Agendei 2030 la nivelul municipiilor și comunelor țin, în primul rând, de capacitatea administrativă și financiară a acestora. Imediat după acestea se află de sursele disponibile de finanțare din afara UAT, dintre care cele mai importante sunt programele (schemele de granturi) la nivel național ori european. Datele subiective privind capacitatea administrativă (**Figura 36**) indică o predominare a evaluărilor pozitive (bună și destul de bună) atât pentru municipii, cât și pentru comune în proporție de peste trei pătrimi. Proportia evaluărilor pozitive (bună și destul de bună) privind capacitatea financiară este mult mai redusă, de aproximativ o treime dintre municipii și comune (**Figura 37**). Potrivit celor mai multe dintre evaluări, de circa două cincimi, capacitatea financiară este satisfăcătoare. Pentru reprezentanții a aproape o pătrime dintre municipii și ceva mai puțin de o treime dintre comune, capacitatea financiară este destul de puțin bună sau puțin bună.

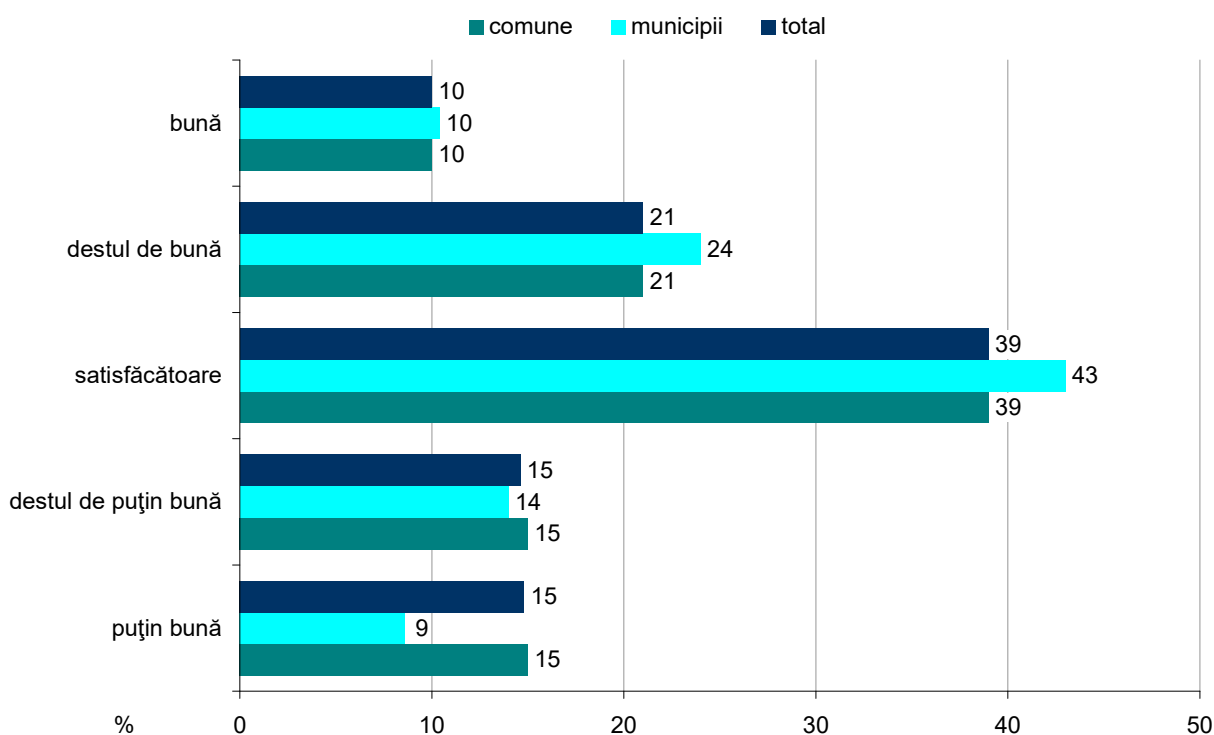
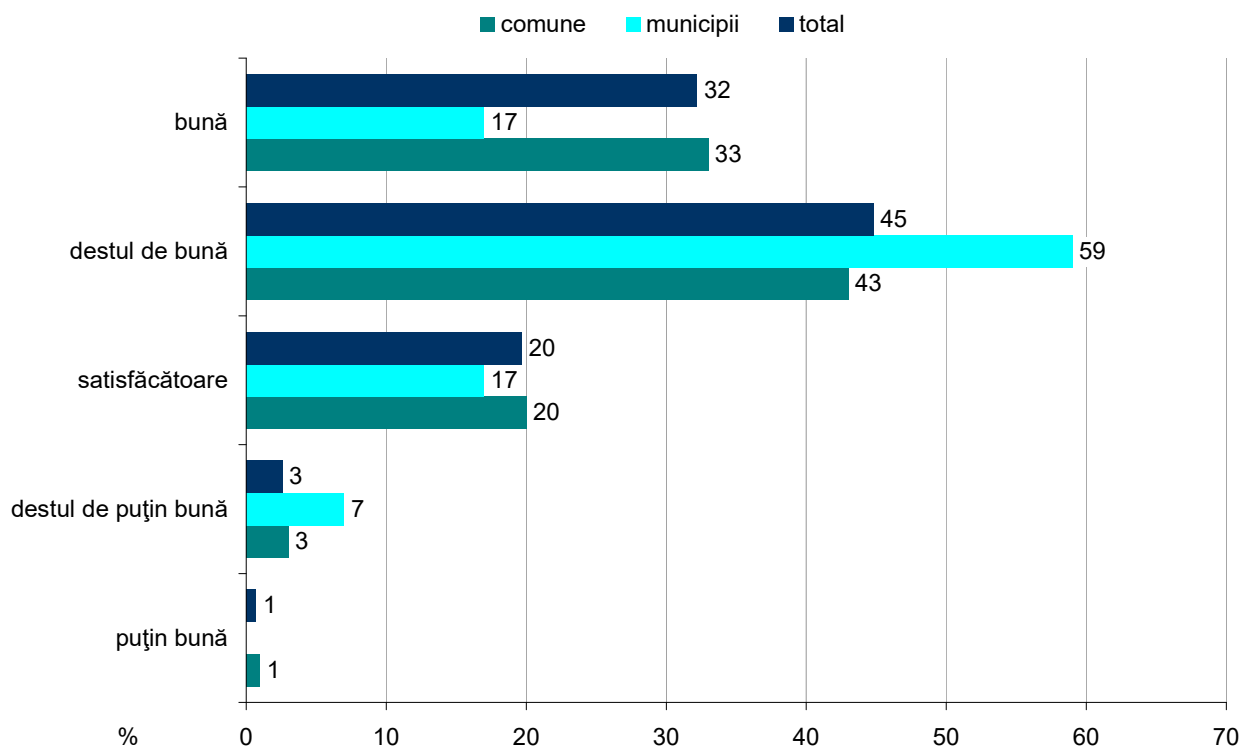
Figura 35. Primăria dvs. este membră a...? (numai comune)

O cale prin care comunele își pot întări capacitatea financiară pentru realizarea de proiecte de investiții și servicii publice către cetățeni sau își pot consolida capacitatea administrativă în derularea proiectelor constă în asociere sau intercomunalitate (**Figura 35**). Imensa majoritate a comunelor fac parte din Grupuri de Acțiune Locală (GAL), respectiv o formă de parteneriat la nivel teritorial care grupează reprezentanți ai sectoarelor public, sectorul firmelor și cel non-profit cu scopul de a realiza proiecte de dezvoltare rurală. GAL-urile sunt finanțate prin Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Locală. O majoritate covârșitoare a comunelor fac parte din Asociații de Dezvoltare Intercomunitară (ADI), altele decât cele formate la nivelul fiecărui județ pentru managementul integrat al deșeurilor. ADI permit asocierea unităților administrativ-teritoriale pentru furnizarea în comun a unor servicii publice sau realizarea în comun a unor proiecte de dezvoltare. O altă formă asociativă abia incipientă, dar cu un

potențial important, este reprezentată de zonele metropolitane, care funcționează ca asociații de dezvoltare intercomunitară care grupează mai multe comune în jurul unui municipiu mai mare. Aproape o treime dintre comunele din eșantion fac parte din asemenea structuri.

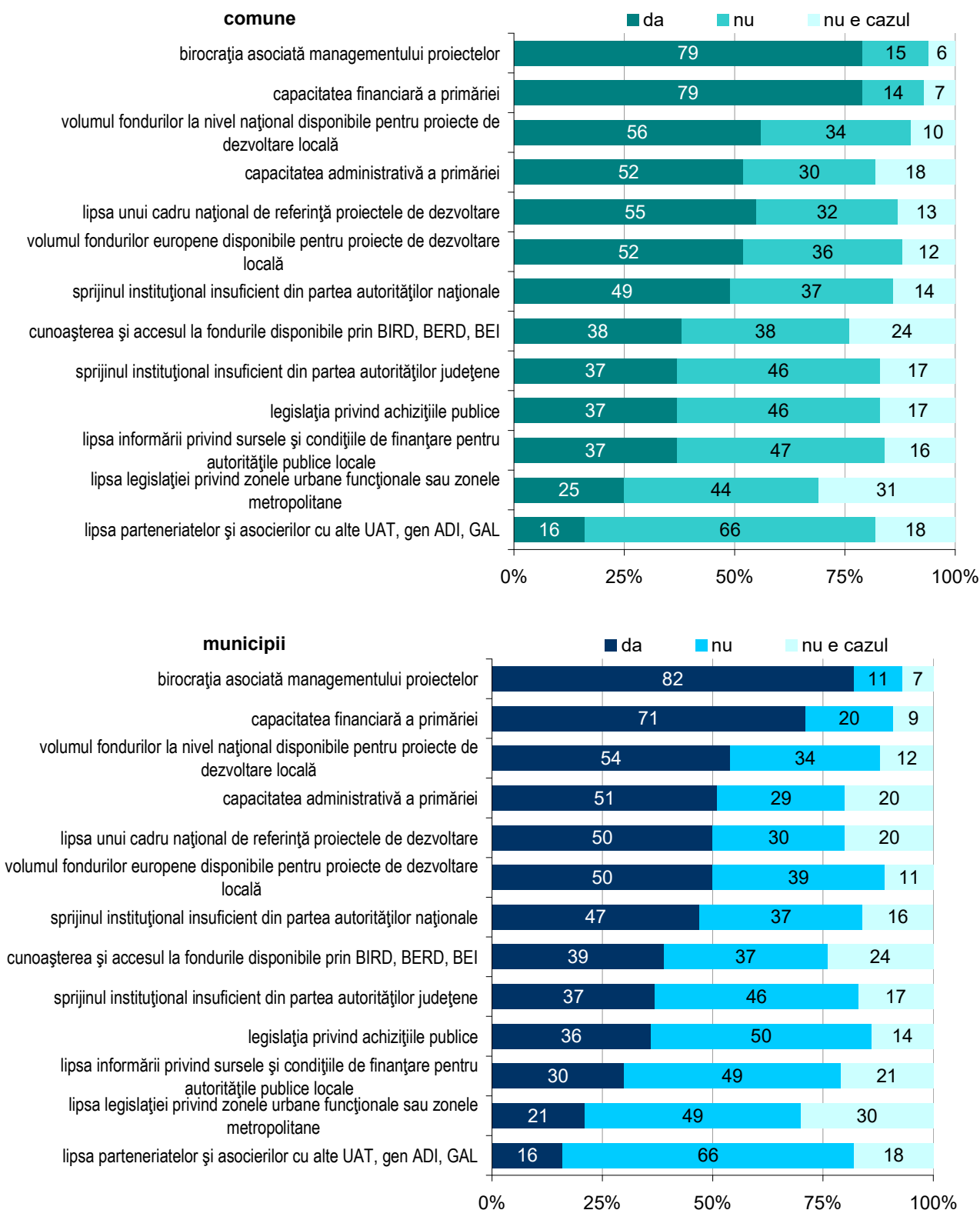
Figura 36. Cum ați evalua capacitatea administrativă a unității administrativ-teritoriale?

Figura 37. Cum ați evalua capacitatea financiară a unității administrativ-teritoriale?

Evaluările reprezentanților municipiilor și comunelor asupra factorilor sau barierelor structurale în calea proiectelor de dezvoltare durabilă sunt foarte similare în privința ordinului de mărime și a ierarhizării acestora. (**Figura 38**).

Figura 38. Bariere structurale în calea proiectelor de dezvoltare durabilă

Principalele două bariere sunt, de departe, birocrația asociată managementului proiectelor (documentația cerută de autoritatea contractantă, îndeosebi în cadrul proiectelor cu finanțare europeană) și capacitatea financiară a primăriei. În cele mai multe dintre cazuri, aceasta se referă la ponderea veniturilor proprii ale UAT, din impozite și taxe locale, spre deosebire de veniturile din cotele defalcate din impozitele colectate de guvernul central și alocate printr-o formulă de echilibrare fiecărui UAT (a se vedea secțiunea *Cadru instituțional și aria de responsabilitate a municipiilor și comunelor în contextul localizării obiectivelor de dezvoltare durabilă*), precum și volumul bugetului local. Dacă în cazul comunelor cele două bariere sunt în egalitate statistică, în cazul municipiilor capacitatea financiară este ceva mai puțin percepută drept un factor blocant.

A doua categorie grupează o serie de factori blocanți ca ierarhie a răspunsurilor care au fost percepuți ca atare de ceva mai mult de jumătate dintre municipii și comune. Aici întâlnim volumul fondurilor disponibile din partea guvernului central pentru proiectele de dezvoltare (programele de tip *Anghel Saligny*), capacitatea administrativă a primăriei, lipsa unui cadru național de referință pentru proiectele de dezvoltare și volumul fondurilor europene disponibile pentru proiecte de dezvoltare.

Alți factori blocanți mai puțin importanți includ sprijinul din partea autorităților naționale, considerat drept insuficient de aproape jumătate dintre reprezentanții municipiilor și comunelor, cunoașterea și accesul la fondurile disponibile prin BIRD, BEI, BERD, legislația privind achizițiile publice, lipsa informării privind sursele și condițiile de finanțare și sprijinul insuficient din partea autorităților locale la nivel județean (**Figura 38**).

6 1. Impactul pandemiei COVID-19

Pandemia COVID-19 a atins România în ianuarie 2020. În luna martie a fost declarată starea de urgență, care s-a întins pe o perioadă de 60 de zile. Prin amploarea pierderilor de vieți omenești⁵⁷, scăderea activității economice, erodarea solidarității și încrederii sociale⁵⁸, pandemia a lăsat efecte adânci și de durată în societatea românească.

Deși gestionarea crizei de sănătate publică, inclusiv a măsurilor de combatere și prevenire a răspândirii noului coronavirus, a măsurilor de susținere a economiei și de protecție socială și a standardului de viață al populației, precum și campania de vaccinare împotriva COVID-19 au fost gestionate de autoritățile la nivel central, impactul pandemiei asupra serviciilor publice și necesitatea unor măsuri la nivel local au fost resimțite și la nivelul municipiilor și comunelor.

Principalul efectiv negativ al pandemiei la nivelul administrațiilor publice locale, municipii și comune, a constat, potrivit reprezentanților acestora, în prelungirea termenelor de execuție ale unor lucrări publice sau amânarea executării acestora. Este notabil că la nivelul municipiilor

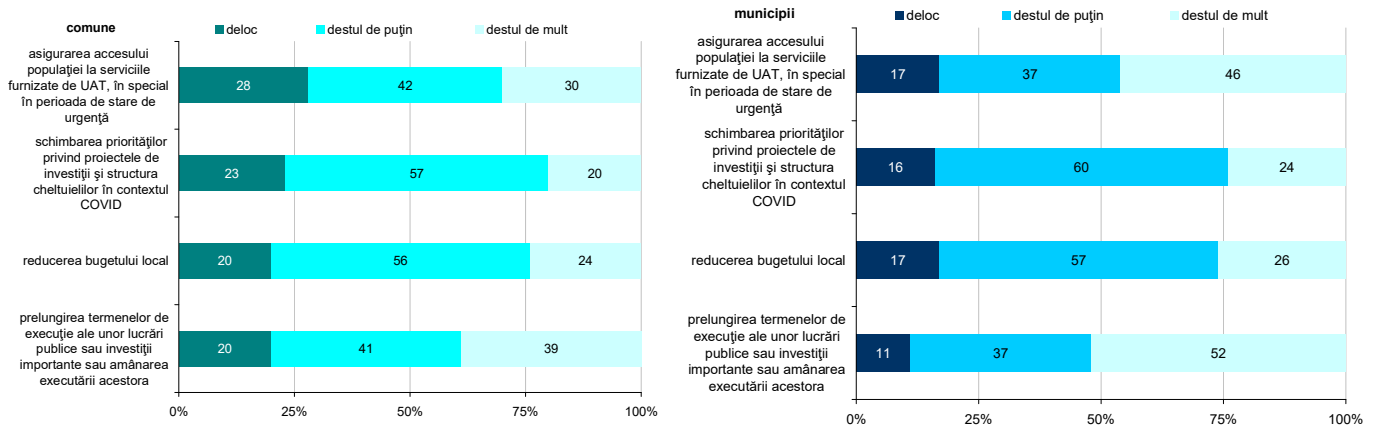
---

⁵⁷ Organizația Mondială a Sănătății. *Romania: WHO Coronavirus Disease*. 2023, <https://covid19.who.int/region/euro/country/ro>. Potrivit datelor raportate de autorităților române și centralizate de OMS, România a înregistrat peste 68.000 de decese și peste 3,38 milioane de cazuri confirmate.

⁵⁸ Iulian Stănescu și Mihai Dumitru, *Pandemia Covid-19 și vaccinarea: reprezentări sociale*, București, ICCV, 2021, <http://bibliotecadesociologie.ro/download/stanescu-iulian-dumitru-mihai-2021-pandemia-covid-19-si-vaccinarea-reprezentari-sociale-bucuresti-iccv>

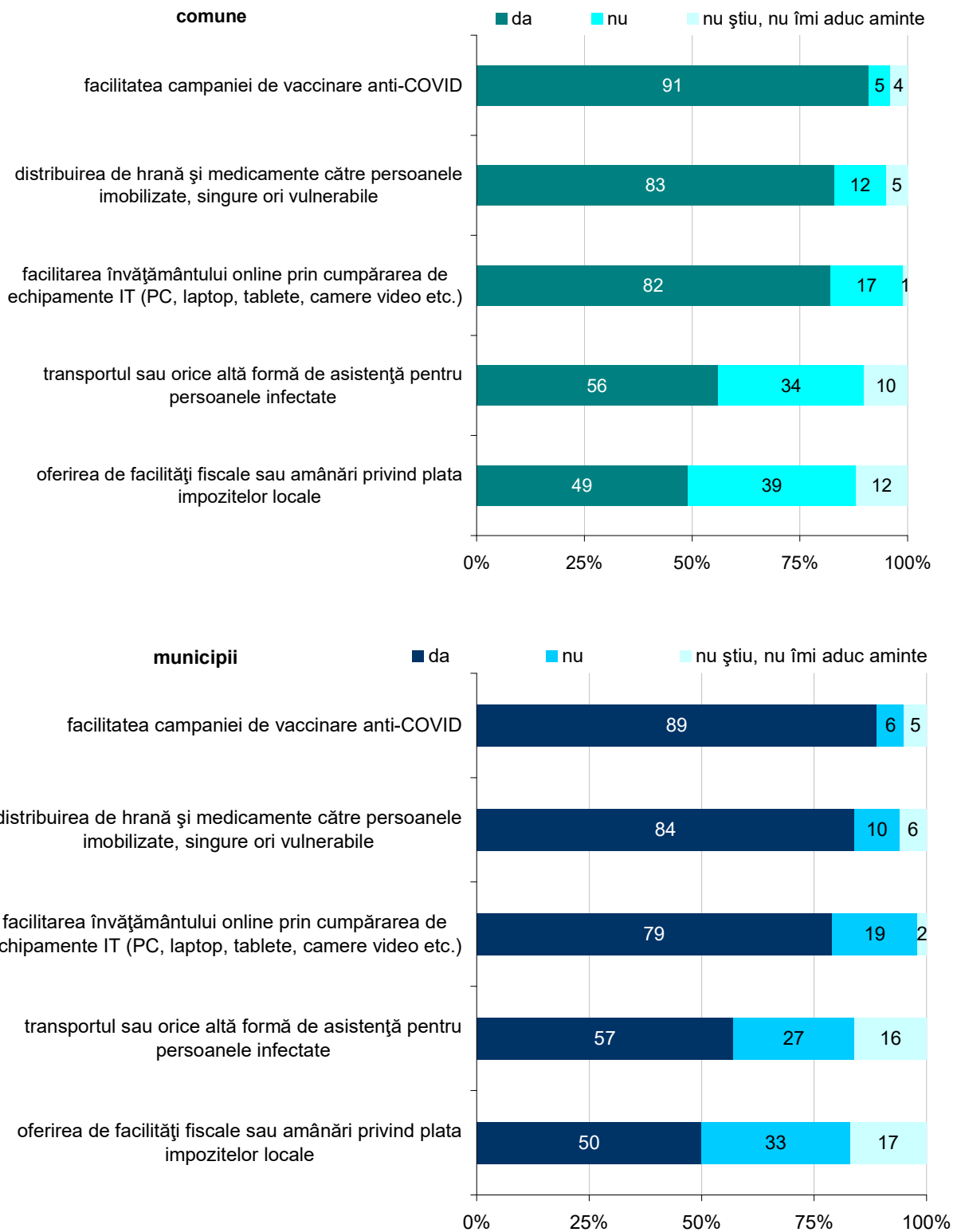
ceva mai mult de jumătate (52%) au fost afectate destul de mult de această problemă, pondere apreciabil mai mare decât cea a comunelor care au fost afectate destul de mult (39%). Cel mai probabil, la originea diferențierii se află gradul de complexitate mai ridicat al lucrărilor publice gestionate de municipii. Asigurarea accesului populației la serviciile publice, îndeosebi în perioada de stare de urgență a reprezentat a doua problemă ca magnitudine semnalată de reprezentanții municipiilor și comunelor. Și în această privință se observă un nivel mai ridicat al municipiilor destul de mult afectate (aproape jumătate, 46%) decât al comunelor (mai puțin de o treime, 30%). Reducerea bugetului local a afectat destul de mult doar circa o pătrime din municipii și comune. De asemenea, o pătrime din municipii și o cincime din comune au fost destul de mult confruntate cu necesitate de a schimba prioritatea investițiilor și a structurii bugetului local (**Figura 39**).

Figura 39. În ce măsură a afectat pandemia COVID-19 activitatea primăriei din localitatea dvs. pe următoarele dimensiuni sau activități?

Activitățile derulate de administrațiile publice locale la nivelul municipiilor și comunelor pentru combaterea răspândirii pandemiei și sprijinul populației, îndeosebi al persoanelor infectate cu noul coronavirus ori din categoriile cu risc de sărăcie sau excluziune socială, au inclus următoarele, în ordine descrescătoare a frecvenței acestora (**Figura 40**): facilitarea campaniei de vaccinare anti-COVID-19 (circa 90%), distribuirea de hrană și medicamente către persoanele imobilizate, singure ori vulnerabile (peste patru cincimi), facilitarea învățământului online prin cumpărarea de echipamente IT pentru unitățile de învățământ din localitate (circa patru cincimi), asigurarea transportului sau orice altă formă de asistență pentru persoanele infectate (peste jumătate) și oferirea de facilități fiscale sau amânări privind plata impozitelor locale (circa jumătate).

Figura 40. În perioada pandemia COVID-19 primăriei din localitatea dvs. a realizat sau nu a realizat următoarele măsuri și activități?

7. Concluzii și recomandări

Raportul Subnațional Voluntar (RSV), ediția 2023, a fost elaborat ca un instrument de lucru și bază de acțiuni viitoare în vederea creșterii cunoașterii și asumării Agendei 2030 a ONU la nivelul autorităților locale din România, municipii și comune, precum și pentru o mai bună localizare a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD) în elaborarea politicilor publice.

RSV 2023 este primul raport de acest fel realizat la nivelul României prin efortul conjugat al AMR și ACoR, care au un angajament puternic pentru realizarea Agendei 2030 în România, și este totodată menit să sprijine demersurile Departamentului de Dezvoltare Durabilă (DDD) al Guvernului României în elaborarea Raportului Național Voluntar (RNV), ediția 2023.

Nevoia de a crește nivelul de informare și cunoaștere privind ODD

Gradul de localizare a ODD la nivelul municipiilor și comunelor din România este reflectat și în nivelul de informare, cunoaștere și conștientizare a importanței acestora pentru a răspunde nevoilor comunităților locale. Datele colectate indică faptul că gradul de cunoaștere a ODD din cadrul Agendei 2030 și a strategiilor naționale (SNDDR 2030) sau europene privind dezvoltarea durabilă este destul de redus (doar ceva mai mult de jumătate din total respondenți). Spre exemplu, trei cincimi dintre primăriile de municipii și patru cincimi dintre primăriile de comune nu au promovat sau nu au participat la activități concrete, inițiative, evenimente ori rețele pentru a crește nivelul de cunoaștere a ODD din cadrul Agendei 2030. La nivelul primăriilor de municipii și comune din România, în pofida progreselor realizate, există un deficit de informare și de cunoaștere privind Agenda 2030. În acest sens, raportul identifică nevoia unei schimbări de paradigmă în abordarea autorităților locale pentru un răspuns eficient și sustenabil la provocările actuale multiple și pentru accelerarea tranziției ecologice, reducerea amprentei de carbon, prevenirea pierderii biodiversității, reducerea inegalităților în termeni de oportunități, îmbunătățirea și protejarea naturii și mediului înconjurător, furnizarea de locuințe la prețuri accesibile și adecvate, precum și adaptarea forței de muncă la provocările generate de tranziția ecologică.

Cel mai probabil, acest fapt este și o consecință a efectului de evicțiune (*crowding out* în limba engleză) al programelor de dezvoltare locală și regională finanțate prin fonduri naționale și europene. Cu alte cuvinte, nivelul de informare și cunoaștere privind programele guvernamentale și europene la nivelul municipiilor și comunelor este atât de important pentru cadrul strategic al politicilor la nivel local, încât ODD din cadrul Agendei 2030 rămân prea puțin cunoscute. Nivelul de informare și asumare al ODD din cadrul Agendei 2030 la nivelul administrațiilor publice locale din România, inclusiv în privința metodelor de implementare, trebuie sporit considerabil prin măsuri concrete. Sunt necesare acțiuni comune a AMR, ACoR și DDD pentru popularizarea SNDDR 2030 și a importanței ODD din cadrul Agendei 2030 prin mai multe evenimente, dezbateri și diseminări de bune practici în vederea consolidării capacității administrative pe mai multe niveluri pentru o mai mare coerență și coeziune între politicile de dezvoltare durabilă. O altă cale de a realiza acest deziderat constă în lansarea unui program de profesionalizare în domeniul dezvoltării durabile la nivelul personalului de specialitate administrația publică locală, îndeosebi cei cu rol în planificarea politicilor publice și managementul de proiecte, derulat printr-un parteneriat între DDD, AMR și ACoR.

Spre o mai bună localizare și asumare a ODD în instrumentele de politici publice

Există o largă varietate în ceea ce privește nivelul de integrare al ODD din cadrul Agendei 2030 în documentele de planificare strategică la nivel local (SDL sau SIDU), conform datelor culese. O parte semnificativă dintre comune și municipii nu au SDL/SIDU în vigoare ori nu cunosc în ce măsură ODD sunt integrate în SIDU/SDL - aproape două din cinci comune și mai mult de un sfert dintre municipii; alte 10% recunosc că ODD nu sunt menționate în SIDU/SDL; la polul opus, ODD reprezintă parte integrantă din SIDU/SDL pentru circa o cincime dintre municipii și comune. Cauzele țin, cel mai probabil, de capacitatea administrativă scăzută, inclusiv de resursa umană pe care primăriile o pot atrage, precum și de dependența primăriilor de capacitate financiară scăzută de finanțările disponibile. Măsurile prevăzute în strategii sunt dependente de încadrarea lor în programe cu finanțare națională sau europeană. Strategiile de dezvoltare urbană sau locală sunt concepute mai degrabă în funcție de cerințele ghidurilor aferente instrumentelor de finanțare (naționale sau europene) și în funcție de necesitățile locale decât în funcție de ODD.

Creșterea nivelului de asumare a ODD - vizibil și prin integrarea în strategiile la nivel local - presupune intervenții la nivel micro și la nivel macro. Cele la nivel micro presupun creșterea capacității administrative, inclusiv a componentei de elaborare a politicilor publice locale cu accent pe dezvoltare durabilă, la nivelul primăriilor de municipii și comune. În acest sens, una dintre recomandările prezentului în raport vizează participarea angajaților din primării la programul de profesionalizare în domeniul dezvoltării durabile inițiat de către DDD, astfel încât ODD să fie mai bine integrate în SDL/SIDU, iar capacitatea de planificare și elaborare de politici publice a UAT cu accent pe dezvoltarea durabilă a comunităților locale să fie întărită. Nivelul macro constă în creșterea participării AMR și ACoR în cadrul fazelor de elaborare și consultare publică ale programelor naționale de investiții la nivel guvernamental ori a documentelor strategice ce țin de programarea financiară multianuală în relația cu Comisia Europeană (acord de parteneriat, programe operaționale prin care se derulează fondurile europene), precum și o implicare mai ridicată a DDD în cadrul activităților de planificare din cadrul Guvernului României.

Prioritizarea ODD-urilor la nivelul municipiilor și comunelor din România reflectă nivelul general de dezvoltare al țării

Una dintre constatările cele mai importante ale acestui raport se referă la prioritizarea diverselor nevoi și proiecte subsumate ODD-urilor de către reprezentanții municipiilor și comunelor din România. Datele culese privind cele mai importante nevoi și probleme de dezvoltare ale municipiilor și comunelor au oferit rezultate surprinzătoare, chiar contraintuitive. În evaluările globale, ODD 6 Apă și sanitație (apă, canalizare, epurarea apelor uzate) apare drept cel mai important ODD, urmat de ODD 7 Energie curată și la prețuri accesibile (rețele de gaze și energie electrică, reabilitare termică, termoficare, vehicule ecologice). Pe de altă parte, ținta de cea mai mare prioritate constă în asfaltarea drumurilor de interes local și a străzilor, aferentă ODD 9. Deși, prin conținut, ODD 11 (locuințe și condiții de locuire adecvate, transport public, urbanism și planificare urbană, prevenția situațiilor de urgență, parcuri și spații verzi, calitatea aerului și reducerea poluării, precum și protejarea patrimoniului cultural) este central pentru aria de responsabilitate a municipiilor și comunelor, observăm că se clasează abia pe locul 4, la o distanță apreciabilă de prima poziție. De asemenea, și ODD 12 Consum și producție responsabile prezintă un nivel redus de prioritizare. Un alt rezultat surprinzător și contraintuitiv ține de similitudinea răspunsurilor între municipii și comune în privința rangului

(prioritizării) ODD-urilor, cu precizarea că scorurile aferente unor ODD ce reflectă servicii publice de bază, gen apă și sanitație, sunt mai mici la municipii decât la comune.

Cel mai probabil, rangul ODD-urilor în evaluările globale ale reprezentanților municipiilor și comunelor are la bază nivelul general de dezvoltare al României. La aceasta se adaugă lipsa de cunoaștere (*know-how*) cu privire la modul în care inovația, economia circulară și achizițiile publice verzi pot fi integrate în mod concret în strategiile de dezvoltare ale comunităților locale. Cu alte cuvinte, nevoi de bază precum accesul la apă curentă, canalizare, drumuri și străzi asfaltate, încă nu sunt acoperite la un nivel satisfăcător pentru majoritatea cetățenilor. Abia atunci când acestea vor fi acoperite satisfăcător, nevoi ce corespund unui nivel superior, precum cele ce țin de ODD 11, vor ocupa o poziție de centralitate. Altfel spus, pe măsură ce România va înregistra progrese privind dezvoltarea durabilă, ne așteptăm ca nevoi și proiecte subsumate ODD 11 să devină și mai importante ca prioritate pentru cetățeni și decidenții de la nivel local. Totodată, ne așteptăm la o creștere a importanței ODD 11, 12 și 13 la nivelul municipiilor și comunelor din România și din cauza presiunii crizei climatice și a oportunităților de finanțare cu un puternic accent pe tranziția ecologică.

Progrese și bune practici inegal distribuite între ODD-uri

Progresul îndeplinirii ODD la nivel local este dificil de cuantificat în cele mai multe dintre cazuri din pricina lipsei datelor agregate la nivelul municipiilor și comunelor. Cele mai bune date în privința atingerii țintelor asociate ODD localizate la nivelul României sunt furnizate prin RNV, ediția 2023. Raportul de față a oferit date calitative și cantitative privind implicarea primăriilor de municipii și comune în proiecte de dezvoltare de interes local, subsumate ODD din cadrul Agendei 2030 a ONU, indiferent de gradul de cunoaștere al acestora. Au fost identificate bune practici pentru toate ODD-urile, însă remarcăm un nivel mai ridicat de implicare și o bază mult mai largă de selecție pentru proiecte ce țin de rețelele de apă, canalizare și gaze naturale, asfaltarea sau modernizarea drumurilor de interes local și a străzilor, construcția sau modernizarea de școli, grădinițe și creșe, îmbunătățirea dotării materiale a unităților de învățământ, modernizarea iluminatului public, monitorizarea cantității de deșeuri și a gradului de colectare selectivă a deșeurilor, precum și asistența socială. Aceste domenii corespund, în mare, cu intersecția ariei de responsabilitate a autorităților locale din România și a finanțărilor disponibile din surse naționale și europene. Ca linie generală, bunele practici cuprinse în acest raport ilustrează abordarea comună în ceea ce privește proiectele de dezvoltare la nivelul municipiilor și comunelor. De ordin secundar este tendința de dată mai recentă de apropiere de cerințele tranziției ecologice (clădiri cu eficiență energetică, mijloace de transport electrice, colectarea selectivă a deșeurilor). De asemenea, primăriile de municipii și comune au dat dovadă de deschidere și dinamism privind digitalizarea și promovarea serviciilor publice online. Recomandarea prezentului raport cu privire la aceste aspecte constă în întărirea capacității autorităților locale pentru o mai bună colectare a datelor agregate pentru a contribui la localizarea statisticilor și indicatorilor naționali și pentru a sprijini elaborarea strategiilor de dezvoltare naționale și locale pe baza datelor localizate. Implementarea acestei măsuri va conduce și la îmbunătățirea comparabilității cu obiectivele și țintele de dezvoltare durabilă.

Inegalitățile de dezvoltare în profil teritorial din România rămân relativ constante, în pofida progreselor înregistrate la nivelul municipiilor și comunelor

Multe dintre problemele de dezvoltare cu care se confruntă municipiile și comunele au cauze de ordin structural. În pofida creșterii economice și a alocărilor financiare masive pentru dezvoltare locală prin fonduri naționale și pentru dezvoltare regională și rurală prin fonduri europene, observăm că inegalitățile economice și sociale, inclusiv cele în profil teritorial, s-au redus foarte puțin în ultimul deceniu și jumătate. De asemenea, există o corelație puternică între PIB/locuitor și indicele dezvoltării durabile la nivel de județ. Ca atare, realizarea unei sinergii între politicile locale privind dezvoltarea durabilă și obiectivul reducerii inegalităților în profil teritorial rămâne o provocare sau o problemă deschisă pentru România. În acest sens, una dintre recomandările prezentului studiu constă în consolidarea rolului autorităților locale în implementarea politicilor sociale pentru a identifica și ținti mai bine categoriile de populație defavorizată, cu risc de marginalizare.

Principalele bariere: birocrăția și capacitatea financiară a primăriei

Principalele două bariere sunt, de departe, birocrăția asociată managementului proiectelor (documentația cerută de autoritatea contractantă, îndeosebi în cadrul proiectelor cu finanțare europeană) și capacitatea financiară a primăriei. Mai puțin invocat de reprezentanții municipiilor și comunelor a fost volumul fondurilor disponibile la nivel național sau european pentru proiecte de dezvoltare locală. Asocierea între comune (inter-comunalitatea) reprezintă un instrument important în sprijinul realizării proiectelor de dezvoltare. De asemenea este necesară îmbunătățirea finanțării autorităților locale pentru a le consolida capacitatea de a promova dezvoltarea locală durabilă și pentru a accelera reducerea inegalităților în profil teritorial.

7 1. Recomandări

1. Sprijinirea autorităților publice locale pentru creșterea numărului de municipii și comune care adoptă strategii integrate de dezvoltare urbană și strategii de dezvoltare locală, aliniate cu ODD și cu ținte privind adaptarea la schimbările climatice și atenuarea acestora. Acest lucru se poate realiza inclusiv prin dezvoltarea la nivel de AMR și ACoR, de instrumente pentru localizarea și implementarea ODD prin care să se încurajeze și formeze primării de municipii și comune pentru utilizarea strategică a ODD în politicile de dezvoltare locală.
2. Acțiuni comune a AMR, ACoR și DDD pentru popularizarea SNDDR și a importanței Agendei 2030 a ONU prin mai multe evenimente, dezbateri și popularizări de bune practici, pentru consolidarea capacității guvernării pe mai multe niveluri pentru o mai mare coerență și coeziune între politicile de dezvoltare durabilă
3. Sporirea capacității administrative a autorităților publice locale în ceea ce privește implementarea ODD la nivel local prin participarea personalului de management din primăriile de municipii și comune, îndeosebi cei cu rol în planificarea politicilor publice și managementul de proiecte, la programul de profesionalizare în domeniul dezvoltării durabile derulat de către DDD.

4. Promovarea de mecanisme participative pentru încurajarea implicării cetățenilor și societății civile în elaborarea planurilor de dezvoltare locală și dezvoltarea de parteneriate pe plan local. Astfel, cooperarea și dialogul între administrație, mediul de afaceri, mediul academic și mediul social pentru promovarea dezvoltării durabile vor facilita parteneriate pentru proiecte ce au ca scop promovarea și localizarea ODD precum și schimbul de cunoștințe interdisciplinare specifice pentru a integra în strategiile locale planuri și măsuri pentru stimularea economiei circulare, un management sustenabil al deșeurilor, creșterea eficienței energetice și a gradului de utilizare al mijloacelor de transport public verde.
5. Dezvoltarea durabilă nu poate fi separată de coeziunea economică, socială și teritorială. România are mare nevoie să reducă disparitățile teritoriale dintre diferite regiuni sau zone. Avem în vedere în special zonele rurale, cele afectate de tranziția industrială asociată tranziției ecologice și cele afectate de depopulare accentuată. Recomandăm consolidarea rolului autorităților locale în implementarea politicilor sociale pentru a identifica și viza mai bine categoria de populație defavorizată și cu risc de marginalizare. De asemenea, prezentul raport recomandă realizarea unei mai bune sinergii între politicile privind dezvoltarea durabilă din România și obiectivul reducerii inegalităților economice și sociale în profil teritorial.
6. Îmbunătățirea finanțării autorităților locale pentru a le consolida capacitatea de a promova dezvoltarea locală durabilă și pentru a accelera reducerea inegalităților în profil teritorial.
7. Întărirea capacității instituționale de a colecta și produce date statistice agregate în profil teritorial la nivel de UAT pentru a contribui la localizarea indicatorilor naționali privind dezvoltarea durabilă și a sprijini elaborarea politicilor și strategiilor de dezvoltare naționale și locale pe bază de date.
8. Întărirea implicării structurilor asociative ale municipiilor și comunelor din România - AMR și ACoR - în monitorizarea și coordonarea implementării ODD la nivel local este esențială.

Lista tabelelor

Tabel 1. Diferența în structura relativă a eșantionului față de structura relativă a populației municipiilor (%)	16
Tabel 2. Diferența în structura relativă a eșantionului față de structura relativă a populației comunelor (%).....	17
Tabel 3. Riscul de sărăcie și riscul de sărăcie sau excluziune socială (ARPE) la nivel regional	22
Tabel 4. Populația României după etnie la recensămintele populației (%)	24
Tabel 5. Municipiile și comunele în structura cheltuielilor bugetului general consolidat.....	29
Tabel 6. Municipiile și comunele în structura cheltuielilor de capital.....	30
Tabel 7. În ultimii ani, angajații primăriei au participat la următoarele tipuri de evenimente ale Departamentului pentru dezvoltare durabilă, din cadrul aparatului de lucru al Guvernului României?	34
Tabel 8. Cel mai important obiectiv de dezvoltare la nivel local - prima opțiune.....	36
Tabel 9. Cel mai important obiectiv de dezvoltare la nivel local - total opțiuni	36
Tabel 10. Durata medie a vieții, mortalitatea infantilă și medicii pe medii de rezidență.....	42
Tabel 11. Reprezentarea femeilor în parlamentul național și administrațiile locale.....	54
Tabel 12. Străzi modernizate din municipii și orașe.....	68
Tabel 13. Calitatea aerului în municipii din România în 2021 și 2022.....	82
Tabel 14. Numărul anual al cererilor, sesizărilor, petițiilor și audiențelor din partea cetățenilor în anul 2022	95

Lista figurilor

Figura 1. Ponderea populației în risc de sărăcie, în risc de sărăcie sau excluziune socială (AROPE), indicele inegalității veniturilor și indicele Gini, 2007-2021	19
Figura 2. Indicele PIB/locuitor și ponderea populației urbane la nivelul județelor (2020)	19
Figura 3. Indicatori privind dispersia PIB/locuitor la nivelul județelor 1995-2020	21
Figura 4. Indicele PIB/locuitor și indicele dezvoltării durabile (SDG) în profil teritorial.....	21
Figura 5. Câștigul salarial mediu net lunar (euro) în profil teritorial, 2022.....	23
Figura 6. După dvs. inegalitățile în profil teritorial (dintre diferitele zone, provincii, medii de rezidență ori tipuri de UAT) din România ultimilor ani au crescut, au scăzut sau au rămas la fel?.....	23
Figura 7. În ce măsură Obiectivele de Dezvoltare Durabilă din cadrul <i>Agendei 2030</i> a ONU, transpuse în <i>Strategia națională pentru dezvoltare durabilă</i> , adoptată de Guvernul României, fac parte din SIDU sau SDL a localității dvs.?	27
Figura 8. În opinia dvs., în ce măsură sunt informați primarii de municipii, orașe și comune din România despre <i>Obiectivele de Dezvoltare Durabilă</i> din cadrul <i>Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă</i> promovată de (ONU)?	32
Figura 9. La 8 ani de la adoptarea <i>Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă a ONU</i> , cum ați evalua nivelul cunoașterii Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă ale ONU de către angajații din cadrul primăriei dvs:	32
Figura 10. Cum ați evalua nivelul cunoașterii <i>Strategiei naționale pentru dezvoltare durabilă</i> a României 2023, adoptată de Guvernul României în 2018, de către angajații din cadrul primăriei dumneavoastră ?.....	33
Figura 11. Primăria dvs. utilizează proceduri de monitorizare la nivel local a progresului în atingerea țintelor din <i>Strategia națională pentru dezvoltare durabilă</i> (rapoarte, seturi de indicatori)?	33
Figura 12. În ultimii ani, primăria dvs. a promovat sau a participat în activități concrete, inițiative, evenimente ori rețele pentru a crește nivelul de cunoaștere privind Obiectivele de Dezvoltare Durabilă din cadrul <i>Agendei 2030</i> a ONU?	34
Figura 13. Cel mai important obiectiv de dezvoltare (comune) - total opțiuni	37
Figura 14. Cel mai important obiectiv de dezvoltare (comune) - prima opțiune.....	37
Figura 15. Cel mai important obiectiv de dezvoltare (municipii) - total opțiuni.....	38
Figura 16. Cel mai important obiectiv de dezvoltare (municipii) - prima opțiune	38
Figura 17. [ODD1] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind...?	40
Figura 18. [ODD3] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind...?	43
Figura 19. [ODD4] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind...?	46
Figura 20. [ODD5] În municipiul dvs. există...?	Error! Bookmark not defined.
Figura 21. În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte privind combaterea discriminării de orice fel (vârstă, gen, sex, dizabilități, rasă, etnie, origine, religie, statut economic sau altceva)?	53
Figura 22. Gospodării după existența băii/dușului și a grupului sanitar în interiorul locuinței, pe medii de rezidență	55
Figura 23. [ODD6] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind...?	56
Figura 24. [ODD7] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind...?	60
Figura 25. Față de anii anteriori, numărul de kilometri de drumuri de interes local care necesită modernizare, reabilitare sau asfaltare a crescut, a rămas la fel sau a scăzut?	69

Figura 26. [ODD9] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind modernizarea sau asfaltarea drumurilor de interes local și a străzilor aflate în aria de responsabilitate a primăriei?	69
Figura 27. În opinia dvs., comparativ cu anul 2018, situația financiară a gospodăriilor populației din comuna sau municipiul dvs. este mai bună, mai puțin bună sau a rămas aproximativ aceeași?	73
Figura 28. În municipiul dvs. există o cantină socială?.....	73
Figura 29. [ODD11] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind...?	79
Figura 30. Față de anul 2018, suprafața totală de spații verzi din domeniul public și privat al UAT a crescut, a scăzut sau a rămas aproximativ aceeași? (doar municipii)	84
Figura 31. [ODD12] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind...?	88
Figura 32. În ce măsură utilizați în documentațiile de achiziții publice ale UAT criteriile verzi, prevăzute de ghidul privind achizițiile publice ecologice al Ministerului Mediului sau cele elaborate de Comisia Europeană?	89
Figura 33. [ODD13] În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de dezvoltare privind...?	93
Figura 34. În ultimii 8 ani, primăria dvs. a derulat proiecte de digitalizare a serviciilor oferite de UAT cetățenilor?	95
Figura 35. Primăria dvs. este membră a...? (numai comune)	98
Figura 36. Cum ați evalua capacitatea administrativă a unității administrativ-teritoriale?	99
Figura 37. Cum ați evalua capacitatea financiară a unității administrativ-teritoriale?	99
Figura 38. Bariere structurale în calea proiectelor de dezvoltare durabilă	100
Figura 39. În ce măsură a afectat pandemia COVID-19 activitatea primăriei din localitatea dvs. pe următoarele dimensiuni sau activități?	102
Figura 40. În perioada pandemia COVID-19 primăriei din localitatea dvs. a realizat sau nu a realizat următoarele măsuri și activități?	103

Referințe

- Anghel, Ionuț. "Evoluția situației socioeconomice a minorității rome din mediul rural" în *România rurală în noul capitalism: 1990-2020*, Iulian Stănescu și Flavius Mihalache (coord.), 246-262. București: Pro Universitaria, 2022.
- Berescu, Cătălin. "Procese de urbanizare a ruralului și de suburbanizare a centrelor urbane regionale" în *România rurală în noul capitalism: 1990-2020*, Iulian Stănescu și Flavius Mihalache (coord.), 328-349. București: Pro Universitaria, 2022.
- Centrul de Cercetare pentru Dezvoltare Durabilă. *Romania SDG*. 2023, <http://ccdd.centre.ubbcluj.ro/ro/sdg-index/>.
- Comisia Națională pentru Statistică. *Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992*. Vol. I-IV. București: 1994-1995.
- Environmental infringements interactive map*. <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoiNzZiNDZmZS05MDgwLTcwOTI2ZjhkZGRiMSIsImMiOiJh9>.
- European Environment Agency. *European city air quality viewer*. 2022, www.eea.europa.eu/themes/air/urban-air-quality/european-city-air-quality-viewer.
- European Institute for Gender Equality. *Power indicators in Romania*. 2022, <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/domain/power/RO>.
- Eurostat. *At-risk-of-poverty rate by poverty threshold, age and sex - EU-SILC and ECHP surveys*. 2023, cod date online: ilc_li02.
- . *Gini coefficient of equivalised disposable income - EU-SILC survey*. 2023, cod date online: ilc_di12.
- . *Income quintile share ratio S80/S20 for disposable income by sex and age group - EU-SILC survey*. 2023, cod date online: ilc_di11.
- . *Persons at risk of poverty or social exclusion by age and sex - EU 2020 strategy*. 2023, cod date online: ilc_peps01.
- Georgescu, Florin. *Capitalism și capitaliști fără capital în România*. Vol. I-II. București: Editura Academiei Române, 2021.
- . *Capitalul în România*. Vol. I-III. București: Editura Academiei Române, 2018.
- . *Capitalul în România postcomunistă*. Vol. I-III. București: Editura Academiei Române, 2018.
- Institutul Național de Statistică. *Activitatea unităților sanitare în anul 2018*. București: 2019.
- . *Activitatea unităților sanitare în anul 2019*. București: 2020.
- . *Primele date provizorii pentru Recensământul Populației și Locuințelor, runda 2021*. 2022, <https://insse.ro/cms/ro/content/recens%C4%83m%C3%A2ntul-popula%C8%9Biei-%C8%99i-locuin%C8%9Belor-runda-2021-rezultate-provizorii>.
- . *Recensământul populației și locuințelor din 18 martie 2002*. Vol. I-III. București: INS, 2003.
- . *Recensământul populației și locuințelor din 20 octombrie 2011*. Vol. I-III. București: INS, 2013. <http://colectaredate.insse.ro/phc/aggregatedData.htm>
- Ion, Teodora. *Comisia Europeană a publicat a treia evaluare a punerii în aplicare a politicilor de mediu: România este vizată de 17 proceduri de infringement și a înregistrat progrese limitate în principalele domenii*. 2022, www.caleaeuropeana.ro/comisia-europeana-a-publicat-a-treia-evaluare-a-punerii-in-aplicare-a-politicilor-de-mediu-romania-este-vizata-de-17-proceduri-de-infringement-si-a-inregistrat-progrese-limitate-in-principalele-domen/.
- Mihai, Horia. "Sărăcia și excluziunea socială", Iulian Stănescu și Flavius Mihalache (coord.), 217-225. București: Pro Universitaria, 2022.
- Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor și Administrația Fondului pentru Mediu, *Raport privind utilizarea Fondului pentru Mediu în anul 2022*. București, 2023, www.afm.ro/main/informatii_publice/raport_anual_utilizare/raport_privind_utilizarea_fm_2022.pdf.
- OECD, *Subnational governments in OECD countries: Key data (brochure)*. Paris: OECD, 2021, www.oecd.org/regional/regional-policy.

- ONU: Departamentul pentru probleme economice și sociale. *Global Guiding Elements for Voluntary Local Reviews (VLRs) of SDG implementation*. https://sdgs.un.org/sites/default/files/2020-10/GlobalGuidingElementsforVLRs_FINAL.pdf.
- Organizația Mondială a Sănătății. *Romania: WHO Coronavirus Disease*. 2023, <https://covid19.who.int/region/euro/country/ro>.
- Pasti, Vladimir. *Noul capitalism românesc*. Iași: Polirom, 2006.
- Romsaas, Anne (coord.). *Voluntary Subnational Review - Norway. Implementation of the UN's Sustainable Development Goals in Norwegian Local and Regional Government: KS* (Asociația Norvegiană a Autorităților Locale și Regionale), 2021.
- Stănescu, Iulian. "Condițiile de viață: utilitățile publice de interes local" în *România rurală în noul capitalism: 1990-2020*, Iulian Stănescu și Flavius Mihalache (coord.), 225-245. București: Pro Universitaria, 2022.
- . "România rurală în noul capitalism: marile probleme ale dezvoltării" în *România rurală în noul capitalism: 1990-2020*, Iulian Stănescu și Flavius Mihalache (coord.), 19-52. București: Pro Universitaria, 2022.
- Stănescu, Iulian și Mihai Dumitru, *Pandemia Covid-19 și vaccinarea: reprezentări sociale*. București: ICCV, 2021, <http://bibliotecadesociologie.ro/download/stanescu-iulian-dumitru-mihai-2021-pandemia-covid-19-si-vaccinarea-reprezentari-sociale-bucuresti-iccv>.
- Swinkels, Rob (coord.). *Atlasul zonelor urbane marginalizate din România*. București: Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, 2015.
- Swinkels, Rob și colab., *Instrument de intervenție integrată. Strategii de integrare a comunităților urbane marginalizate*: Banca Mondială, 2013.
- Teșliuc, Emil, Vlad Grigoraș și Manuela Sofia Stănculescu (coord.). *Atlasul Zonelor Rurale Marginalizate și al Dezvoltării Umane Locale din România*. București: Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, Banca Mondială, 2016.
- Țoc, Sebastian. *Clasă și educație. Inegalitate și reproducere socială în învățământul românesc*. București: Pro Universitaria, 2018.
- United Cities and Local Governments. *Guidelines for Voluntary Subnational Reviews*. Barcelona: UCLG, 2021.
- Zamfir, Cătălin. "Dezvoltarea socială: câteva elemente teoretice" în *O nouă provocare: dezvoltarea socială*, Cătălin Zamfir și Laura Stoica (coord.), 11-29. Iași: Polirom, 2006.
- . *Istoria socială a României*. ed II. București: Editura Academiei Române, 2019.
- . *O analiză critică a tranziției. Ce va fi "după"?* Iași: Polirom, 2004.
- . "Spre o nouă teorie a tranziției" în *România la răscruce: opțiuni pentru viitor*, Iulian Stănescu și Cătălin Zamfir (coord.), 15-44. București: Pro Universitaria, 2015.
- Zamfir, Cătălin și Marian Preda (coord.). *Romii în România*. București: Expert, 2002.
- Zamfir, Elena și Cătălin Zamfir (coord.). *Țigani în ignorare și îngrijorare*. București: Alternative, 1993.